

GINOP-5.3.5-18-2020-00184

Program a falusi kisboltok megmaradásáért

**Vállalkozói felmérés a Dél-Alföldi régióban
működő kereskedelmi kisboltok gazdasági
helyzetéről, foglalkoztatóképességéről,
fejlesztési igényeiről és támogatások
igénybevételéről**

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐZMÉNYEK.....	6
A PROGRAM ELEMEL.....	10
1. A célcsoport vállalkozói köre.....	11
2. A vállalkozói kérdőív tartalma	12
3. A vállalkozói kérdőíves felmérésnél alkalmazott módszerek	13
4. A kérdőíves felmérés várt hatásai.....	14
5. A tanulmány felhasználása és utóélete	15
A VÁLLALKOZÓI KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS KÉRDÉSEIRE ADOTT VÁLASZOK ELEMZÉSE.....	17
I. A VÁLLALKOZÁS KÖRNYEZETE ÉS JELLEMZŐI	17
1. A vállalkozás székhelye és a kiskereskedelmi bolt azonos településen helyezkedik-e el..	17
2. A vállalkozás által működtetett kiskereskedelmi boltok száma	18
3. A kiskereskedelmi bolt szerinti település nagysága a település létszáma szerint	20
4. A kiskereskedelmi bolt által érintett településen jellemző-e az elvándorlás, a település lakosságának létszáma az elmúlt 5 évben	21
5. A településen vagy szomszédos településeken van-e állandó munkalehetőséget biztosító helyi vállalkozás, vagy vállalkozás telephelye	22
6. Van-e a településhez közel olyan másik település, ahonnan kiskereskedelmi bolt hiányában rendszeresen átjárnak vásárolni	23
7. Van-e a közelben olyan kisváros vagy nagyobb település, ahová a település lakói rendszeresen átjárhatnak nagyobb bevásárlásaikat intézni, és ezért a települési forgalmat csökkentik	24
8. A település korösszetételének becsült vizsgálatához kérjük határozza meg a lakossághoz képest a településen élő nyugdíjasok arányát	25
9. A kereskedelmi forgalom keresleti oldalának értékeléséhez kérjük becsülje meg a településen élők közül a munkanélküliek arányát	27
10. A településen van-e másik olyan kereskedelmi egység, amelyik bolti értékesítést végez, és így kereskedelmi vetélytársként működik	28
11. Van-e a településen rendszeresen megjelenő mozgó árusítás	29
12. A vállalkozás mérete és formája	31
13. A vállalkozás tulajdonosi struktúrája és döntési mechanizmusa	32
14. A vállalkozás működési időtartama	33
15. A kiskereskedelmi bolt (üzlethelyiség) tulajdonosi helyzete	35

16.	A kereskedelmi bolt nagysága meghatározott alapterületek figyelembevételével.....	36
17.	A kereskedelmi bolt tartozik-e valamilyen hazai hálózathoz, vagy beszerzési közösséghez, esetleg franchise hálózathoz.....	37
18.	A településen működik-e önálló, vagy időszakos postai szolgáltatás	38
19.	A településen működik-e önálló gyógyszerár	39
20.	A kereskedelmi bolt az élelmiszer kínálatában rendelkezik-e a következő kiegészítő szolgáltatásokkal.....	40
21.	A kiskereskedelmi bolt forgalomnövelésének érdekében a rászorultaknak, illetve azt igénylőknek végez-e helyi árukiszállítást.....	41
22.	A településen működik-e olyan magán, vagy közintézmény (bölcsőde, óvoda, nyugdíjas otthon, stb.) amellyel rendszeres beszállítói kapcsolattal, vagy akár szerződéssel rendelkezik	42
23.	A településen működik-e olyan vállalkozás, munkahely, amely részére egyedi igényeknek megfelelő árubeszerzést, beszállítási tevékenységet végez.....	43
24.	A kiskereskedelmi bolt nyitvatartási ideje.....	44
25.	A nyitvatartás felmérésével kapcsolatban a heti nyitvatartási idő a fentiek alapján....	46
26.	A kereskedelmi boltot működtető vállalkozásnak van-e kereskedelemtől független egyéb jövedelemszerző vagy vállalkozási tevékenysége, amely a megélhetéshez hozzájárul..	46
27.	Rendelkezik-e a vállalkozás dohány-kiskereskedelmi jogosultsággal	48
28.	Szerepelnek-e a környéken élő őstermelők termékei a bolt kínálatában.....	48
29.	Van-e kiskereskedelmi telephely 15 méteres körzetében távolsági buszmegálló	49
30.	Található-e a település vonzáskörzetében turisztikai célpont, műemlék vagy természetvédelmi terület.....	50
II.	A KERESKEDELMI BOLT FOGLALKOZTATÁSI HELYZETE	52
1.	A kereskedelmi vállalkozás munkaszervezetét vezetőként, tulajdonosként személyesen irányítja-e	52
2.	A kereskedelmi bolt irányítását megosztja-e tulajdonostárssal, vagy alkalmazottal	53
3.	A kiskereskedelmi bolt irányításához rendelkezik-e szakmai végzettséggel.....	54
4.	A vállalkozásban foglalkoztatott alkalmazottak száma	56
5.	A kereskedelmi bolt munkaszervezetében dolgozók a településen, vagy közvetlen szomszéd településen laknak-e	56
6.	A boltban alkalmazott foglalkoztatási formák (több kategória is megjelölhető)	57
7.	A kereskedelmi boltban alkalmazottak korösszetétele jelenleg	59
8.	A boltban alkalmazott dolgozók szakképzésére vonatkozó létszámadat.....	60
9.	A kereskedelmi boltban alkalmazott bérstruktúra	62
10.	A foglalkoztatottak után igénybe vesz-e a vállalkozás munkaerőpiaci kedvezményeket, támogatásokat	63

11.	Az elmúlt évek jelentős mértékű kötelező béremelése a minimálbér és szakképesítéshez kötött bérminimum esetén kitermelhető volt-e, és milyen eszközökkel.....	64
12.	A foglalkoztatóképesség megtartásának és a bolt fenntartásának érdekében milyen állami intézkedésekkel értene egyet	66
III.	A KERESKEDELMI BOLT INFRASTRUKTURÁLIS ÉS FEJLESZTÉSI KÉRDÉSEI.....	68
1.	Az elmúlt években végzett-e fejlesztési, beruházási korszerűsítési tevékenységet a boltban 68	
2.	A bolton végrehajtott fejlesztés, korszerűsítés jellege	70
1.	A kereskedelmi boltban alkalmazott gépállomány (különösen hűtőgép kapacitás) átlagéletkora	71
2.	A kereskedelmi boltban megvalósított fejlesztés finanszírozását hogyan sikerült megoldani	72
3.	Amennyiben a kereskedelmi bolt fejlesztését saját forrásból biztosította, akkor az éves árbevétel milyen arányát kellett erre fordítani.....	73
4.	Megítélése szerint a kereskedelmi bolt igényel-e további fejlesztéseket és korszerűsítéseket.....	74
5.	A fejlesztéshez milyen forrásra van szüksége.....	76
6.	A Magyar Falu Program keretében hazai forrású állami támogatási lehetőségekről a Gazdaság-újraindítási Akcióterv keretében a kistelepülési üzletek támogatásáról szóló ismeretek	77
7.	Szükségnek tartja-e támogatás igénybevételét a kereskedelmi bolt megmaradásához	78
8.	A kereskedelmi bolt működésében milyen területekhez igényelne állami támogatást?..	79
9.	A fejlesztésekhez rendelkezik-e az előírt önerő biztosításához saját forrással (ingatlan 50%, eszközbeszerzés, képzés 25%, külső-belső felújítás, épületgépészet 20%).....	81
10.	A kiskereskedelmi bolt jövedelemtermelő képességének fenntartásához kívánja-e tevékenységét bővíteni	81
11.	Az állami támogatási program által nevesített tevékenységbővítés közül vállalkozna-e a következőkre.....	83
12.	A tevékenység fejlesztése és bővítése esetén szüksége lenne-e további helyi alkalmazottak felvételére.....	83
13.	A falusi kisboltok támogatási programjában igénybe vehető pályázati lehetőségek célja kereskedelmi boltja esetében	84
14.	A kiskereskedelmi bolt tevékenységének fejlesztéséhez rendelkezik-e megfelelő korábbi években képzett eredménytartalékkal, vagy egyéb forgótőkével.....	86
15.	A kiskereskedelmi bolt tevékenységének esetleges bővítésével megítélése szerint javul-e a település ellátottsága, hozzájárul-e a helyi fogyasztás bővítéséhez.....	87
16.	A kistelepülési üzletek támogatási programjához szükséges pályázatok összeállításához igényli-e a szakmai érdekképviseltek segítségét.....	87

17. Az érdekképviseleti segítség igénybevétele során részt venne-e az ehhez szükséges érdekképviseleti rendezvényeken, programokon	88
A VÁLLALKOZÓI KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS TAPASZTALATAI A PROGRAM SORÁN MEGFOGALMAZOTT CÉLOK TÜKRÉBEN	89
Vállalkozói kérdőív.....	93

ELŐZMÉNYEK

A Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviseleti Szövetsége KISOSZ és az Általános Fogyasztási Szövetkezetek és Kereskedelmi Társaságok Országos Szövetsége ÁFEOSZ-COOP Szövetség képviseli a kereskedelemben működő KKV vállalkozásokat az országos érdekegyeztetés intézményrendszerében, így kiemelten az NGTT Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács és a VT Vállalkozásfejlesztési Tanács munkájában. A tagságukra jellemző, hogy az ÁFEOSZ-COOP Szövetség a szövetkezeti szektor átalakulása után létrejött, elsősorban közép-, kisebb mértékben kisvállalkozókat képviseli a kereskedelem területén, amelyekre jellemző, hogy miután egy hálózathoz tartoznak, ahol központosított az árubeszerzés, a marketing és az üzletpolitika, ezért megállapítható, hogy tevékenységük során egy erős hálózati háttérre tudnak támaszkodni. A KISOSZ elsősorban az egyéni vállalkozói formában vagy családi vállalkozásként működő kereskedelmi kisvállalkozásokat képviseli, amelyekre jellemző a nagyfokú önálló gazdálkodás, a hálózatfüggetlenség annak azzal a velejárójával együtt, hogy amennyiben szakmai segítségre van szükségük, akkor nem támaszkodhatnak központosított intézményrendszeri háttérre.

A két érdekképviselet az NGTT tagjaként minden évben részt vesz a következő évre vonatkozó kötelező legkisebb bér, azaz a minimálbér és a szakképesítéshez kötött bérminimum meghatározásának tárgyalásában, és e témakörben évek óta minden plenáris ülésen jelezte, hogy a vidéki kereskedelmi egységek a jelentősen megemelt legkisebb béreket nehezen fogják kitermelni, ezért részükre szükséges egy támogatói program, vagy egyedi kedvezmények biztosítása. A kezdeményezés eredményének is tekinthető, hogy a jelenlegi projekt készítésének időszakában már megjelent a Magyar Falu Program keretében a kistelepülési üzletek támogatása, és ennek jogszabályi háttere, amely a Gazdaság-újraindítási Akcióterv keretében kíván segíteni a problémán.

Az érdekképviseletek által kezdeményezett probléma megoldásának elősegítése érdekében döntés született arról, hogy a GINOP-5.3.5-18 konstrukció keretében, amelynek célja a munkaerőpiaci alkalmazkodóképesség fejlesztése, a szervezetek önálló pályázati programot állítanak össze. A program pilot projekt jellege miatt az érdekképviseletek kiválasztották azt a területet, ahol a programot úgy akarták megtervezni, hogy annak tapasztalatai majd országosan hasznosításra kerülhessenek, így a projektet a Dél-Alföldi régióban tervezték megvalósítani. Ennek szakmai oka a kiválasztott régió településszerkezete mellett, hogy ott működött korábban az ÁFEOSZ-COOP Szövetség a szakmai utánpótlást biztosító iskoláját, így nem csak a jelenlegi vállalkozói kör gazdasági körülményeit ismerik, hanem a leendő vállalkozásokhoz

szükséges szakmai munkaerő utánpótlást is. A kiválasztott terület alapján a konzorcium összeállítása során a KISOSZ partnere az ÁFEOSZ-COOP Szövetség Bács-Kiskun megyei Szervezete lett, azaz a konzorciumot Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviseleti Szövetsége KISOSZ vezeti, és konzorciumi partner a COOP Bács-Kiskun megyei Szövetsége.

A pályázati projekt több szakmai elemből került összeállításra, és alapvetően kapcsolódik a kormányzati programok közül a vidéki élet fenntarthatóságát biztosító Magyar Falu Programhoz. Ennek oka, hogy mind a konzorciumi partnerek, mind a kormányzat a kistelepülések kiszolgálását és áruval történő ellátását az alapvető élethez szükséges szolgáltatásként kezelték, ezért célként nem a vállalkozói kör megtartása lett a prioritás, hanem ezen túlmenően a kistelepülések működőképességének fenntartása. Valamennyi ehhez kapcsolódó szakmai anyag alapvetésként fogadja el, hogy cél a kis lélekszámú települések lakosságmegtartó erejének biztosítása, és ehhez szükséges a bevásárlásra alkalmas helyi kisboltok támogatása. Ennek hátterét megerősíti, hogy a kistelepülési boltok nem csak egyszerű kiskereskedelmi egységek, hanem egyben a településen ellátják a közösségi terek funkcióját, azaz működésük közösségmegtartó hatással bír, miközben az alkalmazottak felvételével hozzájárul a helyi foglalkoztatóképesség növeléséhez is. Ennek alapján a konzorciumi partnerek támaszkodva a Magyar Falu Program céljaira és tervezett intézkedéseire, létrehozták a saját programjukat.

A települési kisboltok fejlesztése kiegészíti a településeken végbemenő egyéb fejlesztéseket, amelyek a helyi önkormányzatok szolgáltatásainak korszerűsítését, a közösségi léthez szükséges infrastruktúrát alkotó óvodák, iskolák, orvosi rendelők fejlesztését, és a mobilitás érdekében az úthálózat korszerűsítését is tartalmazzák. Az egészséget tekinthetjük úgy, mint a komplett helyi szolgáltatási csomag egészét, amelynek célja a lokális közösségek és helyben maradás megtartása, a szolgáltatások és benne a kereskedelmi ellátás fejlesztése útján.

A kereskedelmi kisboltok helyzete már a járvány előtt sem volt egyszerű, de a koronavírus járvány a napi működést a korlátozott nyitvatartással tovább nehezítette. Általában a kiskereskedelmi szektor helyzetét a járvány előtt az jellemezte, hogy a lakosság anyagi helyzetének javulása és a gazdasági fejlesztések a forgalom növekedését eredményezték, a falusi kisboltokra jellemző élelmiszer és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem területén is. A forgalom növekedésével párhuzamosan azonban megállapítható, hogy ez a forgalmi bővülés elősorban a nagy hálózatokban és a nagyobb kereskedelmi egységekben valósult meg, ezért megállapítható az is, hogy az elmúlt években több ezer kisbolt szűnt meg. A falusi boltok megszűnése esetében pedig az adott település lakossága kiszolgáltatottá válik, hiszen az alapvető szükségleteit nem

tudja biztosítani. Természetesen születettek pótmegoldások az ellátásra, így a postai szolgáltatásoknál megjelent a mobil posta, és a kereskedelemben is a mozgó bolti árusítás egyre inkább teret kapott. A mozgóbolt működtetése két irányú hatással bírt a település életére, egyik oldalról az így a településre kerülő áruk miatt adott egy ellátási biztonságot, másik oldalról azonban fölöslegessé tette, vagy a forgalmat jelentősen csökkentette a települési kisboltokban, azaz tovább rontotta az amúgy sem erős piaci pozíciót. A kisboltok ugyanis a településeken általában versenyhátrányban vannak, hiszen miközben a költségeik folyamatosan növekednek, a település lakossági helyzete miatt folyamatos forgalombővülésre, és ezáltal nagyobb nyereségre nem számíthatnak. Ez a napi gazdálkodásban azt jelenti, hogy a városi vagy városias településekhez képest sokkal kisebb a vásárlóerő, ezáltal nem bővíthető korlátlanul az árbevétel, ennek következtében pedig a tevékenység finanszírozásához is korlátozott az anyagi lehetőség. A piaci pozíciójuk során a helyzetük a beszerzéseiket is korlátozza, miután a helyi lakosság igényének megfelelően tudnak a beszállítóktól árut vásárolni, így nem tudnak olyan kedvezményeket és engedményeket igénybe venni, mint a nagyok. Ez a helyzet a COOP hálózathoz tartozó boltok esetében annyival jobb, hogy ott a központosított raktárakból történő árubeszerezésnél maga a hálózat éri el a termelői vagy beszállítói engedményeket és ezt tudja a kisvállalkozásoknak biztosítani.

További nehézséget jelent, hogy a költségek csökkentését sem tudják biztosítani, sok üzlethelyiség bérleti formában működik, és a forgalomtól függően az erőltetett bérfelesztés költségeit is ki kell fizetni, így az egy termékre jelentkező működtetési költség, azaz a rezszi jelentősen magasabb, mint a nagy boltoknál. Azt már csak ennek mentén kell megjegyezni, hogy helyzettüknél fogva nyilvánvalóan nem tudnak rákapcsolódni a különböző akciós őrületekre, és bizonyos termékkörök esetén őket is érinti az internetes kereskedelmi forgalom egyre nagyobb súlya, és különösen igazgá vált ez a helyzet a koronavírus járvány idején. Ezért nem lehet csodálkozni azon, hogy 10 év alatt a kisboltok száma több mint 10 ezer darabbal csökkent.

Az említett körülmények miatt a legkisebb bérek folyamatos és a gazdasági eredményeket meghaladó emelése egyre kevésbé kitermelhető ezeknek a vállalkozásoknak, mert azt a lakosság költése nem ellensúlyozza. Pedig megállapítható, hogy a kisboltok legális versenyben tartásának a legfontosabb eszköze a lakossági költés növekedése, illetve megjelenik az a kormányzati szándék, hogy a magyar tulajdonú és helyben működő boltok szolgáltatási jellegüknél fogva talpon maradjanak, ezért folyamatosan napirenden van annak a vizsgálata, hogy milyen formában lehet az uniós versenyszabályok figyelembevételével is támogatást biztosítani a részükre. A javaslatok közül már az érdekképviseleteknél sok lehetőség felmerült, így például az érdekegyeztetés intézményrendszerében kezdeményezték a

foglalkoztatáshoz kapcsolódó munkaterhek csökkentését a kistélepülési boltoknál, egyéb adók korlátozását, vagy akár a bérleti díj rögzítését és csökkentését. Ezt a szándékot egyébként a koronavírus járvány megerősítette, hiszen a bérlemények tekintetében a gazdaságmentőcsomag részeként a bérleti díjak kérdése napirendre került.

A kistélepülési boltok helyzetének elemzését követően került sor a program kialakítására, amelynek elemeit és a vizsgálat módszertanát az érdekképviselek még a koronavírus járvány előtt megfogalmazták, azonban a támogatási szerződés megkötését követően a járvány hatására a programot aktualizálták, hiszen a kijárási korlátozásokkal, az idősök vásárlási sávjának meghatározásával, az időszakos zárva tartással a kereskedelmi szektor alapvetően érintett volt a korlátozó intézkedésekben, így vizsgálni kellett azt is, hogy ez mennyiben erősítette fel a már leírt folyamatokat, és hogyan befolyásolta a kereskedelmi boltok működését.

A PROGRAM ELEMEI

A bevezetőben röviden érintettük, hogy az érdekképviseltek alapvetően egy olyan komplex programot akartak kialakítani, amely a kormányzati tervekkel és intézkedésekkel együttműködve segíti a bolti kiskereskedők helyzetét, ehhez viszont szükségesnek tartották a projekt sokszínűségét. Ennek részeként a legfontosabb elem egy vállalkozói helyzetfelmérés készítése, amelynek során célszerű megismerni a kiskereskedelmi boltok gazdasági helyzetét, fejlesztési igényeit, mert erre alapozva lehet a támogatási programjukat kialakítani. Ez képezi a program fő vezérfonalát, és a jelen tanulmány ennek a felmérésnek a tapasztalatait kívánja összegezni.

10

Ezzel egyidejűleg azonban röviden meg kell említeni, hogy a vállalkozói kérdőíves felmérés és az ennek alapján létrejövő tanulmány hasznosításra kerül a program további elemeiben, így az érdekképviseltek terveznek szakmai nagylétszámú ágazati rendezvényeket, amelyek két irányból hasznosak, egyrészt felhívják a figyelmet a program súlyára, másrészt a célcsoport, azaz a bolti kiskereskedők széles körét mozgósítják. A problémák feldolgozásának része, hogy ezt követően a célcsoport felkészítése is megtörténjen, ezért az érdeklődő vállalkozók és munkavállalók részére az érdekképviseltek ingyenes szakmai továbbképzést biztosítanak, és ehhez a kereskedelmi területen belül a vállalkozói és munkavállalói kompetenciák fejlesztéséhez szükséges, elsősorban új szakmai ismereteket tartalmazó jegyzetet készítenek és adnak ki.

Az általános jellegű programelemeken túl az érdekképviseltek a folyamatban terveztek egy olyan személyes jellegű problémakezelést is, mint a fél éven keresztül, meghatározott helyszínen tanácsadói szolgáltatások biztosítását, hiszen itt nem az általános problémák kerülnek újratárgyalásra, hanem lehetőséget kapnak a vidéki kisboltosok arra, hogy a saját problémáikra, illetve azok megoldására javaslatokat, véleményeket kaphassanak.

A komplex program alapját azonban a már leírtak szerint a vállalkozói kérdőíves felmérés jelenti, hiszen az összefogott javaslatok megfogalmazásához és a vélemények összegyűjtéséhez szükséges egy mélyinterjú sorozat lefolytatása a vállalkozói körrel, mert a további munkának ez képezi az alapját.

1. A célcsoport vállalkozói köre

A programot megfogalmazó két szakmai érdekképviselő nem csak a saját tagságára kíván támaszkodni, hanem a külső szakértők igénybevételének útján olyan bolti kiskereskedőket is megcélzott, akik vagy tagsági viszony nélkül, de rendszeresen igénybe veszik az érdekképviselői programokat és segítséget, vagy jellemző a piaci pozíciójuk és a tevékenységük egy adott településszerkezet keretében. Tekintettel arra, hogy a Magyar Falu Program keretében a támogatási lehetőséget a kormányzat biztosítani kívánja a településeken már működő boltok számára is, de lehetőséget kíván nyújtani új boltok nyitására is, az érdekképviselők nem korlátozták a célcsoporti kiválasztást kizárólag a legkisebb településekre, jellemzően először a 2000 fő alatti, majd ezt felemelve az 5000 fő alatti településekre, hanem megkerestek olyan kereskedelmi vállalkozásokat is, amelyek megfelelő támogatás esetén ilyen településeken boltot nyitnának, vagy a tevékenységüket komplett bolti szolgáltatásra kiegészítenék. Ilyennek tekintették például, ha egy zöldség-gyümölcs kereskedő, vagy egy pékség megfelelő támogatással egy olyan komplett élelmiszer bolti kiskereskedelmi egységet hozna létre, amely ráadásul közösségi térként is funkcionálna egy településen.

Ilyen szempontok szerint a kérdezőbiztosok és az érdekképviselők megkeresték a célcsoport lehetséges vállalkozóit, és velük először egy részletes együttműködési megállapodást kötöttek. Az együttműködési megállapodásra azért volt szükség, hogy a kiválasztott célcsoporti bolti kiskereskedők megismerhessék a program teljes egészét és céljait, vállalják, hogy a programban önként vesznek részt érdekltségük alapján, és egyben az érdekképviselők megnyitották részükre szakértői szolgáltató segítségnyújtását is. A megállapodás tervezetben természetesen az érdekképviselők rögzítették azt is, hogy miután a kérdőíves felmérés során egyeztetésre kerülő gazdasági helyzetelemzés személyes és kereskedelmi adatokat is tartalmazhat, hogyan biztosítják a vállalkozások anonimitását a tanulmányokban történő hasznosítás során, azaz védik a vállalkozások személyes jellegű üzleti adatait és titkait. Bár mindkét érdekképviselő rendelkezik saját adatkezelési szabállyal, és ennek tájékoztatója a honlapokon is szerepel, ezzel együtt különösen fontosnak tekintették a vállalkozások bizalmának megnyerését és ehhez a feltételek írásban történő rögzítését. Az együttműködési megállapodásokat a konzorciumi partnerek megállapodása alapján az érdekképviselők saját irataik között a pályázat keretében őrzik, és fogják a jövőben is tárolni, de a felhasznált anyagokat kizárólag személyes adatok nélkül összefoglaló tanulmányok formájában publikálják, és ezáltal biztosítható a vállalkozói adatok védelme.

Meg kell jegyezni azt is, hogy ebben a konzorciumi partnerek jelentős tapasztalattal rendelkeznek, hiszen mindkét érdekképviselő már több mint 10 éve működteti az egyéni jogsegélyszolgálatokat biztosító ún. Jogpont programokat, ahol hasonló módszerrel minden hozzájuk forduló munkavállaló vagy vállalkozó esetében a problémáról adatlap kitöltés történik, de ennek módszertana anonim vélemények és problémák kezelését teszi lehetővé. Az ilyen, egyébként uniós forrásból finanszírozott projektek tapasztalatai alapján alakították ki a projekt szakmai kereteit.

2. A vállalkozói kérdőív tartalma

A program végrehajtása során a konzorciumi partnerek saját beszerzési eljárásukkal kiválasztották azt a külső szolgáltató szervezetet, amely szakmai segítséget nyújtott korábbi érdekképviselői munkái alapján a kérdőíves felmérés kérdéseinek összeállításához, illetve a vállalkozásokkal történő interjúk lefolytatásához. A folyamatot jelentősen megkönnyítette, hogy a problémakörrel mindkét érdekképviselő már korábban is foglalkozott, hiszen az érdekegyeztetés intézményrendszerében tett javaslataikat ilyen belső kezdeményezések alapján fogalmazták meg. Ennek megfelelően a konzorciumi partnerek már rendelkeztek egy elképzeléssel ahhoz, hogy milyen kérdésekre várnak válaszokat a célcsoporttól, azaz a vállalkozói körtől, és ezt a korábban tervezett kérdéskört egészítették ki azzal, hogy aktualizálták a problémákat a koronavírus járvány hatásaival, és a program lebonyolításának időszakában megjelent Magyar Falu Program támogatási elemeivel.

Ennek köszönhetően azt mondhatjuk, hogy a kérdőíves felmérés kérdései naprakészek, aktuálisak és a problémára vonatkozó egyéb intézkedésekkel és programokkal koherensek. A könnyebb kezelhetőség érdekében a szakértők a kérdéseket alapvetően három csoportba gyűjtötték össze, és ezen belül általában egy egymáshoz kapcsolódó vagy egymásra épülő kérdéskört állítottak össze, így a célcsoportot alkotó kisvállalkozásokat is követhették a célnak alárendelt elemzési folyamatot. A kérdőív kérdéseinek összeállítása a következők szerint történt:

- A kérdéscsoport első körében 32 konkrét kérdésben a vállalkozások környezetét és jellemzőit próbálták összegyűjteni, ennek részeként a kérdések között szerepelt a bolt környezetét biztosító település nagysága, elhelyezkedése és szerkezete, a településen működő egyéb szolgáltatások és boltok helyzete, valamint konkrétan az adott kiskereskedelmi egység tulajdoni és fizikai jellemzői, azaz így képet lehet kapni arról, hogy az adott lakóterületen milyen nagyságú és milyen funkciót tölt be az adott kiskereskedelmi bolt.

- A kérdések második részében 12 kérdés foglalkozott az adott kiskereskedelmi bolt foglalkoztatási helyzetével, hiszen már a bevezető anyagban kiemeltük, hogy a bolti kiskereskedők ez esetben nem csak szolgáltatást, mondhatjuk közszolgáltatást látnak el az ellátás biztosításával, hanem az alkalmazottak miatt a helyi foglalkoztatáshoz is hozzájárulnak. A kérdések kiterjednek az alkalmazottak bérezési és munkaidőszervezési helyzetére is, hiszen a legkisebb bérekkel kapcsolatos tárgyalások ismertetésénél már jeleztük, hogy ez az adott vállalkozói körre kiemelten fontos körülményt jelent.
- A kérdéscsokor harmadik részében a kereskedelmi bolt infrastrukturális és fejlesztési kérdései szerepelnek 19 kérdés keretében, hiszen a boltoknak nyújtott támogatási program egyik legfontosabb célja az adott bolt gazdaságos működése mellett a versenyképesség növeléséhez szükséges fejlesztések támogatása, így a Magyar Falu Program is kiemelten fontosnak tekinti a bolt tulajdoni helyzetének rendezését, a külső és belső megjelenésének, bútorzatának, a technikai eszközöknek, hűtőrendszereknek a korszerűsítését, illetve a klímavédelmi programokhoz kapcsolódva az energiahatékonyság és a környezetkímélés feltételeinek biztosítását is. A kérdésekre adott válaszok így az eddig végrehajtott fejlesztéseket is mutatják, de egyben megjelölik a fejlesztési igényeket a szükséges támogatásokkal is.

A három kérdéskörben a szakértők végül egy olyan egyszerűen megválaszolható kérdéscsokrot állítottak össze, amelyekben konkrét adatokat és tényeket kellett megállapítani, ezekhez szükség esetén kategóriák közül választani, de mellette lehetőséget biztosítottak arra, hogy a saját vélemény vagy kezdeményezés is megjelenítésre kerüljön. Az egyik legfontosabb szempont az összeállítás során az volt, hogy igazodni lehessen a kereskedelmi bolt munkatevékenységéhez, hiszen napközben sokszor a tulajdonos vagy vezető az árubeszerzést intézi, és egyébként nyitvatartási időn, azaz munkaidőn belül kellett a kérdőív kitöltését megvalósítani.

3. A vállalkozói kérdőíves felmérésnél alkalmazott módszerek

A konzorciumi partnerek a tagságuk általános jellemzőit és a korábban általuk megfogalmazott kezdeményezéseket a projekt összeállítása során már ismerték, ezért ebben a programban abból indultak ki, hogy ennél mélyebb és sokszínűbb elemzést kell készíteni.

Így elvetették azt a megoldást, hogy a vállalkozások részére írásban kiküldenek egy kérdőívet, amelyre az adott vállalkozások vagy nem is reagálnak, vagy csak a kérdések egy részét válaszolják meg, esetleg a kérdések szándékát vagy tartalmát nehezebben

értelmezik. Ezért azt a kérdőíves vizsgálati módszert alkalmazták, hogy a kérdőívek kitöltése a helyi vállalkozók esetében kérdezőbiztosok közreműködésével történik, azaz egy közös beszélgetés keretében a kérdezőbiztosok megismertetik a vállalkozóval a projekt céljait és a kérdések indokait, szükség esetén egyeztetik, hogy milyen mélységben célszerű a válaszokat megadni, adott esetben személyesen biztosítják azt, hogy a vállalkozás jellemzői és adatai avatatlan kézbe nem kerülhetnek. Ehhez el kellett nyerni a kérdezőbiztosoknak az adott vállalkozók személyes bizalmát, és ennek sikerét visszajelzi, hogy projekt során felhasznált kitöltött kérdőívek esetében megállapítható, hogy szinte valamennyi kérdésre mindegyik velünk együttműködő vállalkozás érdemi választ adott.

4. A kérdőíves felmérés várt hatásai

Az országos érdekegyeztetés intézményrendszerében a bolti kiskereskedőket képviselő érdekképviselők a korábbiakban leírtak szerint összeállított kérdéskörrel és a kiválasztott mélyinterjú módszerrel azt a célt fogalmazták meg maguknak, hogy a vállalkozások által adott válaszok alapján érdemi képet kapnak arról, hogy a célcsoport gazdasági körülményei, területi problémái, foglalkoztató képessége hogyan definiálható, és a részletes elemzés megmutatja, hogy a támogatási programban szereplő lehetőségeket hogyan tudják igénybe venni. Tekintettel arra, hogy a projekt lebonyolításának időszakában jelent meg a kistelepülési üzletek támogatására vonatkozó Magyar Falu Program felhívása, így az érdekképviselők azt várták, hogy a kérdőíves felmérés alapján össze lehet hasonlítani a vállalkozói igényeket a pályázati program lehetőségeivel.

Így nem csak egy értékes elemző munka elvégzésére nyílik lehetőség, hanem az érdekegyeztetés folyamatában a két érdekképviselő jelezheti a kormányzat részére az esetleges problémákat és a vállalkozói igények alapján kezdeményezheti a program tartalmának esetleges módosításait. Az időbeni egybeesésnek szerencsés következménye, hogy a támogatási program tartalmáról a kérdezőbiztosok már részbeni tájékoztatást tudtak adni, és miután az eddigi és szükséges fejlesztési kérdéseket egyeztették a vállalkozókkal, így a korrekciós javaslatokat, a támogatási mértéket egyben véleményeztetni tudták. A támogatási programban ugyanis különböző támogatási formákhoz hozzárendelik az összköltségből a vállalkozóknak nyújtható támogatás mértékét, azaz a támogatás intenzitását, és ezt a valós igényekhez és a támogatások belső elosztási arányát az élethez lehet igazítani.

A kérdőíves felmérés alapján született tanulmányt ennek érdekében a konzorciumi partnerek nyilvánosságra hozzák, és különösen a támogatási programhoz kapcsolódóan a kormányzat részére

átadják. A programmal kapcsolatos elvárt eredmények között szerepel a helyi foglalkoztatás program által történő megtartása, a támogatási lehetőségek minél nagyobb mértékben történő igénybevétele, és ezáltal egy magasabb színvonalú és a nagy hálózatokkal versenyképes hazai tulajdonú bolti kiskereskedői kör működési feltételeinek biztosítása. A program részeként egyébként röviden érintették a szakértők és a vállalkozók a járványhelyzet utáni, az újraindításhoz kapcsolódó kérdéseket is, hiszen maga a pályázati program is a gazdasági újraindításhoz kapcsolódik, és a kereskedelemben a prognózisok miatt a célcsoport számára nagy jelentőséggel bír. Konkrét eredményként a konzorciumi partnerek a programtól azt várják, hogy megálljon az elmúlt években megszokott kiskereskedelmi boltok számának csökkenési folyamata, és sikerrel megőrizhessük, sőt, ha lehet bővíthessük az önálló kistelephelyeken működő kereskedelmi egységek számát.

5. A tanulmány felhasználása és utóélete

A programot megfogalmazó és konzorciumot alkotó vállalkozói és munkaadói érdekképviseltek legfontosabb célja, hogy a Magyar Falu Programhoz kapcsolódóan sikerüljön kialakítani egy átfogó és részletes képet a bolti kiskereskedők helyzetéről, foglalkoztatási potenciájáról, fejlesztési igényeiről, és ezzel biztosítani lehessen a fennmaradásukat. Ennek egyik legfontosabb eleme a kérdőíves felmérést követően a tanulmány nyilvánosságának biztosítása, ezért a jelen tanulmány felkerül a program önálló honlapjára, az érdekképviseltek az érdekegyeztetés intézményrendszerében elküldik a kormányzati szervek részére, de biztosítják a kereskedelmet képviselő más érdekképviselői munkatársak és szakértők részére is. A legfontosabb emellett, hogy a projekt során keletkező anyagokat elküldik az együttműködési megállapodásban a program elősegítését vállaló vállalkozásoknak, illetve a tanulmányt felhasználják a településeken a helyi érdekképviselői feladatok ellátásához is. A felmérés haszna az is, hogy az érdekképviselői szakértői kör a vállalkozók részére segít a pályázati anyagok összeállításában. Így a helyzet felmérésétől a konkrét fejlesztésekig, beruházásokig végig kísérik a bolti kiskereskedelem fejlesztésének folyamatát.

A tanulmány természetesen kapcsolódik a pályázati program további elemeihez is, így annak tartalmát a szakértők ismertetik a tervezett szakmai rendezvényeken, ahol egyébként a résztvevők a megfogalmazott kérdésekhez saját észrevételeket és javaslatokat tehetnek hozzá, azaz biztosítják a tanulmány egyéni véleményekkel történő kiegészítését, illetve a tanulmány hasznosításra kerül a célcsoporti kör részére tervezett ingyenes kompetenciafejlesztési képzés során is.

Külön meg kell említeni, hogy az általános anyagként felhasználható tanulmány arra is jó, hogy a konkrét tanácsadási szolgáltatási tevékenység során példaként és megoldási alternatívaként is a szakértők felhasználhassák a hozzájuk forduló vállalkozások egyedi problémáinál is, hiszen nagyon jó, ha egy konkrét vállalkozói problémánál lehet tájékoztatást adni arról, hogy más vállalkozások az adott probléma megvalósítását hogyan tudták biztosítani.

Végül rögzíteni kell azt is, hogy miután e tanulmány a Dél-Alföldi régióban egy ún. pilot projekt, ezért az egész program tapasztalatait az érdekképviseltek nem csak helyben, hanem országos szinten is hasznosítani kívánják, és ehhez az érintett vállalkozókat, érdekképviselőket, és általában a kereskedelmi szakma szereplőit tájékoztatni fogják.

A VÁLLALKOZÓI KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS KÉRDÉSEIRE ADOTT VÁLASZOK ELEMZÉSE

A kérdőíves felmérésre adott vállalkozói válaszokat a szakértők olyan módszerrel dolgozták fel, hogy minden egyes kérdéssel kapcsolatban adtak egy rövid ismertetést a kérdés felvetésének céljáról, ismertetik a kérdésre adott válaszok lényegét és statisztikai adatait, valamint a kérdés jellegétől függően az ezekből levonható következtetéseket, megállapításokat.

17

I. A VÁLLALKOZÁS KÖRNYEZETE ÉS JELLEMZŐI

1. A vállalkozás székhelye és a kiskereskedelmi bolt azonos településen helyezkedik-e el

Az első kérdés megfogalmazása során a szakértők arra voltak kíváncsiak, hogy milyen erős a vállalkozó kötődése az általa működtetett kiskereskedelmi bolt településéhez, mert alapvetően a vállalkozások egy része úgy működik, hogy a településhez közel eső nagyvárosban van a vállalkozás bejelentett székhelye, és a kiskereskedelmi bolt telephelyként üzemel, azaz a vállalkozó a gazdasági körülmények változása esetén minden további nélkül az adott településen a kereskedelmi tevékenységet megszüntetheti és a vállalkozói tevékenységet egy új településen folytathatja tovább. Amennyiben a Magyar Falu Program keretében prioritást élvez, hogy egy helyi közösségi tér kereteit is biztosítsa a helyi kiskereskedelmi bolt, az feltételezi a stabil és hosszútávú működtetést, és ennek sokkal jobban megfelel, ha a vállalkozás tulajdonosa az adott településen él, vagy ott van a vállalkozás székhelye. Ezzel egyidejűleg azt is meg kell állapítani, hogy ez nem kizárólagos feltétel, hiszen a Magyar Falu Program keretében kormányzati támogatásban részesülhet az a kereskedő is, aki nem a településen él, sőt ott korábban vállalkozása, vagy kereskedelmi tevékenysége nem is volt, de a kormányzati céloknak megfelelően a támogatások igénybevételével hajlandó egy olyan településen új kiskereskedelmi boltot létesíteni, ahol egyébként az nem működik, és ezáltal az új szolgáltatással hozzájárul a település lakóinak az ellátásához. Ennek megfelelően a kérdésből csak egy várható tendenciát kívántak a szakértők rögzíteni, hogy a jelenleg megszólított vállalkozói kör milyen

mértékben kötődik ahhoz a településhez, ahol boltja van, és hol várható, hogy új bolt létesítésére kerül sor más székhelyen működő vállalkozás által.

A kérdésre adott válaszokból megállapítható, hogy a megkérdezett vállalkozások 80%-ánál igaz az, hogy a vállalkozó székhelye és kiskereskedelmi boltja azonos településen helyezkedik el, azaz a vállalkozó a közvetlen lakókörnyezetében próbál meg vállalkozási tevékenységet végezni. A Magyar Falu Programban tervezett új bolt nyitás szándéka visszaigazolódik viszont a fennmaradó 20% esetében, ahol a vállalkozó nem a lakókörnyezetében működtet kiskereskedelmi boltot, oda csak a vállalkozás székhelyét jelentette be, és a székhelyen kívül önálló telephelyként egy másik településen működteti a boltját. Így a támogatási programnak racionális az a megközelítése, hogy az ilyen típusú vállalkozói gondolkodást, fejlesztési igényt és működtetést is támogatni kívánja.

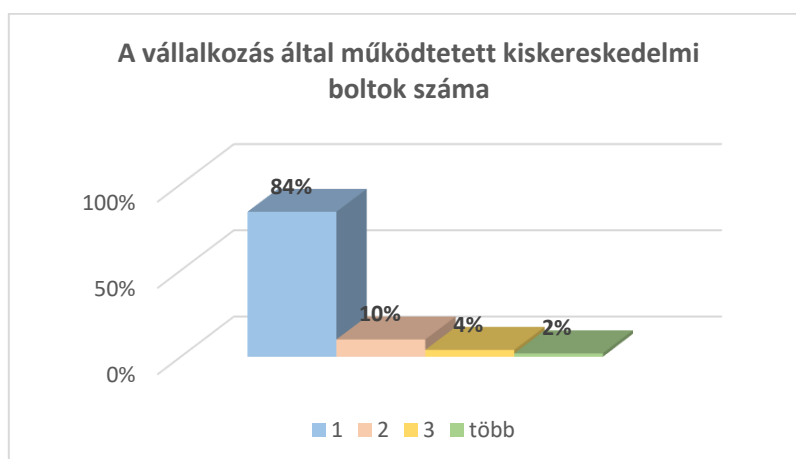

2. A vállalkozás által működtetett kiskereskedelmi boltok száma

A vállalkozás által működtetett kereskedelmi egység tekintetében a szakértők arra is kíváncsiak voltak, hogy egy adott terület kereskedelmi ellátását mennyire tudják a vállalkozók ellátni, azaz egy kereskedelmi vállalkozás esetén működik-e az az eljárás, hogy több egymáshoz közeli, szomszédos vagy nagyváros melletti településen is működtetnek kiskereskedelmi boltot. Ez visszajelzi azt is, hogy a kereskedelmi vállalkozók mennyire önállóak és függenek attól az egy kereskedelmi egységtől, amelyet üzemeltetnek, vagy a vállalkozási tevékenység koncentrálódása miatt képesek

arra, hogy több boltot összefognak. Nyilvánvaló, hogy amennyiben egy vállalkozáshoz több kereskedelmi bolt tartozik, ott a vállalkozó sokkal jobban érvényesítheti beszerzései során a nagy tételekhez kapcsolódó kedvezményeket és engedményeket, azaz jobb piaci pozíciót tud elérni. Ennek hátulütője azonban, hogy több bolt és több település is a vállalkozói tevékenység része, ezáltal az a fajta személyes kötődés, amely egy település közösségi életének fontos eleme, nem érvényesül. A kérdés felvetése azért is volt érdekes a konzorciumi partnerek vonatkozásában mert a COOP hálózat keretén belül sokkal jellemzőbb, hogy egy-egy területi kereskedelmi vállalkozás a szomszédos településeken több COOP üzletet működtet, miközben egy vállalkozásnak minősül, míg a KISOSZ tagság esetén a hálózatfüggetlen kiskereskedelmi boltok tulajdonosai jellemzően egy-egy üzletet működtetnek és sokkal jobban kötődnek a boltjuk helyet adó településhez. A feltett kérdésre adott válaszokból megállapítható, hogy a megkérdezett vállalkozások 84%-a egy kiskereskedelmi boltot üzemeltet, és saját megélhetése is erősen kötődik az adott bolt jövedelmezőségéhez, és értelemszerűen kötődik a település közösségi életéhez. A megkérdezett lehetőségek közül a vállalkozások 10%-a jelezte, hogy két kereskedelmi egységet működtet, már csak 4%-uk válaszolta azt, hogy három kereskedelmi egységet, és a megkérdezettek 2%-a üzemeltet háromnál több kiskereskedelmi boltot. A települések nagyságához viszonyítva megállapítható, hogy a három vagy több boltot üzemeltető vállalkozások már komoly foglalkoztató potenciállal is rendelkeznek, és alapvetően meghatározzák a környezetük ellátását, de pontosan emiatt stabilabb a gazdálkodásuk és a jobb az áruutánpótlásuk.

Az első két kérdésből egyébként megállapítható, hogy a megkérdezett vállalkozások 80%-a egyboltos, és a saját településén működteti a kereskedelmi egységet, azaz erősen kötődik a lakóhelyéhez, ezért érdekelt az ott végrehajtott fejlesztésekben és foglalkoztatásban.

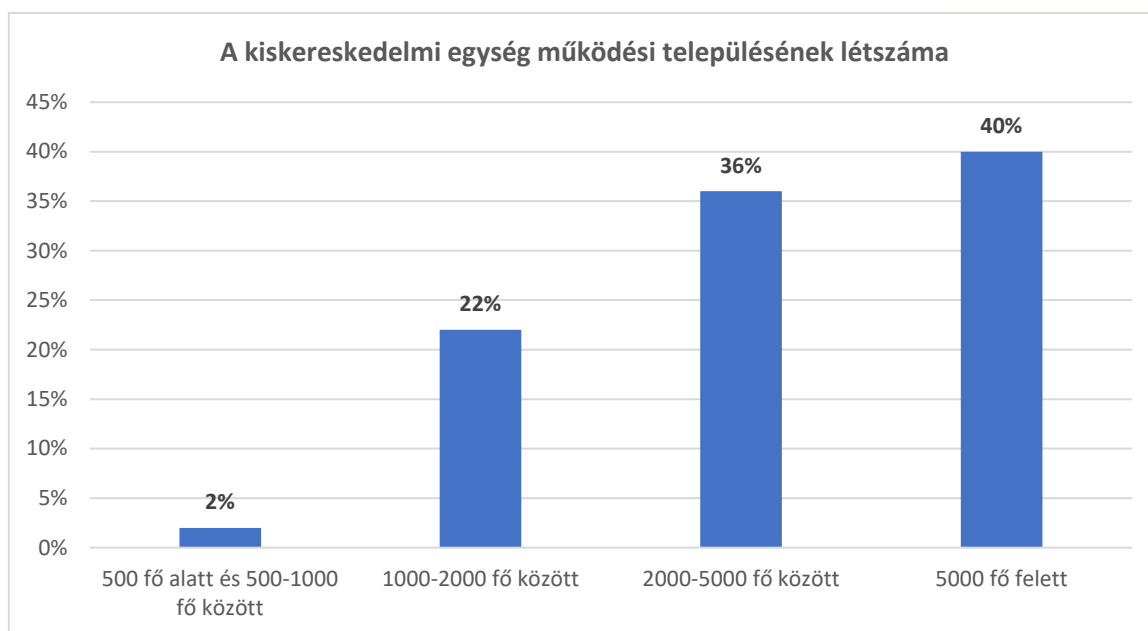

3. A kiskereskedelmi bolt szerinti település nagysága a település létszáma szerint

Az előzőeket követően a szakértők arra voltak kíváncsiak, hogy a megkérdezett vállalkozások a kiskereskedelmi boltokat milyen nagyságú településeken működtetik, és ehhez meghatároztak létszámkategóriákat a települések lakossága szerint. A program megfogalmazása során a támogatható települési nagyság még nem volt ismert, illetve a kistelepülések definíciója is többször változott, először csak a 2000 főig terjedő lakossági létszám került a támogatási programba, majd a települések lakossági létszámát 5000 főre emelték. Az adott régió településszerkezetét is visszaigazolja, hogy az erre adott válaszok alapján milyen nagyságrendű lakossági létszám kell ahhoz, hogy egy kiskereskedelmi boltot hosszútávon stabilan és gazdaságosan működtetni lehessen, mert ennek feltétele a megfelelő létszámú vásárlóerő biztosítása.

A vállalkozások által adott válaszok szerint 500 fő alatti, vagy 500 és 1000 fő közötti településeken működő kereskedelmi boltok aránya összesen 2%, ez azt igazolja vissza, hogy ezeken a legkisebb településeken vásárlóerő hiányában kiskereskedelmi boltot üzemeltetni gazdaságosan nem lehet. Az okok többértékek, nyilván egyes települések ellátása attól is függ, hogy fizikailag milyen távolságra helyezkednek el környezetük városias településeihez, illetve az adott kistelepülés lakossága a környezetében hol talál munkahelyet. A legkisebb településekre ugyanis az a jellemző, hogy nincs helyi foglalkoztatás, a helyi vállalkozások munkavállalót nem tudnak alkalmazni, ezért a kistelepülési lakosság nagyobb része a környező nagyvárosokba vagy kisebb városokba jár be dolgozni, és alapvetően ezzel összefüggésben ott is bonyolítja le a kereskedelmi árubeszerzést. Az ilyen településeken hiába szándék egy önálló kiskereskedelmi bolt létesítése, a gazdasági realitás alapján erre támogatással is csekély esély mutatkozik.

A támogatási program szempontjából a két leglényegesebb kategória az 1000 és 2000 fő közötti települések, ahol a megkérdezett vállalkozások 22%-a működik, és még inkább a 2000 és 5000 fő közötti települések, ahol a vállalkozások 36%-a működtet kereskedelmi boltot. A lakossági létszám meghatározásánál érdemes lenne további kategóriákban gondolkodni, hiszen annak ellenére, hogy a megkérdezett kereskedelmi bolt nem városias, hanem vidéki településen működik, de a lakossági létszám meghaladhatja az 5000 főt, ilyen választ adtak a megkérdezett vállalkozások közül 40%-os arányban. A szakértők szerint érdemes lenne felülvizsgálni az 5000 és 8000 fő közötti kategória kialakítását, és ehhez is akár egy csökkentett mértékű támogatási programot létrehozni.

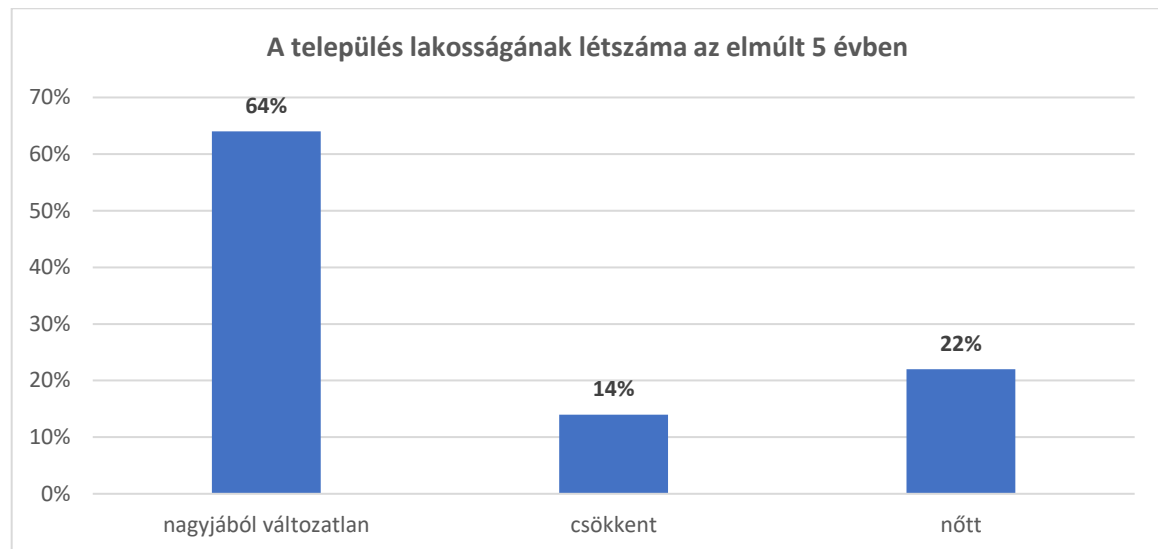

4. A kiskereskedelmi bolt által érintett településen jellemző-e az elvándorlás, a település lakosságának létszáma az elmúlt 5 évben

A kiskereskedelmi boltok működtetéséhez kiszámítható gazdasági körülmények kellene, ehhez pedig fontos, hogy az adott települési közösség viszonylag állandó keresletet jelentsen a bolt számára, azaz vizsgálni akarták a szakértők, hogy a vállalkozások megítélése szempontjából milyen mértékű a településről az elvándorlás, és hogyan alakul a lakosság létszáma. Ez azért nagyon fontos, mert amennyiben elindul egy elvándorlási folyamat, a munkavégzés jellemzően a közlekedés szempontjából közel eső nagyobb településeken történik, úgy gazdaságosan kiskereskedelmi boltot üzemeltetni nehéz, illetve a vásárlóerő alacsony jellemzője miatt nincs elég forgótőke ahhoz, hogy egy városias környezetnek megfelelő széleskörű kínálatot tudjanak biztosítani. Azt is meg kell állapítani, hogy a vállalkozók pontos adatokkal a településről nem rendelkeznek, ezért csak a saját ismereteik és megítélésük alapján tudtak viszonylag általános jellegű választ adni, a szakértők ehhez igazították a kérdést, e szerint választhattak, hogy a település lakossági létszáma nagyságrendileg változatlan az elmúlt 5 évben, vagy csökkent, vagy nőtt.

A megkérdezett vállalkozások közel kétharmada, azaz 64%-uk nyilatkozott úgy, hogy a lakosság létszáma az elmúlt öt évben változatlan maradt, ezért egy stabil és kiszámítható kereslettel néznek szembe. A terület lassú elnéptelenedésének jeleit mutatja, hogy az elvándorlás az elmúlt öt évben

megkezdődött és folyamatos, erről adott tájékoztatást a megkérdezett vállalkozások 14%-a. A fejlesztési igények nyilván elsősorban a stabil környezetben, illetve ott várhatóak, ahol a vállalkozások pozitív települési folyamatokról adtak számot, azaz megítélésük szerint a lakossági létszám az elmúlt 5 évben még nőtt is, ezt a vállalkozások 22%-a jelezte.

5. A településen vagy szomszédos településeken van-e állandó munkalehetőséget biztosító helyi vállalkozás, vagy vállalkozás telephelye

A korábbi kérdésekben érintőlegesen már megemlítettük, hogy a vásárlóerő jelentősen függ attól a település jövőképevel együtt, hogy az adott településen működik-e komolyabb foglalkoztatási potenciál, azaz van-e állandó munkalehetőséget biztosító helyi vállalkozás, vagy máshol működő vállalkozásnak telephelye. Ez utóbbi egyébként több kistélepülésen megvalósult akkor, amikor a helyi önkormányzatok az iparűzési adó teljes, vagy részleges elengedésével megpróbálták a településre csábítani azokat a vállalkozásokat, amelyek olcsón működtethető fióktelepet, vagy telephelyet kerestek, és megfelelt nekik a közlekedési infrastruktúra. A vállalkozások egyetértettek azzal, hogy ott érdemes kiskereskedelmi boltot működtetni, ahol a lakosság létszáma viszonylag stabil, és helyi munkalehetőséget találnak, mert akkor a napi bevásárlásaikat is a településen szeretnék megoldani.

E tekintetben egyébként a vállalkozási tevékenységek decentralizálásának szándéka sikeresnek bizonyult, hiszen a megkérdezett vállalkozások 98%-a igazolta vissza, hogy az adott településükön van folyamatos munkaviszonyt biztosító vállalkozás vagy vállalkozási telephely. Ez

megerősítette a piaci pozíciót, és egy viszonylag stabil keresletet mutat. Mindössze 2%-uk jelezte vissza, hogy az adott településen semmilyen más foglalkoztatás nem történik, munkahely, vállalkozás nincs.

6. Van-e a településhez közel olyan másik település, ahonnan kiskereskedelmi bolt hiányában rendszeresen átjárnak vásárolni

A szakértők arra is kíváncsiak voltak, hogy a kiskereskedelmi bolt esetében mennyire kell tartani a konkurenciától, különösen ott, ahol a települések szinte összeérnek, így feltették azt a kérdést, hogy a településhez közel van-e másik olyan település, ahonnan az ottani lakosok bolt hiányában rendszeresen átjárnak vásárolni, illetve felmerült az a kérdés is, hogy az általuk lefedett településről másik településre járnak-e vásárolni. A két irányú mozgást figyelembevéve megállapítható, hogy vásárlóvesztés az adott településen csak abból következett be, ha az adott település lakosságából többen dolgoztak közlekedésileg elérhető szomszédos városias jellegű településeken, mert azok a vásárlásaik nagy részét a munkahelyük közelében intézték, ott a városias környezetnek megfelelően egy magasabb színvonalú áru kínálattal és bőségesebb ellátású árukörrel találkoztak. A megkérdezett bolti kiskereskedők szempontjából fontosabb volt, hogy van-e mellettük olyan üres, jellemzően 500 fő alatti, vagy azt csekély mértékben meghaladó lakossági létszámmal rendelkező

kistelepülés, ahonnan átjárnak vásárolni, ezért az adott település forgalmát felerősítik.

A válaszadók 78%-a adott ez utóbbira pozitív választ, és elmondásuk szerint tudatosan törekedtek arra, hogy a kereskedelmi egységüket olyan helyen működtessék, ahol kihasználhatják ezeket a vásárlói lehetőségeket, azaz felkészültek arra, hogy más környező kistelepülésről is átjárnak, ahol egyébként kereskedelmi egység nincs. Ilyen forgalombővítő segítséggel a válaszadó vállalkozások 22%-a nem számolhatott, esetükben a forgalmat kizárólag az adott működési környezetük települési lakói adják.

24

7. Van-e a közelben olyan kisváros vagy nagyobb település, ahová a település lakói rendszeresen átjárhatnak nagyobb bevásárlásaikat intézni, és ezért a települési forgalmat csökkentik

Az előző kérdésben számszaki választ arra kaptak a szakértők, hogy honnan lehet a forgalmat bővíteni és vásárlóerőt várni, az ezt követő kérdés számszerűsíteni kívánta, hogy hova mehetnek a település lakói a nagyobb bevásárlásaikat intézni, vagy azért, mert munkahelyük ott található, vagy az árukínálat és a közlekedési mobilitás miatt. Ez a folyamat is rendkívül erősnek mutatkozott, hiszen a megkérdezett vállalkozások 80%-a jelezte, hogy közlekedésileg elérhető távolságban található olyan városias település, ahol a szakboltok már megtalálhatóak, illetve a nagybevásárlások áruházi szinten intézhetőek, és ezek a forgalmukat elviszik. Ennek a meghatározása azért is nagyon fontos, mert

korábban a kereskedelemre vonatkozó kormányzati koncepciók is tartalmazták azt a vállalkozói életpályát, hogy egy vállalkozás elindul családi jelleggel, segítő családtagokkal és alacsony forgalommal, majd tevékenységét és piacát egyre bővülve képes lesz akár középvállalkozássá fejlődni. A vizsgált terület pont azt mutatta be, hogy amennyiben egy kereskedelmi egység egy adott település lakosságához és a település szerkezetéhez, környezetéhez kapcsolódik, akkor kialakul számára az optimális üzemméretnek megfelelő vállalkozói nagyság, az ehhez illeszkedő foglalkoztatotti létszámmal, tevékenységi körrel és tőkével. Amennyiben ezt a döntéshozók elfogadják, akkor helyes az az irány, hogy a vállalkozások keresletet lakossági oldalon mennyiségében növelni nem tudják, azaz a forgalombővítés eszközei végesek, viszont a kereskedelmi szolgáltatások bővítésével az adott település lakosságát jobban ki tudják szolgálni. Tulajdonképpen ez jelenik meg a Magyar Falu Programban is akkor, amikor felvetik annak lehetőségét, hogy az adott kiskereskedelmi boltban közösségi teret is hozzanak létre, vagy szakmailag egészítsék ki a tevékenységet gyógyszertermékek forgalmazásával, vagy helyi postai szolgáltatás végzésével. Az előzőekben meghatározott arányokból következik, hogy a válaszadók 20%-a jelezte, hogy nincs a közelben olyan városias település, ahol a probléma felmerült, illetve ezen belül is megtalálható az az egy vállalkozó, aki erre a kérdésre érdemben nem válaszolt.

- 8. A település korösszetételének becsült vizsgálatához kérjük határozza meg a lakossághoz képest a településen élő nyugdíjasok arányát**

A kistelepülések elnéptelenedésének egyik oka az elvándorlás, amely elsősorban a munkalehetőségek hiányára, illetve a megfelelő bérezéssel járó munkahelyek hiányára vezethető vissza, azonban nem elhanyagolható a lakosság korösszetételének a változása is, hiszen a fiatalok sokkal könnyebben változtatnak lakóhelyet, nagyobb a társadalmi mobilitásuk, és ilyenkor az elvándorlás következtében a helyi település lakossági korösszetétele is megváltozik.

Egy adott település lakosságának nyugdíjas része sokkal kisebb keresletet tud támasztani a bolti kiskereskedő számára, mint az aktív dolgozók, ezért is különösen fontos a szakértők szerint, hogy az elmúlt időszakban hogyan változott meg az adott település lakosságának korösszetétele. Valamennyi szakmai anyag megállapítja, hogy az elmúlt öt-hat évben jelentősen emelkedtek a munkabérek, ez visszavezethető egyrészt a legkisebb munkabérek (minimálbér és szakképesítéshez kötött garantált bérminimum) gazdasági növekedést jelentősen meghaladó kötelező emelésére, másrészt a gazdaság fellendülése a korábbi évek munkanélkülisége helyett munkaerőhiányt okoztak sok szakmában, ez pedig rákényszerítette a munkáltatókat arra, hogy az átlagot meghaladó módon emeljék a béreket.

Ebből a folyamatból az állapítható meg, hogy ahol magasabb az aktív dolgozók aránya a település lakosságán belül, ott a vásárlóerő is jelentősen megnövekedett, ezért a bolti kiskereskedők gazdaságos működéséhez a vásárlóerő minősége hozzájárult. Azokon a településeken azonban, ahol az elvándorlás következtében a lakosság korösszetétele a nyugdíjasok irányába változott meg, ott a gazdasági eredmények hatása a helyi vásárlásokban nem realizálódik, ezért a bolti kiskereskedők a saját költségeikben a megnövekedett bérköltséget egyre nehezebben tudják kitermelni, így jövedelemtermelő képességük, és ezáltal a szolgáltatás minősége csökken. A konzorciumot alkotó érdekképviselek szerint ezért célszerű az aktív dolgozó korosztály megtartása egy településen, és a települési lakossági létszám csökkenése nem járhat azzal, hogy a folyamat végén csak nyugdíjasok maradnak a kistelepülésen. Ezt a tendenciát és jellemzőt kívánták a szakértők vizsgálni, amikor ez a kérdést feltették.

Az egyes válaszok rendkívüli szórást mutatnak, van olyan kistelepülés, ahol a nyugdíjasok aránya alig haladja meg a 10%-ot, de ahol az előregedés és a dolgozói létszám csökkenése bekövetkezik, ott elérheti az 50%-ot is, és itt a kisbolt gazdaságos működtetése nehezen biztosítható, miközben itt lenne rá a legnagyobb szükség, hiszen a nyugdíjas korosztály mobilitása alacsonyabb, ezért nem tud a szomszédos településekre vagy városias környezetbe bejárni, hogy a napi vásárlásait elintézzze.

A megkérdezettek válaszi alapján a nyugdíjas korosztály átlagos aránya ezeken a településeken 28,5%, azaz megközelíti a helyi lakosság egyharmadát.

27

9. A kereskedelmi forgalom keresleti oldalának értékeléséhez kérjük becsülje meg a településen élők közül a munkanélküliek arányát

A kistépülések vásárlóerejének értékeléséhez nem csak a nyugdíjas lakosság aránya tartozik hozzá, hanem a munkanélkülieké is, hiszen azok korlátozottan rendelkeznek fogyasztási cikkekre költhető jövedelemmel. Míg a 2000-es évek végén is az országban magas volt a munkanélküliségi ráta, a gazdasági fejlődés hatására az elmúlt években a járvány kezdetéig a munkanélküliségi ráta folyamatosan csökkent és az aktív dolgozók aránya jelentősen megnőtt. Ugyanakkor megállapítható az is, hogy ez a kedvező tendencia nem egyformán érintette a városias vagy nagyobb települések körzeteit és a kistépüléseket, mert vidéken, különösen az olyan kistépüléseken, ahol nem található helyi foglalkoztatás, és ezáltal munkahely, az elvándorlással érintett területeken az átlagot meghaladó a munkanélküliség. A munkanélküliség aránya meghatározza, hogy az adott kistépülésen mennyire lehet a kereskedelmi forgalmat bővíteni, és ezáltal a működtetéshez szükséges megnövekedett költségeket, különösen a bérköltségeket kitermelni.

Tekintettel arra, hogy a kérdésre adott válaszok elég nagy szórást mutattak a pár százalékos munkanélküliségtől egészen a 30%-ig, így csak egy átlagszámot tudnak a

szakértők a javaslatok megfogalmazásához meghatározni, ez pedig a teljes válaszadói körre tekintettel átlagban a helyi lakosság 8,6%-a. Ez a szám azt jelzi vissza, hogy azokon a területeken, ahol a bolt kiskereskedőket és megmaradásukat támogatni kell, ott az intézkedésnek az az egyik oka, hogy ezeken a kistelepüléseken a munkalehetőség kevesebb, ezáltal a munkajövedelmek alacsonyabbak, és ez a kereskedőnél egy csökkentett vásárlóerőben mutatkozik meg.

10. A településen van-e másik olyan kereskedelmi egység, amelyik bolti értékesítést végez, és így kereskedelmi vetélytársként működik

Az eddigi kérdések során azt vizsgáltuk meg, hogy a helyi település vásárlóereje a lakosság szempontjából hogyan alakul, de a szakértők arra is kíváncsiak voltak, hogy a megkérdezett kereskedelmi vállalkozáson kívül milyen olyan helyi értékesítés, azaz konkurencia működik, amely befolyásolja a jövedelemtermelő képességet és a forgalmat. Nem véletlen, hogy a Magyar Falu Programban is az egyes kistelepüléseken létrehozandó új kereskedelmi vállalkozásokat akkor kívánják támogatni, ha ott egyébként ilyen kereskedelmi egység nincs, azaz a lakosság ellátását biztosító szolgáltatást most kell megteremteni.

A megkérdezettek által adott válaszokból megállapítható, hogy területükön 36%-ot képviselnek azok a települések, ahol semmiféle egyéb kereskedelmi tevékenység nincs, azaz piaci vetélytárssal ezeknek a bolti kiskereskedőknek nem kell szembenézni, de ez egyúttal azt is jelzi, hogy ott a működtetés

gazdaságossága is megkérdőjelezhető. Ezzel szemben a válaszadók majdnem kétharmada, azaz 64%-a jelezte vissza, hogy a településen valamilyen formában értékesítés történik, azaz az üzleti tervük készítése során azzal is szembe kell nézni, hogy a település ellátását nem egyedül végzik. A legnagyobb kérdés, amely a kereskedelmi tevékenység szabályozása során felmerülhet, hogy ez az értékesítés milyen formában történik, hiszen a helyi lakosságnak csak az jelent biztos és folyamatos ellátást, ha ez kereskedelmi kisboltban valósul meg.

11. Van-e a településen rendszeresen megjelenő mozgó árusítás

Az előző kérdésből következik, hogy vannak olyan értékesítési formák, amelyek rendkívül elterjedtek a kistelepüléseknél, de nem jelentenek a lakosság számára biztonságot, és ezek közül a hagyományos bolti kiskereskedők legnagyobb problémaként a mozgóárusítást jelölték meg. Azokon a településeken, ahol a kereskedelmi boltok bezártak, megszűntek, ott egyre inkább elterjedt, hogy bizonyos időszakonként a településen megjelenik egy kisteherautó, és meghatározott élelemiszer jellegű termékeket mozgóárusítás formájában lehet vásárolni. Ez régebben a gyorsfagyasztott termékek jellegzetes kisteherautós, hűtőkocsis ellátását jelentette, majd később megjelentek a mozgó pékségek, ez kiegészült tejtermékekkel, majd később húskételekkel is. A mozgóárusítás mellett a hét meghatározott napján kitelepülései piacon történő értékesítés is megvalósulhat,

ahol aztán a legváltozatosabb élelmiszer vagy nem élelmiszer jellegű termékek értékesítése folyik. A mozgóárusítás legnagyobb problémája, hogy a helyi lakosság számára ellátási biztonságot nem jelent, és sok esetben felmerül az áru szállításának, tárolásának problémája is, azaz félő a lejárt szavatosságú, vagy nem megfelelő minőségű termékek forgalma, különösen nyári időszakban.

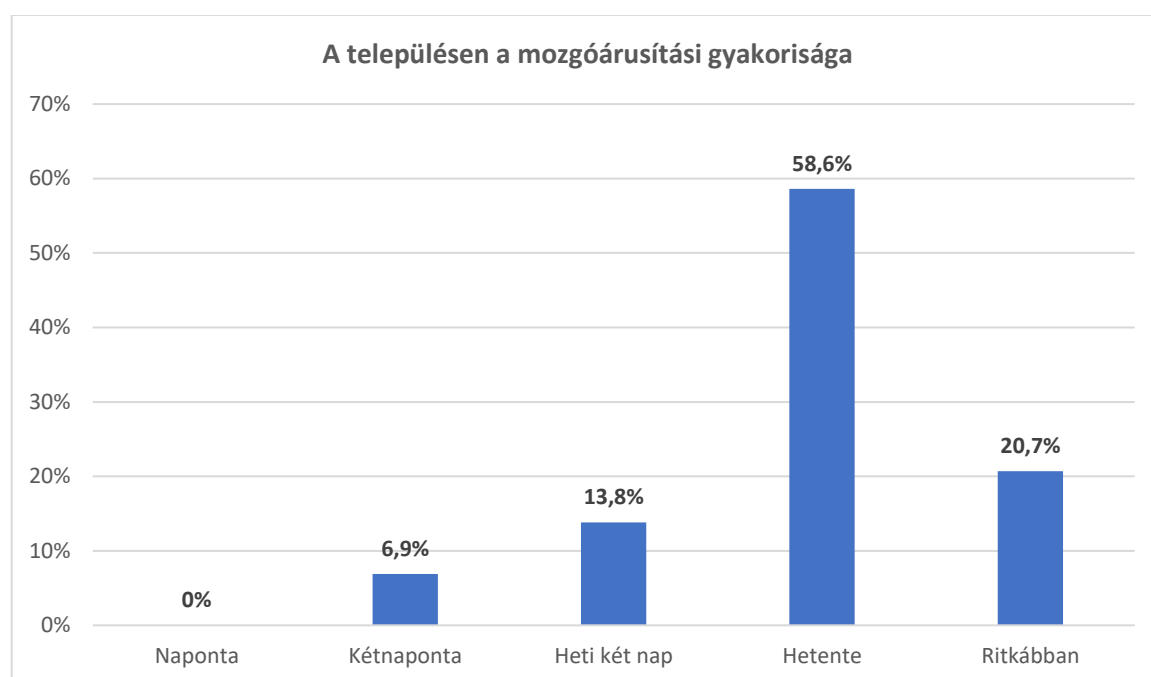
A kérdésre adott válaszokból megállapítható, hogy az általunk érintett kistételepülések 58%-ánál valamilyen szintű mozgóárusítás folyik, azaz a településen megjelenik kiszámítható időben és útvonallal, vagy ad-hoc jelleggel olyan kisteherautó, ahonnan a napi cikkek beszerzése részben vagy egészében megvalósítható. Ahol a mozgóárusítás erős, és viszonylag jó ellátást biztosít, vagy csökkentett forgalommal igazodik a helyi lakosság ellátásához, ott sok esetben önálló bolt gazdaságosan nem működtethető. A legnagyobb problémát az jelenti, amikor van egy településen kiskereskedelmi bolt, de annak közvetlen szomszédságában megjelenik a mozgóárusítás, és a boltba bemenő, vagy onnan kijövő lakosságot célozza meg az értékesítéssel. Ahol nem jelentkezik mozgóárusítás, az a megkérdezett települések valamivel kevesebb, mint a fele, azaz 42%.

Amennyiben igen, úgy az értékesítés gyakorisága a településen

A szakértők arra is kíváncsiak voltak, hogy az ellátás biztonsága miatt milyen gyakorisággal jelennek meg a mozgóárusok az adott településen, mert ez egyben annak is a visszaigazolása, hogy az adott település vásárlóereje milyen szintet képvisel. Ehhez a szakértők meghatároztak különböző gyakorisági

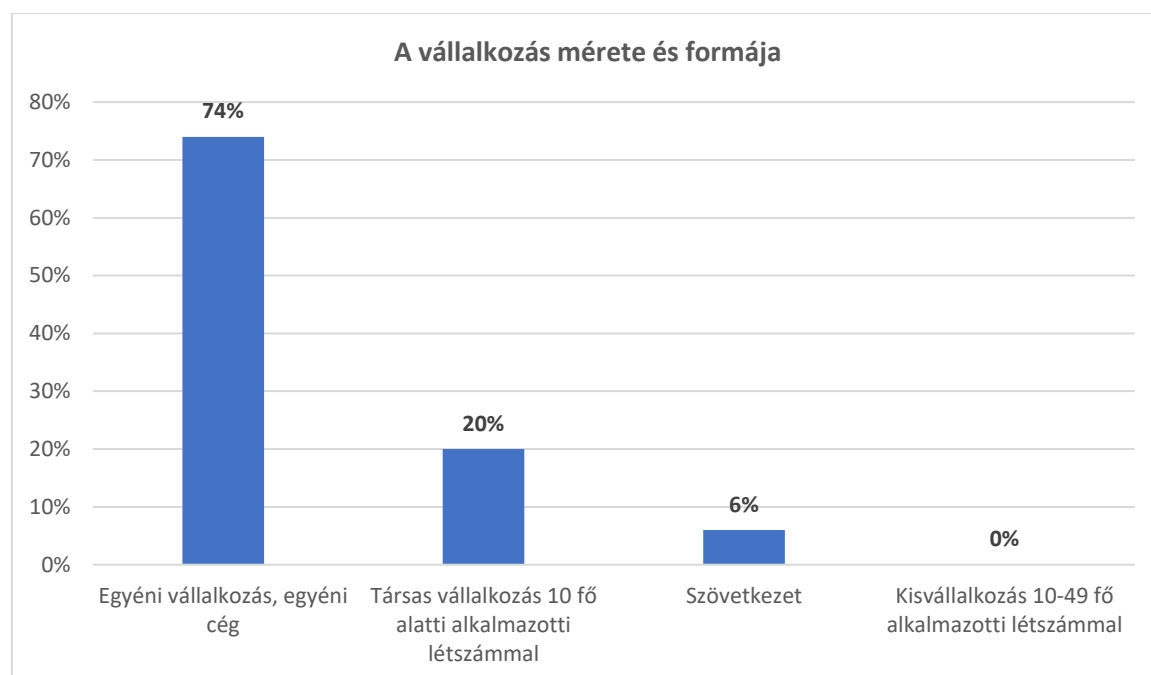
kategóriákat, és a kategóriák sorrendjében megállapítható, hogy napi gyakoriságú mozgóárusítás egy településen sincs, azaz erre a válasz 0%. Kétnaponta megjelenő mozgóárusítás a megkérdezett települések 6,9%-án valósul meg, azaz ez is rendkívül alacsony, heti két napos mozgóárusítás a válaszadók 13,8%-ánál, és a leggyakoribb a heti egy napi mozgósárusítás gyakorlata, amely a megkérdezettek 58,6%-ánál jellemző, azaz a vidéki kistépeléseken jellemzően hetente egyszer fordul meg az áruk terítését végző kisteherautó. Végül meg kell jegyezni pont az ellátás kiszámíthatósága és biztonsága miatt, hogy a megkérdezettek 20,7%-a jelezte vissza, hogy a heti mozgóárusításnál is ritkább értékesítés történik, itt gyakorlatilag a lakosság szempontjából szolgáltatás jellegű ellátásról nem is beszélhetünk.

12. A vállalkozás mérete és formája

Az előzőekben a vállalkozás és a bolti kiskereskedők piaci körülményeit próbálták a szakértők feldolgozni, ezt követően a vállalkozás működtetésének formájára kérdeztek rá, amely összefügg azzal, amit az első kérdések során megállapítottak, hogy a megkérdezett kiskereskedelmi boltok esetében a legjellemzőbb, hogy a vállalkozás a lakóhely környezetében helyezkedik el és jellemzően egy boltot üzemeltet, azaz a nem hálózathoz tartozó kiskereskedelmi egységek alapvetően magyar, családi jellegű mikrovállalkozások.

Ezt a megállapítást a vállalkozás mérete és formája kérdés visszaigazolta, hiszen a meghatározott kategóriák közül 74%-ban a legnagyobb arányt azok képviselik, akik a kiskereskedelmi tevékenységet egyéni vállalkozóként, vagy egyéni céggként végzik. Ezt a kategóriát 20%-kal követi a társas vállalkozások 10 fő alatti foglalkoztatotti létszámmal történő működtetése, a COOP hálózat miatt megjelent 6% mértékben a szövetkezeti forma, de kistélepülésen az ettől nagyobb vállalkozási formák már nem jellemzőek, így különösen látható, hogy miközben országos átlagban maguk a kereskedők mondják, hogy az élelmiszer jellegű boltok folyamatos nyitva tartás melletti üzemeltetéséhez 8-10 fő alkalmazott kell, a megkérdezett kistélepüléseken a 10-49 fő alkalmazotti létszámmal működő kisvállalkozások aránya 0%.

Az adatsorból megállapítható, hogy gazdaságosan megfelelő jövedelmezőséggel csak a legkisebb vállalkozások tudnak talpon maradni.

13. A vállalkozás tulajdonosi struktúrája és döntési mechanizmusa

Az előző kérdéshez kapcsolódik az is, hogy nem csak a vállalkozás mérete a fontos a szakértők számára, hanem az önállóság is, hiszen minél nagyobb egy adott vállalkozás önállósága, annál inkább egyedül a napi jövedelmezőség alapján tud dönteni a fejlesztésekről, az üzletvitelről, vagy a termékkör kiegészítéséről, kapcsolódó szolgáltatások

bevezetéséről, azaz nagyobb a mozgástere a vállalkozás jövedelempozíciójának javítására.

Az előző kérdésekben szereplő értékekhez kapcsolódóan nem meglepő, hogy a megkérdezett vállalkozások 70%-a önálló tulajdonú vállalkozás, azaz alapvetően a vállalkozó személyes indíttatásán, szakképesítésén és kereskedelmi tevékenységén alapul. Ennek egy minősített esete, amikor a vállalkozó a saját családtagjaival osztja meg a vállalkozás üzemeltetésének kérdéseit, itt felmerülhet elsősorban a házastárs, a gyermek, de tágabb körben oldalági rokonok együttműködése is, a családi vállalkozásként definiált tulajdonosi struktúra és döntési mechanizmus a megkérdezettek 24%-ánál van jelen. Nagyon ritkának tekinthető az, hogy egy kiskereskedelmi bolt működtetésére egymással semmilyen rokonsági kapcsolatban nem álló személyek közös vállalkozást hoznak létre, így a megkérdezettek mindössze 4%-ára jellemző, hogy társtulajdonosok közös vállalkozása, és még ennél is ritkább 2%-kal a szövetkezeti tulajdonú vállalkozás, amely visszavezethető arra, hogy a hagyományos értelemben vett régi ÁFÉSZ boltok a társasági törvény változásai miatt átalakultak kereskedelmi vállalkozásokká, és minél kisebb a település ahol működnek, annál inkább egyszemélyi vagy családi vállalkozássá.

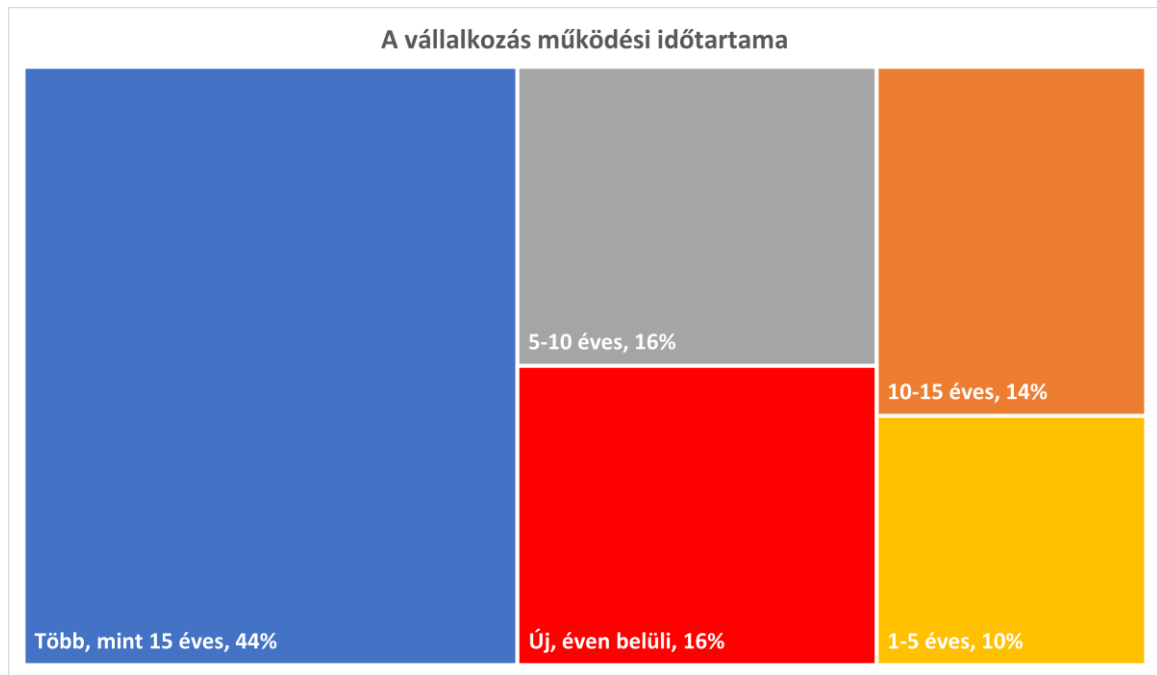

14. A vállalkozás működési időtartama

Annak megállapítására, hogy egy adott vállalkozást milyen mértékben érdemes támogatásban részesíteni, egy nagyon fontos kérdés a szakértők szerint, hogy milyen működési perspektívával rendelkezik. Az általános cél, hogy az adott kistélepülésen folyamatosan legyen kereskedelmi ellátás, biztosítva a lakosság kiszolgálását, és annak megállapítására, hogy erre mekkora az esély, az

egyik legfontosabb mutatószám, hogy a már működő vállalkozások élettartama a fenntarthatóságot a múltból hogyan igazolja vissza. Ennek érdekében a szakértők összeállítottak több alternatívából álló választási lehetőségeket, mert ezekből az adatokból prognózist lehet készíteni arra, hogy egy megtámogatott kiskereskedelmi bolt esetében milyen időtávra tudják a gondokat megoldani. Nyilván a vállalkozás működési időtartama erősen kötődik a vállalkozó személyéhez, egyéni kereskedelmi alkalmasságához, azaz nem csak objektív külső tényezők függvénye, de alkalmas annak mérésére is, hogy a jövedelmezőség biztosítását az adott település vásárlóereje hogyan segíti elő.

Az egyes alternatívák közül a válaszokban legmagasabb arányban, 44%-kal azok a vállalkozások szerepelnek, amelyek több mint 15 évesek, azaz, ha egy kistélepülésen sikerül kialakítani a megfelelő jövedelemtermelő képességet és a gazdaságos működtetést, akkor ott a kiszolgálás hosszútávon biztosítja a lakosság ellátását. A többi kategória nagyjából azonos szintet képvisel, hiszen a 10-15 éves működést a válaszadók 14%-a, az 5-10 éves működést a 16%-a, az 1-5 éves működést pedig 10%-a jelölte meg. A kereskedelmi tevékenység és a vállalkozói környezet átalakulását már jelzi, hogy az új éven belüli vállalkozások aránya is 16%, azaz van mozgástér, és van fluktuáció a kereskedelmi vállalkozások esetében. Ez az adatsor azt jelzi vissza, hogy érdemes támogatni az új kiskereskedelmi boltok kialakítását és fejlesztését.

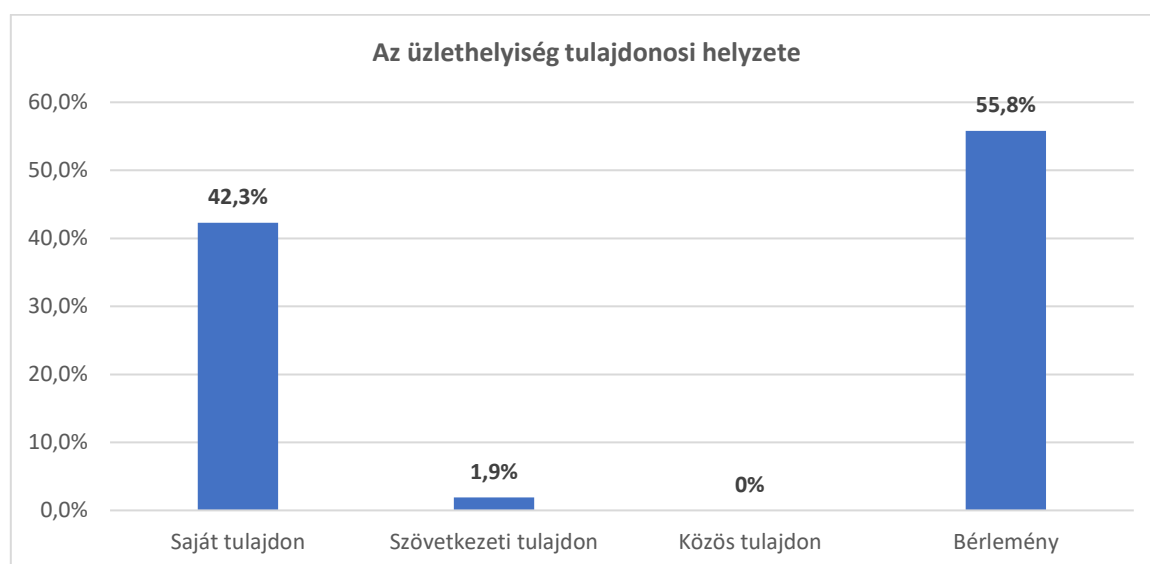

15. A kiskereskedelmi bolt (üzlethelyiség) tulajdonosi helyzete

A vállalkozások mérete és struktúrája mellett nagyon fontos volt annak a meghatározása, hogy a kereskedelmi bolttal kapcsolatban milyen a használat jogcíme. Ezt azért emelték ki a szakértők, mert nagyon sok vidéki kistélepülésen a boltokat nem saját tulajdonban működtetik, hanem egy részük vagy önkormányzati, vagy egyéb intézményi, vagy magánszemélytől történő bérleményben található. A tulajdoni viszonyok, illetve a használat jogcíme meghatározza azt is, hogy esetleges felújítási vagy bővítési lehetőségben mennyire önálló az adott vállalkozás, illetve mennyiben kell esetleges fejlesztésről idegen tulajdon miatt lemondani. Ilyen jellegű probléma egyébként más pályázati kiírásokban is található, hiszen megjelent a vidékfejlesztési pályázatokban olyan kiírás is, ahol egy nem saját tulajdonban működő szervezetnek legalább öt évre kötött térítésmentes bérleti szerződést kell felmutatni ahhoz, hogy a fizikai felújításhoz vagy fejlesztéshez támogatáshoz jusson, különben a fejlesztés célja megkérdőjelezhető. Így ennek a kérdésnek a felvetése ebben az esetben is célszerűnek tűnt.

A kérdésre adott válaszok közül közel fele-fele saját tulajdon és a bérlemény, és elenyésző az egyéb kategória, így a megkérdezett vállalkozások 42,3%-a működik saját tulajdonban, 55,8%-a bérleményben, közös tulajdonban egyik sem, és 1,9% jelölt meg szövetkezeti tulajdont a COOP hálózathoz tartozó egységek esetében.

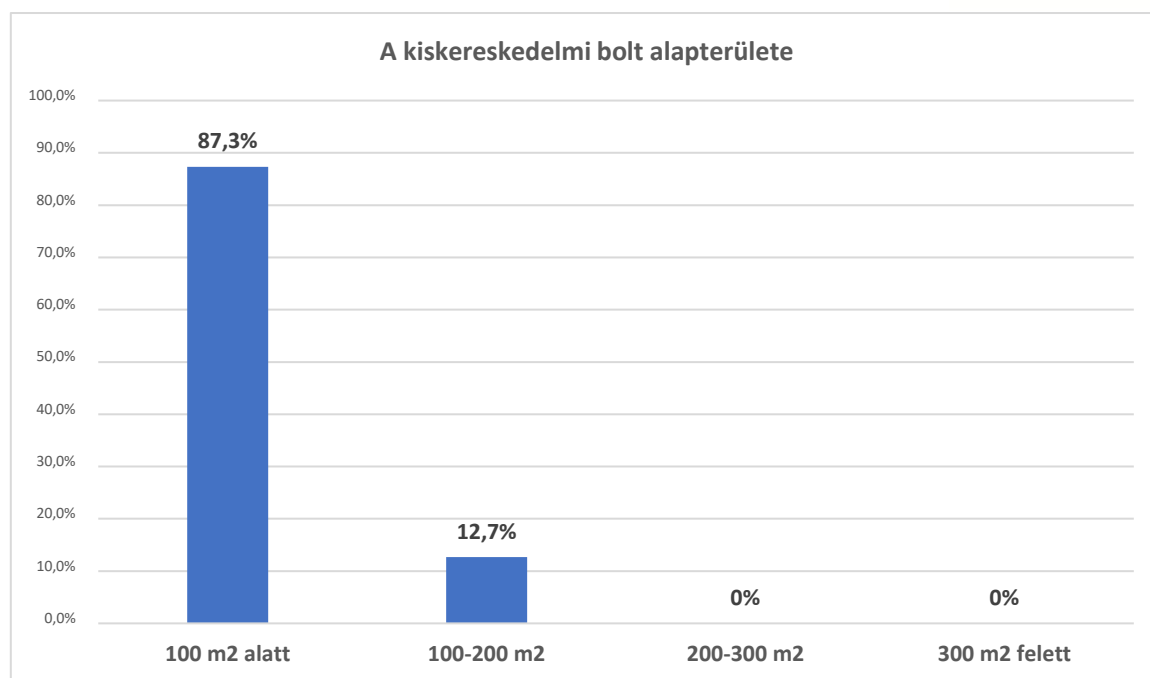
Meg kell említeni azt is, hogy ezek a számok az általános arányokat jól mutatják, azonban volt egy-két olyan válaszadó, akinek nem egy kereskedelmi boltja van, hanem több, s ezek különböző tulajdoni formában működnek, így volt olyan válaszadó, aki egyik boltjára megjelölte a saját tulajdont, egy másik boltjára pedig a bérleményt. Mindenesetre a saját tulajdon és bérlemény aránya egyben jó mutatószám arra, hogy a pályázati feltételeknél mindkét kategóriára önálló feltételrendszer kialakításra kerüljön.

16. A kereskedelmi bolt nagysága meghatározott alapterületek figyelembevételével

A szakértők a bolt tulajdonosi helyzetével, illetve elhelyezkedésével kapcsolatos kérdései mellett arra is kíváncsiak voltak, hogy egy kistépülési bolt átlagos nagysága mekkora, mert ehhez lehet rendelni a fejlesztési költségeket a fizikai kialakítás, vagy átalakítás területén is, illetve a berendezés, hűtőkapacitás, belső design kérdéskörében is.

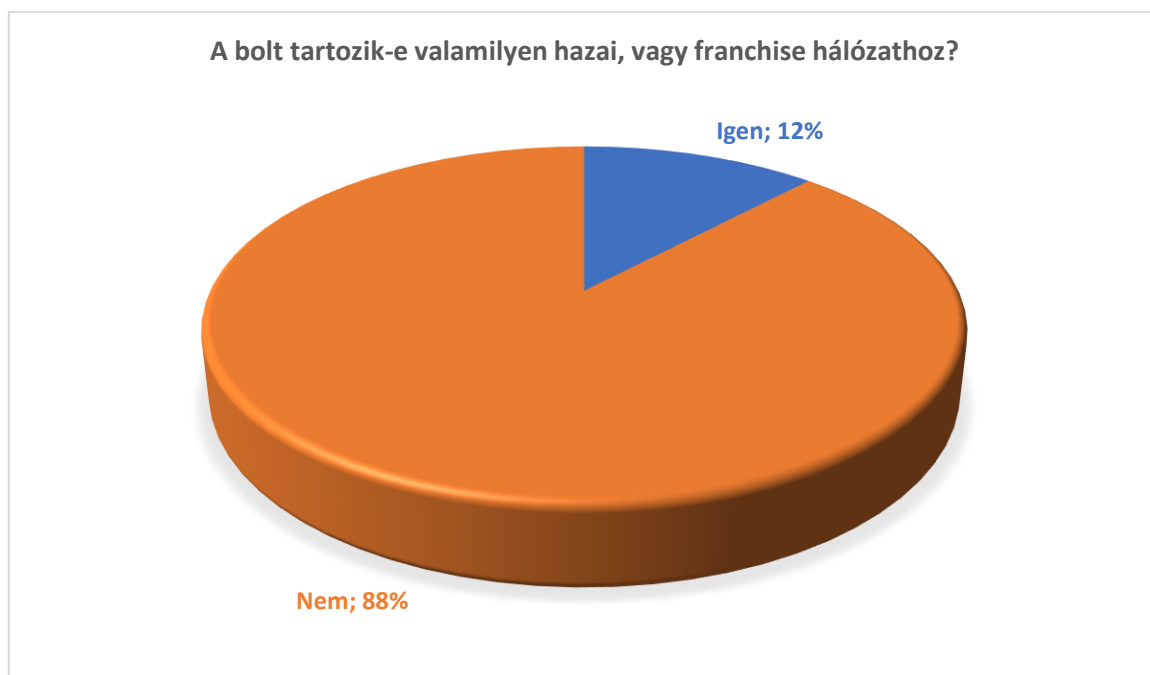
Megállapítható a szakértők által meghatározott kategóriák alapján, hogy ezek a boltok jellemzően kicsi alapterülettel működnek, és ennek ellenére megfelelően ellátják az adott település lakosságát, így 87,3%-uk esetében a kereskedelmi bolt 100 m² alatti, azaz kisbolt, 12,7% 100-200 m² közötti alapterületű, és ennél nagyobb alapterületű bolt egy sincs. A válaszadók közül persze előfordult itt is, hogy akinek több boltja van, az adott esetben több alapterületi kategóriát is jelzett a kérdezőbiztos felé.

17. A kereskedelmi bolt tartozik-e valamilyen hazai hálózathoz, vagy beszerzési közösséghez, esetleg franchise hálózathoz

A szakértők a boltok fizikai adottságai és működtetése mellett most már a tevékenységre vonatkozó kérdéseket fogalmazták meg a vállalkozások részére, amelyből az egyik legfontosabb, hogy mennyire számíthat az árubeszerzés során stabil háttérre, ezért feltették azt a kérdést, hogy a bolt tartozik-e valamilyen hazai hálózathoz, vagy ettől függetlenül valamilyen beszerzési közösséghez, illetve franchise hálózathoz. Tekintettel arra, hogy a konzorciumi partnerek egyike a COOP Bács-Kiskun megyei Szövetsége, így a válaszadók között megjelennek azok, akik a COOP áruellátási köréből biztosítják az árubeszerzést és élnek azokkal gazdasági előnyökkel, amelyeket a hálózathoz történő csatlakozás biztosít, illetve vannak olyan hálózatfüggetlen kiskereskedelmi boltok is, amelyek nem tartoznak hálózathoz, hanem az ilyen szervezetekkel kötött együttműködési megállapodás alapján beszerzési közösségként kezelik a tagságot. A legkisebb vidéki településeken ma még megállapítható, hogy a legnagyobb arányt, 88%-kal azok képviselik, akik teljesen hálózatfüggetlenek, és egyedileg oldják meg nagyrészt a napi áruforgalomhoz szükséges árukészlet biztosítását. Vidéki kis települések esetében mindössze a vállalkozások 12%-a tartozik valamilyen hálózathoz. A hálózatfüggetlen kisboltok esetében azonban azt meg kell állapítani, hogy ez nem jelent teljes magára hagyott

helyezett, mert ezek intézményesített forma nélkül, de állandó beszerzési kapcsolatokkal rendelkeznek.

38

18. A településen működik-e önálló, vagy időszakos postai szolgáltatás

A szakértők következő két kérdés feltétele során kiindultak abból a pályázati felhívásból, amely a Magyar Falu Programban szerepel, mert ez lehetővé teszi, hogy azokon a kistelepüléseken, ahol a jövedelemtermelő képesség nem bővíthető a település nagysága miatt, ott van-e lehetőség arra, hogy szolgáltatásokkal egészítsék ki a bolti kiskereskedelmi tevékenységet. Itt a pályázati kiírás megfogalmazta a közösségi tér kialakítását, felmerült egyéb szolgáltatás vagy kölcsönző szolgáltatás biztosítása, de konkrétan nevesítésre került a postai szolgáltatás, vagy a gyógyszertermékek forgalmazása is. Ezeknek a lehetőségeknek a számbavételéhez fel kell mérni, hogy ezekre a tevékenységekre van-e reális igény, illetve, hogy azok az adott településen, ahol ezek a kiskereskedelmi boltok működnek, van-e már ilyen szolgáltatás. Ezért ennek sorában a szakértők külön rákérdeztek, hogy ezen a településen, ahol a bolt működik, van-e önálló vagy időszakos postai szolgáltatás, legalább mozgóposta vagy postamesteri tevékenység.

Mozgóposta, illetve az időszakos szolgáltatás figyelembevételével a válaszadók 94%-a jelezte vissza, hogy maga a szolgáltatás a településen megtalálható, és csak

6%, hogy nem. Ezek a számok azt mutatják, hogy ebben az irányban bővítés nem várható, és ezért a támogatást ilyen célra felhasználni nem tudják.

39

19. A településen működik-e önálló gyógyszerár

Az előző kérdésnél leírtak alapján ugyanúgy került vizsgálatra a településen az önálló gyógyszerár kérdése is, ennek időszerűségét a koronavírus járványhelyzet egyébként rendkívül felerősítette, ezért a gyógyszerárak alapítására és működtetésére hatványozott igény jelentkezett az elmúlt időszakban, és megállapítható az is, hogy a gyógyszerárak esetében is működnek olyan franchise rendszerek, amelyek hálózatbővítésben önállóan gondolkodnak, kereskedelmi egység nélkül.

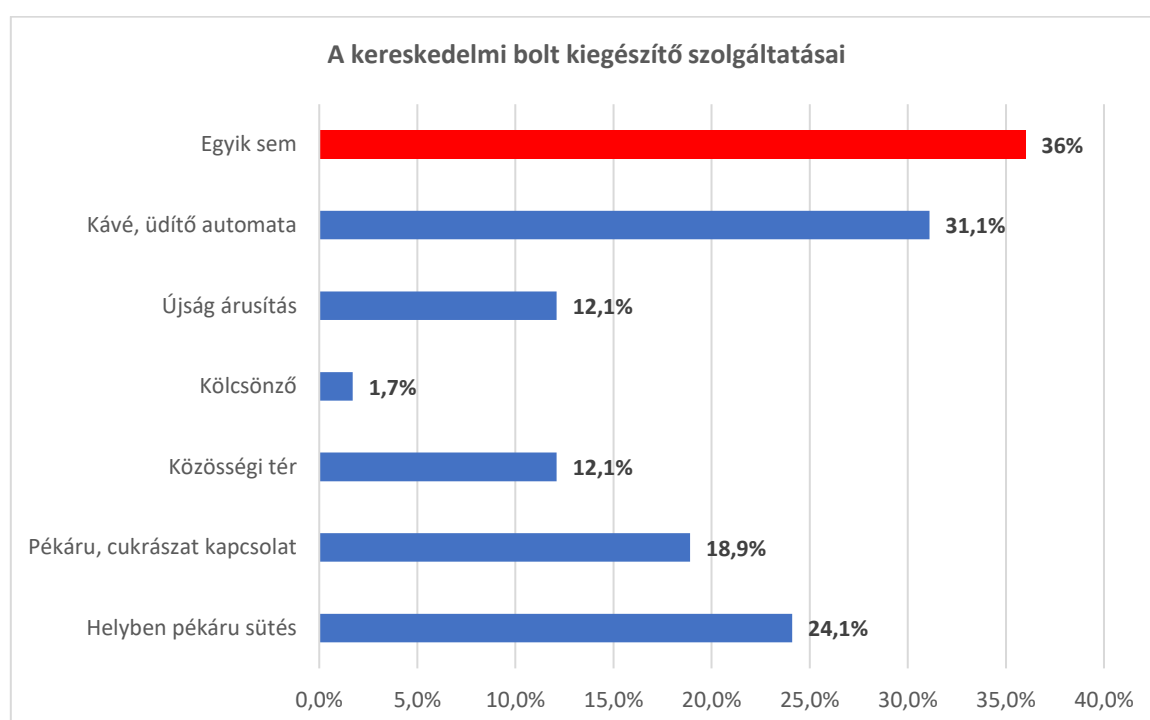
Ilyen gyógyszerári hálózatok terjeszkedése miatt nem meglepő, hogy a válaszadóknál szintén 94%-os döntő többséget képviseltek azok, ahol a településen gyógyszer értékesítés valamilyen formában megtalálható, és csak 6%-nál nem. Bár az irány a kereskedelmi tevékenység kiegészítésére jónak tűnik, azonban itt a vényköteles gyógyszerek aránya miatt, különösen az idősebb lakosság esetén, a szakmai kompetencia hiányzik a bővítéshez, és meg kell említeni, hogy nem véltelenül az ilyen típusú tevékenység bővítés az üzemanyag töltőállomásokon történő értékesítést is nagyrészt sikertelenné tette.

20. A kereskedelmi bolt az élelmiszer kínálatában rendelkezik-e a következő kiegészítő szolgáltatásokkal

Az előző kérdésekben a szakértők a tevékenység bővítésének lehetőségét vizsgálták olyan területeken, amelyek szerepelnek a Magyar Falu Program kiírásában, azaz nevesített és megfelelő jövedelmezőséget jelentő kiegészítő lehetőségek. Emellett azonban a szakértők arra is kíváncsiak voltak, hogy a nem ilyen speciális jellegű, hanem a hagyományos kereskedelmi tevékenységben egyébként fellelhető kiegészítő szolgáltatások megjelennek-e ezeknél a boltoknál, vagy terveznek-e ilyen szolgáltatás kialakítását. Itt a szakértők megállapítottak különböző szolgáltatási lehetőségeket a már kialakult gyakorlat alapján, és miután egy kereskedelmi egység több szolgáltatást is nyújthat, ezért itt egy-egy boltban halmozódás is előfordulhat. Az utóbbi időben már a nagyobb kereskedelmi egységekben is megtalálható a pékáru helyben sütése, hiszen az adalékanyagok, nyersanyagok és a sütőgépek hozzáférhetőek, és kialakult ennek az önálló iparága, amelyre lakossági igény is egyre inkább jelentkezik. Ennek megfelelően nem véletlen, hogy a helyben sült pékáru esetében a megkérdezett vállalkozások 24,1%-a adott pozitív választ. A következő kategória a pékáru, illetve hozzá kapcsolódóan a cukrászati termékekkel rendszeres beszerzési kapcsolat, ezek lehetnek egyrészt édesipari gyártó kapacitások, közeli cukrászdák, vagy cukrászati nagyüzemek, és erre pozitív választ a megkérdezettek 18,9%-a adott, mert több napig

elálló megfelelően csomagolt édesipari termékekre lakossági igény mutatkozik. A pályázati kiírásban is szereplő közösségi tér funkciónak is megfelelő, boltban működtetett kávézó, büfé vagy egyéb vendéglátó tevékenység a megkérdezettek 12,1%-ánál fordul elő. Érdekes módon kölcsönzői tevékenység a kereskedelemhez nem nagyon kapcsolódik, itt mindössze 1,7% adott pozitív választ. Tekintettel arra, hogy vidéken nincsenek önálló hálózatok az újságok, hírlapok árusítására, így ez a hagyományos boltokban 12,1%-kal jelen van, de a legnagyobb arányt 31,1%-kal a kávé és üdítő automaták teszik ki. A halmozódás miatt nem meglepő módon ezek az adatok a pozitív választ adó vállalkozások tevékenységére vonatkoznak, mert egyébként a vállalkozások több, mint egyharmada, 36%-a semmiféle kiegészítő tevékenységet, mint szolgáltatást nem biztosít.

21. A kiskereskedelmi bolt forgalomnövelésének érdekében a rászorultaknak, illetve azt igénylőknek végez-e helyi árukiszállítást

A kiskereskedelmi boltok által végzett lakossági kiszolgálás egyik speciális lehetősége, hogy az idősebb korosztályt alkotó nyugdíjas vevőknek, illetve az azt igénylőknek helyi árukiszállításra kerül sor, és ezzel a bolti kiskereskedő növelheti tevékenysége hatékonyságát, illetve forgalmát. Bár ez korábban vidéken nem volt annyira jellemző, az elmúlt közel másfél évben a koronavírus

járvány hatására és a vásárlói korlátozások miatt egyre népszerűbb lett a városias környezetben az internetes rendeléssel egybekötött kiszállítás, míg vidéken a bolt vezetőjével vagy tulajdonosával történő egyeztetés után a boltban az árukészlet összekészítése és az adott kistélepülésen az áru kiszállítása. Valószínűleg a járványhelyzet belejárt abba, hogy a vidéki kistélepüléseken is megnőtt az ilyen szolgáltatások aránya, így a megkérdezettek 42%-a vállal kiszállítást és 58%-uk nem.

42

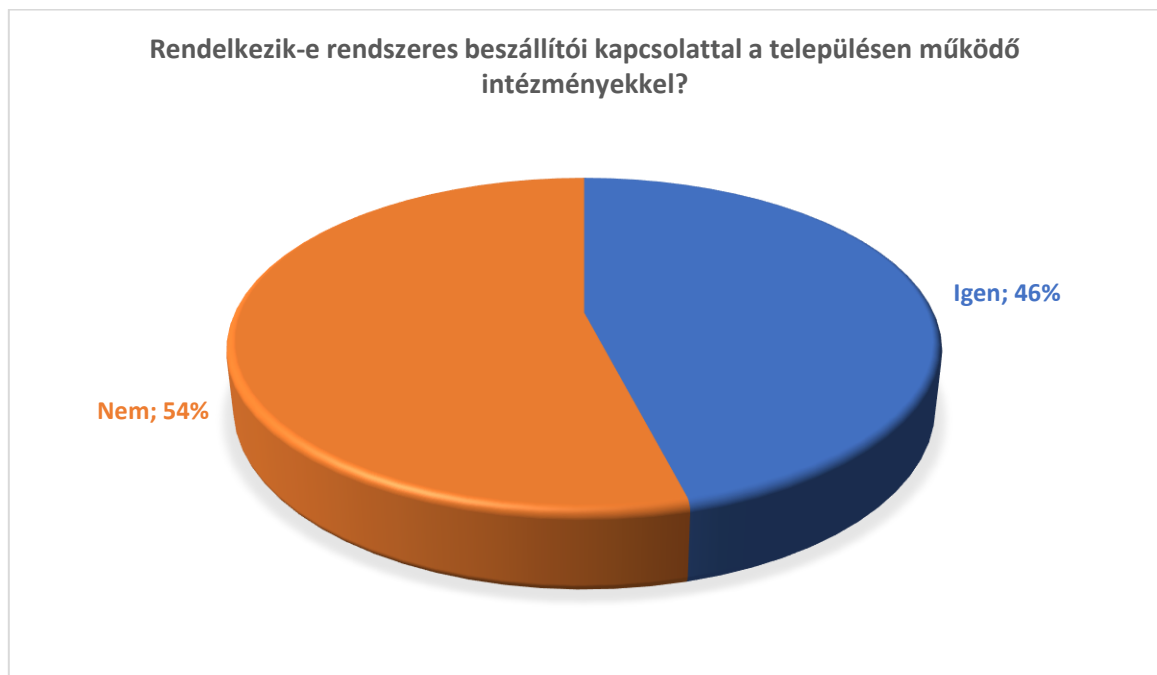
22. A településen működik-e olyan magán, vagy közintézmény (bölcsőde, óvoda, nyugdíjas otthon, stb.) amellyel rendszeres beszállítói kapcsolattal, vagy akár szerződéssel rendelkezik

Az előző kérdésekben megvizsgálták a szakértők azt a kérdést, hogy milyen eszközökkel biztosíthatja a kereskedelmi vállalkozás a stabil forgalmat és az állandó vevőkört, mert az a gazdaságos napi üzletmenetet elősegíti. Ennek egyik legfontosabb eleme lehet, hogy ha a bolti kiskereskedőnek olyan intézményjellegű partnere van, amelyik előre meghatározott termékeket állandó mennyiségben megrendel, és ezáltal biztosít egy stabil forgalmat és árbevételt. Ennek alapján tették fel azt a kérdést, hogy az adott településen működik-e olyan magán- vagy közintézmény, amelyik rendszeres vevőként jelentkezik, akár szerződéses alapon, akár eseti megállapodásokkal, hiszen a családtámogató politika része, hogy a településeken a gyereklétszámtól függően működjön bölcsőde, óvoda és iskola, illetve a társadalom előregedésével

párhuzamosan egyre több területen találhatunk vidéki kistelepülésen működő öregek otthonát, nyugdíjas otthont, vagy valamilyen rehabilitációs intézményt.

A kérdés jogosságát igazolja vissza, hogy a megkérdezett kereskedelmi vállalkozások 46%-a, azaz közel a megkérdezettek fele adott a kérdésre pozitív választ, így a településeken működik ilyen intézmény, és azok rendszeres vevői a kiskereskedelmi boltoknak. A települések 54%-a esetében kaptunk nemleges választ, mindenesetre ez azt jelzi, hogy az új boltok létesítése során, azok támogatásra kiírt pályázatnál érdemes vizsgálni, vagy az értékelésben többletpontokkal jutalmazni azt a környezetet, ahol a hosszútávú bolti működést egy ilyen intézmény léte elősegíti.

43

23. A településen működik-e olyan vállalkozás, munkahely, amely részére egyedi igényeknek megfelelő árubeszerzést, beszállítási tevékenységet végez

Az előző kérdést kiegészíti a közintézményeken kívül olyan helyi foglalkoztatását biztosító vállalkozás, telephely, vagy egyéb munkahely lehetősége, amelyek a napi vállalati büfé, vagy dolgozói étkeztetés elősegítése érdekében árubeszerzést végezhetnek a helyi bolti kiskereskedőnél, ezáltal állandó és kiszámítható volumenű forgalmat biztosít és hozzájárul a jövedelmezőség fenntartásához. Ezért az erre a kérdésre adott válaszokat az előző közintézményi kérdés kiegészítéseként kezelhetjük, és megállapítható, hogy itt a pozitív választ adók száma még magasabb, azaz az

intézményi környezetnél fontosabb, hogy az adott településen működjön vállalkozás, legyen foglalkoztatás, mert a dolgozói ellátáshoz való hozzájárulás többlet eredményt hozhat.

A megkérdezettek 64%-a adott a kérdésre pozitív választ, azaz a kereskedelmi boltok közel kétharmada a kistelepüléseken stabilizálhatja a gazdálkodását a megfelelő munkahelyteremtési és foglalkoztatási területen, és csak 36%-uk esetében nem található ilyen.

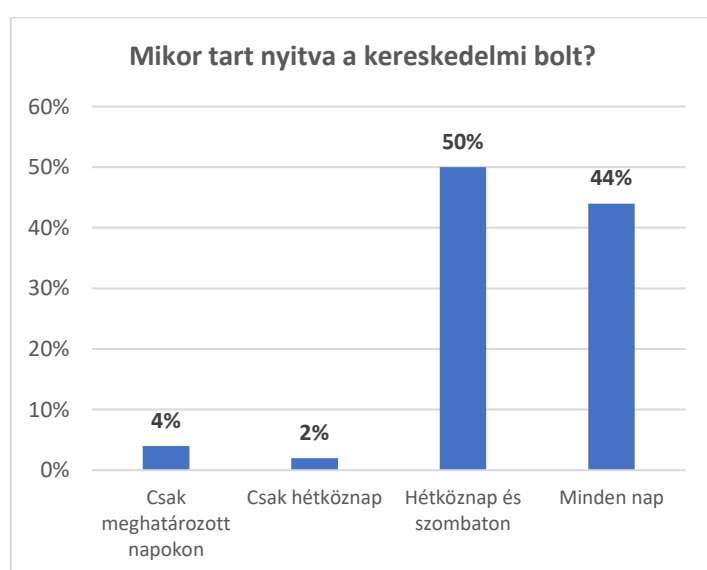
44

24. A kiskereskedelmi bolt nyitvatartási ideje

A kiskereskedelmi bolt működéssel együtt járó költségek elemzése során az egyik legfontosabb tétel a bolti dolgozók munkabére, és a programvezető konzorciumot alkotó érdekképviseletek a legkisebb bérek tárgyalása során az érdekegyeztetés országos intézményrendszerében mindig jelezték, hogy a gazdasági növekedést meghaladó kötelező béremelés a minimálbérnél és a szakképesítéshez kötött bérminimum esetén a kistelepülési kereskedelmi egységeknél kitermelhetetlen. Az érdekegyeztetésben lezajlott szakmai viták mellett természetesen a kereskedelmi vállalkozások a saját eszközeikkel a kötelező intézkedések ellen megpróbáltak olyan technikai megoldást találni, amellyel a költségszintjüket racionalizálhatják, ennek pedig egyik legfontosabb eszköze a nyitvatartási idő rövidítése és ezáltal a kötelező munkaidő csökkentése, amely a bérköltségek alacsonyan tartásához hozzájárult. Itt kell megjegyezni azt is, hogy az

országban hosszú időn keresztül az egyik legnagyobb szakmai vitát a nyitvatartással kapcsolatban a vasárnapi kötelező zárva tartás jelentette, de ez a megkérdezett vállalkozói kört nem érintette, mert a kistélepléseken működő boltok esetében is a hétköznapi nyitvatartás a jellemző, vasárnap soha nem tartottak nyitva, és alternatívaként a további zárva tartással érintett napok, vagy a nyitvatartási idő rövidítése jelentette. Ezzel a kérdéssel a szakértők arra kívántak rákérdezni, hogy a gazdaságos működtetés érdekében milyen nyitvatartási idő alkalmazásával tudnak kistélepléseken működni az egységek. A kérdés megválaszolásához különböző kategóriákat állítottak fel, amelyek a legritkább és legrövidebb nyitvatartási időtől a hagyományos nagyvárosi nyitvatartásig haladtak.

Ennek figyelembevételével a megkérdezett vállalkozások 4%-a jelezte vissza, hogy csak meghatározott napokon tart nyitva, és ez már az adott településen közismert, ezért a vásárlók ezeken a napokon kívül nem is keresik a bolti vásárlás lehetőségét. Ennél kevesebb a csak a hétköznapi nyitvatartás, azaz a szombati és vasárnapi zárva tartás mellett működő boltok száma, ez a megkérdezettek 2%-át érinti. A legáltalánosabb a hétköznapi és szombati nyitvatartás, amely a boltok felét jellemzi, így a megkérdezettek 50%-a vasárnap zárva van, de a hét többi napján meghatározott időtartamra biztosítja a nyitvatartást. Végül a szakértők várakozása ellenére 44%-ot ér el a válaszadók között azoknak az aránya, akik a mindennapi nyitvatartást választották, azaz néhány órára még vasárnap is kinyitják a kereskedelmi egységüket. A válaszokból az állapítható meg, hogy különösen, amióta visszaállt a vasárnapi vásárlás lehetősége országosan, a kistélepléseken is azok vannak többségben, akik a majdnem folyamatos nyitvatartást igénylik.

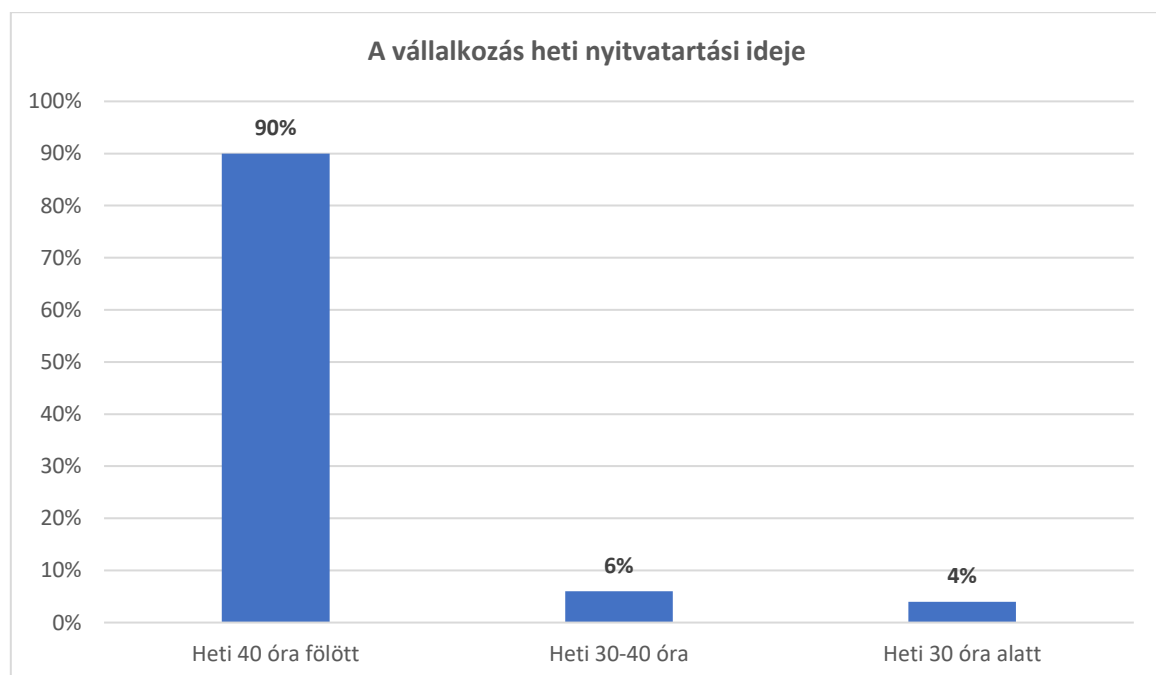

25. A nyitvatartás felmérésével kapcsolatban a heti nyitvatartási idő a fentiek alapján

Az előzőekhez kapcsolódó kérdés a nyitvatartás tényleges óra szerinti időtartama, ugyanis a foglalkoztatás szempontjából, a munkabérek mértéke miatt nem mindegy, hogy a napokra számított nyitvatartási idő mögött hány órás nyitvatartást találunk, és ez különösen fontos akkor, ha helyben a településen önálló vállalkozások, mint foglalkoztatók működnek, mert az ott dolgozók részére a hagyományos munkaidőn kívül is biztosítani kell vásárlási lehetőséget.

Ezt visszaigazolja, hogy az óraszám az átlagos nyitvatartási időt mutatja, a megkérdezettek 90%-a esetében a nyitvatartási idő a heti 40 órát eléri, vagy meghaladja. A válaszadók 6%-a jelezte vissza, hogy heti 30 és 40 óra között van nyitva, és 4%-uk nyitvatartási ideje a heti 30 órát nem éri el. Amennyiben a település az átlagoshoz képest is kicsi, az alacsony vásárlóerő miatt azt tapasztalták a kérdezőbiztosok, hogy a nyitvatartási idő kezdő és záró óráiban nem alkalmazottak, hanem a vállalkozó maga és segítő családtagjai állnak a pult mögött és ezzel próbálnak bérköltséget megtakarítani.

46

26. A kereskedelmi boltot működtető vállalkozásnak van-e kereskedelemtől független egyéb jövedelemszerző vagy vállalkozási tevékenysége, amely a megélhetéshez hozzájárul

Az előzőekben vizsgáltuk a kereskedelmi bolt fő tevékenységéből származó jövedelemszerzésének

eszközeit, de a szakértők kíváncsiak voltak arra is, hogy a hagyományos bolti kiskereskedelmen kívül szüksége van-e a vállalkozásnak arra, hogy egyéb jövedelemszerző tevékenységet végezzen, amely a talpon maradáshoz, vagy a megélhetéshez szükséges.

A vállalkozások 44%-a adott a kérdésre pozitív választ, azaz azt jelezte vissza, hogy a bolti kiskereskedelmi tevékenységből a stabil megélhetést biztosítani nem tudja, ezért egyéb különböző tevékenységeket végez a jövedelem kiegészítése érdekében. A válaszadók alig több, mint a fele, 56%-a nyilatkozott úgy, hogy a bolti kiskereskedelmi tevékenység gazdaságosan a megélhetésüket biztosítja.

47

A szakértők a válaszokból azt a következtetést vonták le, hogy új bolt létesítése esetén célszerű lenne vizsgálni az adott vállalkozás üzleti tervét, és annak részeként a szakmai tartalmát, hogy a hagyományos bolti kereskedelmi tevékenység mellett mire terjed ki még a vállalkozás működési területe. Így merült fel, hogy a korábbi évek gyakorlatához képest a kereskedelmi tevékenység kiegészül-e vendéglátó jellegű szolgáltatással, ezért a Magyar Falu Programban megfogalmazott közösségi tér funkciót a szakértők a válaszok alapján teljes mértékben támogatták. Ehhez kapcsolódóan fontos a szűk termékkörhöz képest vállalt kiegészítő tevékenység is, így szintén jó megoldásnak tűnik a nem vényköteles gyógyszerek esetleges forgalmazása, vagy a postai szolgáltatás. A szakértőknek a megkérdezett vállalkozások egyéb ötletekkel is próbáltak segíteni, így felmerült az egyébként üzemanyag töltőállomásokon forgalmazott gázpalackok forgalmazási lehetősége, vagy a külön értékesítési

formaként megjelenő dohányárak visszahelyezése a kiskereskedelmi boltokba.

27. Rendelkezik-e a vállalkozás dohány-kiskereskedelmi jogosultsággal

Az előzőekben felmerülő vállalkozói javaslat alapján megalapozott volt a szakértőknek az a kérdése, hogy akár önálló értékesítési helyen, de rendelkezik-e a vállalkozás dohány kiskereskedelmi jogosultsággal. Néhány nagyobb településen tapasztalhatták korábban azt, hogy egy adott vállalkozás elkülönült kereskedelmi egységként működtetett boltot és tőle függetlenül a jogszabályi környezetnek megfelelően zárt térben dohányáru értékesítést. A vállalkozók javaslatát e kérdéskörben megalapozza, hogy erre a kérdésre 100%-uk válaszolta azt, hogy a kereskedelmi bolt mellett nem rendelkeznek dohánykiskereskedelmi jogosultsággal, de a kérdezőbiztosnak többen jelezték, hogy szívesen megpróbálnák ennek a lehetőségnek az igénybevételét.

48

28. Szerepelnek-e a környéken élő őstermelők termékei a bolt kínálatában

A vidéki területek fennmaradást már a szomszédos országokban is úgy próbálják meg biztosítani, hogy a helyi ellátás támaszkodik a helyben előállított árukra, még nagyobb mértékben, mint hazánkban az őstermelői piac. A turizmusban több területen is tapasztalhatjuk, hogy a panziók, szállodák a saját ellátásuk során feltüntetik azokat a helyi termelőket, ahonnan a húsárut, felvágottat, sajtot, zöldség-gyümölcs termékeket, borokat és gyümölcsleket beszerzik, ezzel hozzájárulnak ahhoz, hogy az odalátogató turistákat a helyi termékek ellátásával szolgálják ki, és ezzel a terület vállalkozóinak fennmaradását jelentősen támogatják. Az ilyen jellegű modellek hazánkban történő elterjedésének vizsgálata céljából kérdezték meg a szakértők, hogy a megkérdezett bolti kiskereskedők mennyiben működnek együtt a helyi őstermelői körrel, azaz a helyben megtermelésre kerülő élelmiszer jellegű áruk megjelennek-e a bolt kínálatában.

Még a kérdezőket is meglepte, hogy a vállalkozások milyen magas arányban adtak pozitív választ a felvetésre, hiszen közel a megkérdezett vállalkozók fele, 46% jelezte vissza, hogy a helyi őstermelők árucikkeit a bolt felvásárolja és forgalmazza, és alig több mint a fele, 54% adott csak negatív választ.

A válaszok pozitív visszaigazolást adtak arról, hogy a vidéki településfejlesztés egységes program keretében történő kezelése, és így a kereskedelmi tevékenység támogatása a Magyar Falu Programban jó irány lehet a terület fejlesztéséhez.

29. Van-e kiskereskedelmi telephely 15 méteres körzetében távolsági buszmegálló

A szakértők a bolt fizikai elhelyezkedésével kapcsolatban azért kérdeztek rá a távolsági buszmegálló kérdésre, mert nagyon sok esetben ritkán járó vidéki buszjáratok biztosítják a településen kívül más városokban, vagy nagy településeken dolgozók közlekedését, és az ő vásárlásaikat akkor lehet a településen tartani, ha a munkából hazafelé fizikailag is könnyen megoldhatják a napi cikkek beszerzését.

Az infrastruktúrát a kistelepülések is igyekeznek úgy megoldani, hogy a közlekedési csomóponthoz igazodjon egy-egy közszolgáltatás biztosítása, mert akkor a bedolgozói kör a vásárlást helyben tudja megoldani.

Ezt visszaigazolja, hogy a megkérdezettek 44%-a esetében kaptuk azt a választ, hogy 15 méteres körzetben található a település egyik vagy „a” távolsági busz megállója. 56% esetében kaptak a szakértők nemleges választ, és érdekes módon, itt a vállalkozók ezt problémaként nem jelezték, vagy kezdeményezéssel nem éltek.

30. Található-e a település vonzáskörzetében turisztikai célpont, műemlék vagy természetvédelmi terület

A bolti kiskereskedők napi működésével kapcsolatban a szakértők az eddigi kérdésekben a folyamatos árbevételt jelentő helyi szintű vásárlási igényeket kívánták felmérni, azonban egy kérdést szántak arra is, hogy a települést felkereső külső személyek milyen mértékben jelenthetnek vásárlóerőt.

Nagyon sok olyan település található az országban, amely egyébként turisztikai célpont, vagy természetvédelmi terület közelében, vagy műemlék mellett működik, így a stabil hétköznapi forgalmat elsősorban hétvégén az idegenforgalmi attrakciót felkereső belföldi turisták kiegészíthetik. Sok esetben ez jelentősen hozzájárul a bolti kiskereskedő talpon maradásához, és ez igazolja vissza sok esetben a korábban már elemzett vasárnapi nyitvatartás szükségességét, hiszen a belföldi turizmus egy napos programjai jellemzően hétvégére esnek.

A megkérdezettek ennek fontosságát visszaigazolták akkor, amikor a válaszadók 76%-a jelezte, hogy van a településen, vagy annak közvetlen közelében olyan turisztikai célpont, műemlék, vagy természetvédelmi terület, ami miatt érdemes a vasárnapi forgalomra készülni, sőt vannak olyan területek, ahol ezt megalapozza egy rendkívül erős pénteki beszerzési folyamat.

A megkérdezetteknek csak 24%-a, azaz kevesebb mint egynegyede jelezte vissza, hogy ilyen forgalombővülés nálunk nem jellemző.

51

II. A KERESKEDELMI BOLT FOGLALKOZTATÁSI HELYZETE

1. A kereskedelmi vállalkozás munkaszervezetét vezetőként, tulajdonosként személyesen irányítja-e

Az ezt követő kérdéskörben a szakértők a kiskereskedelmi boltot úgy kezelték, mint a helyi foglalkoztatás egyik legfontosabb eszközét. Több területen vagy kapcsolódó településen tapasztalták azt, hogy a helyi lakosság nagy része más közeli nagyvárosokban, vagy nagyobb településeken dolgozik, ezért a helyi kisbolt nem csak az ellátásban, hanem a foglalkoztatásban is kiemelkedő szerepet játszik. A bolt egyrésztől munkalehetőséget biztosít a vállalkozás tulajdonosának, magának a vállalkozónak, és családtagjainak, másrészt az általa alkalmazott dolgozóknak, akik rendszerint igen nagy mértékben a helyi településen laknak, azaz a foglalkoztatással hozzájárulnak az elvándorlás csökkentéséhez is.

Az előző kérdéssorban már felmerült a vállalkozás tulajdonosi struktúrájának kérdése, és ott megállapítottuk, hogy a legtöbb kiskereskedelmi bolt esetében egybeesik a bolt működési területe a vállalkozó lakóhelyével, és nagyrészt a vállalkozást a tulajdonos vezeti. Ebben a kérdésben a szakértők azt kívánták pontosítani, hogy ez a személyes kötődés a munkafolyamatban mennyire erős, azaz közvetlenül történik-e a vállalkozás tulajdonosától a munkaszervezet és munkatevékenység irányítása.

A korábbi helyi kötődésnél magasabb mértékben, a megkérdezettek 98%-ánál kaptuk azt a választ, hogy a teljes vállalkozói, így kereskedelmi tevékenységet személyesen, saját maga irányítja, és csak 2% esetében kaptunk nemleges választ.

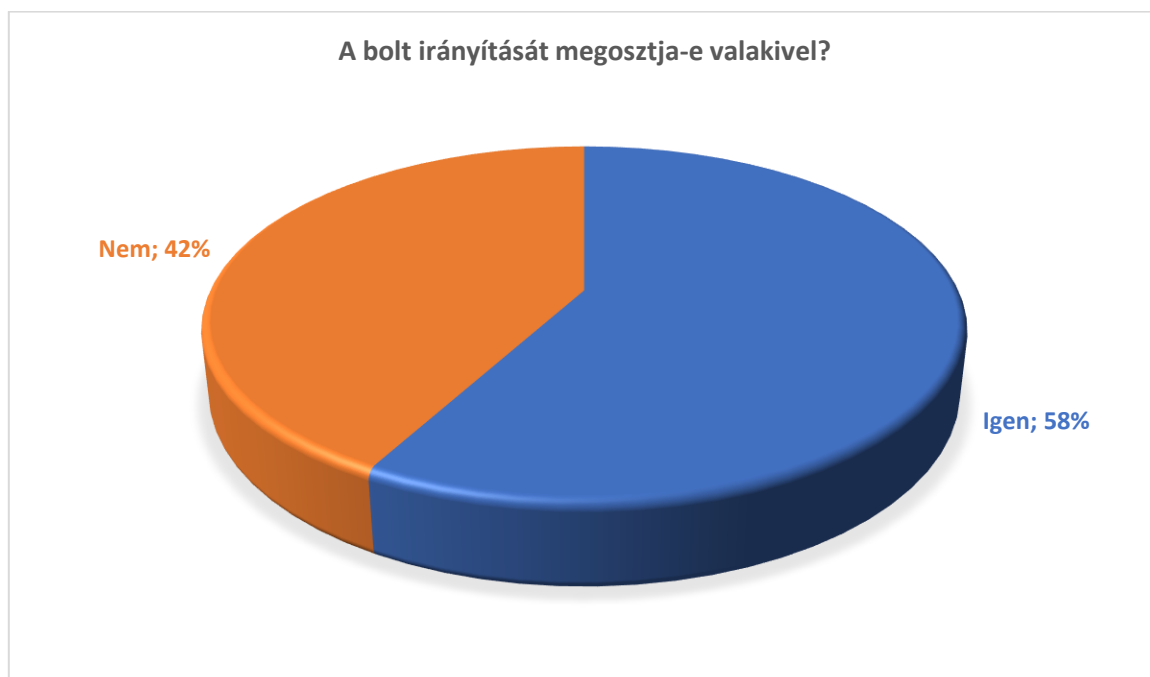

2. A kereskedelmi bolt irányítását megosztja-e tulajdonostárrsal, vagy alkalmazottal

A kereskedelmi tevékenység egyszemélyes irányítása és vezetése azzal a veszéllyel is együtt jár, hogy amennyiben a vállalkozó személyében bármilyen probléma felmerül (betegség, egyszerű szabadság, családi problémák, stb.), akkor az kihat a vállalkozás fenntartására akár ideiglenesen, akár véglegesen, ezért a szakértők számára nagyon fontos kérdés volt, hogy a tulajdonos a kereskedelmi bolt tevékenységének irányítását megosztja-e valakivel, aki helyettesíteni tudja, lehet az tulajdonostárs, vagy alkalmazott.

A kérdés jogosságát jelzi, hogy míg a személyes részvétel döntő többséget jelentett ebben a körben, addig a vállalkozás tulajdonosai igen nagy mértékben gondoskodnak arról, hogy akadályoztatásuk esetén a bolt tevékenysége folyamatos legyen.

A megkérdezettek 58%-a, azaz majdnem kétharmada jelezte vissza, hogy ennek érdekében a bolt irányítását megosztja, és csak 42% az, akinél ez egyszemélyes irányítást jelent, és ennek felelősségét senkivel nem osztja meg.

A szakértők feltették azt a kérdést is, hogy a kereskedelmi bolt irányításának megosztása a tulajdonos által kivel történik, és erre különböző kategóriákat határoztak meg.

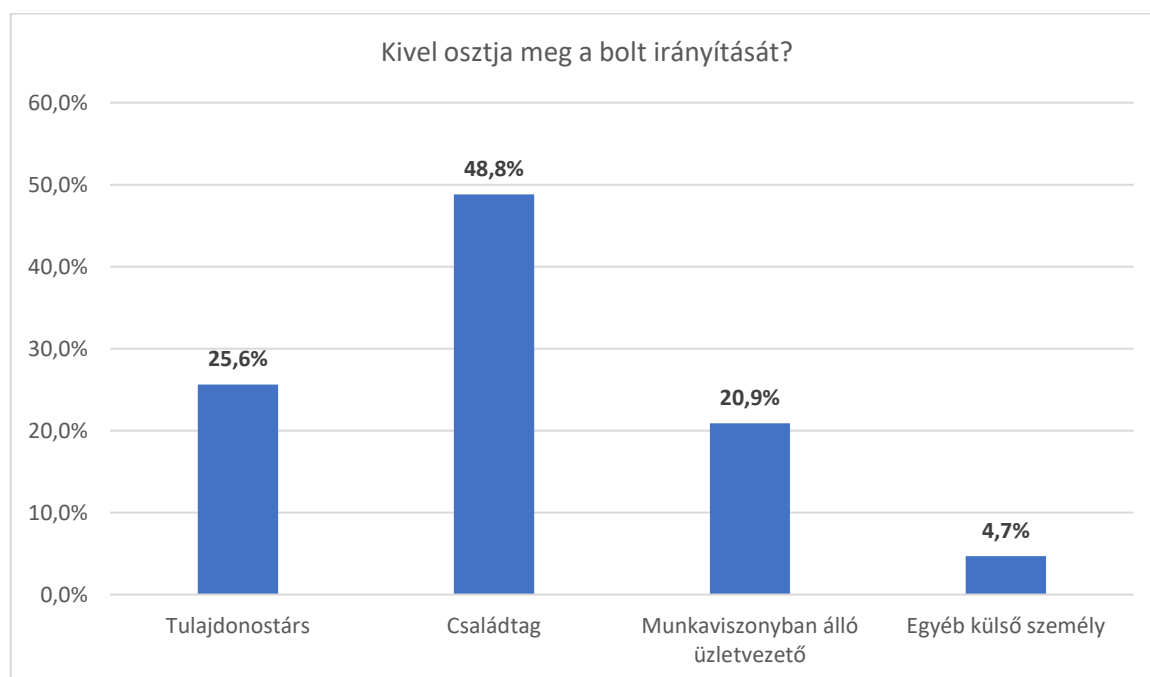
Ha igen, akkor kivel?

A megkérdezett vállalkozások 25,6%-a jelezte vissza, hogy a boltnál valamilyen formában tulajdonostársa van, amely általában családon belüli, de lehet nem családtag is, viszont az egyéb külső segítséghez képest jelentősen nagyobb döntési felelősséggel és jogosultsággal jár együtt.

A legnagyobb mértéket 48,8%-kal a család jelenti anélkül, hogy tulajdonostársak lennének, ezek között szerepelt házastárs, a felmenő és lemenő rokonok és egyéb családtagok is.

Tekintettel arra, hogy a szakképesítési előírások alapján nagyon sok települési kisboltban van kereskedelmi boltvezető szakképesítéssel rendelkező dolgozó, aki a tulajdonos tevékenységét és kereskedelmi irányítását segíti, így nem meglepő, hogy a válaszadók 20,9%-a jelölte meg a kereskedelmi bolt irányításának megosztását a munkaviszonyban álló üzletvezető személyével.

Végül a legkisebb arányt az egyéb külső személyek jelentik 4,7%-kal, itt a kérdezőbiztosok rendkívül színes válaszokkal találkoztak, de a jelenség maga ritka.

3. A kiskereskedelmi bolt irányításához rendelkezik-e szakmai végzettséggel

A kereskedelmi vállalkozás irányításához, illetve magához a bolt létesítéséhez egyéni vállalkozás esetén általában az egyéni vállalkozó rendelkezik személyében szakmai végzettséggel.

Társas vállalkozás esetén azonban már elég a vállalkozás tulajdonosának lenni, és megfelelő szakképesítéssel

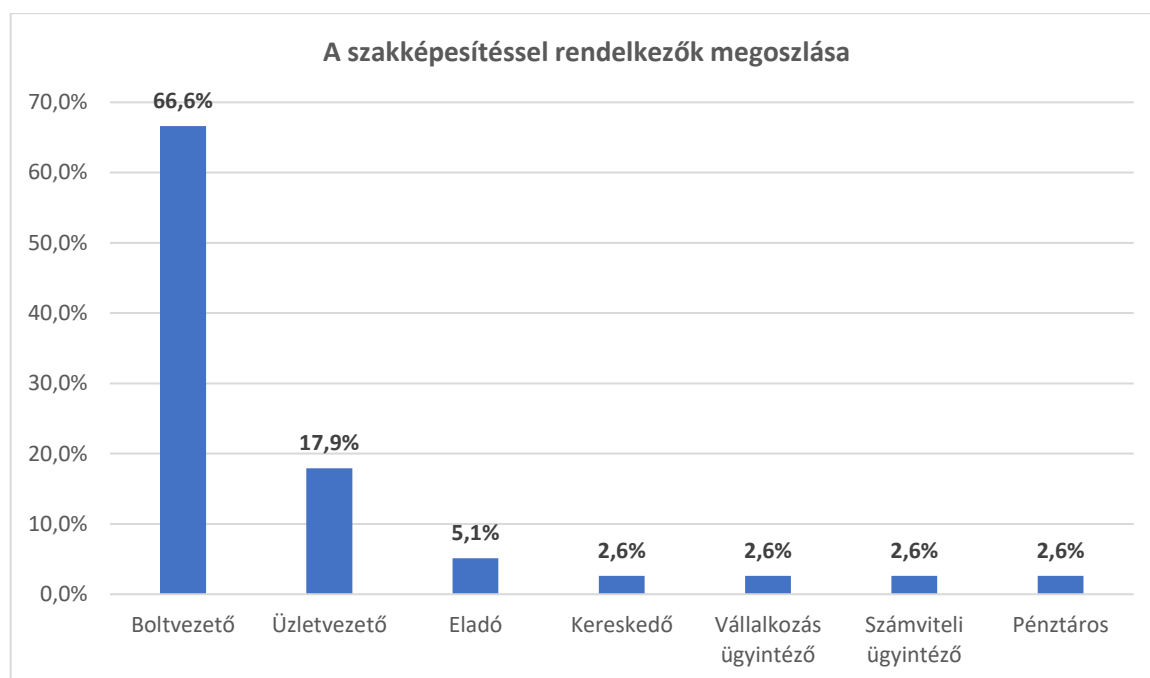
rendelkező dolgozót alkalmazni, viszont a személyes irányítás és gazdálkodási felelősség a hozzáértést megkíváná.

Ezt visszaigazolta a kérdésre adott válaszok aránya is, bár a kérdezőbiztosok meglepődve tapasztalták, hogy 2% esetében nem kaptak érdemi választ, valószínűleg a kereskedelmi vállalkozásokhoz szükséges szakmai végzettségi előírások nem voltak egyértelműen ismertek a megkérdezettek előtt.

Egyébként a választ adók 90%-a jelezte, hogy rendelkezik megfelelő szakmai végzettséggel, és a maradék 8% pedig személyében szakképesítéssel nem rendelkezett.

55

A legtöbb szakképesítés kereskedelmi boltvezető, ezt követi az üzletvezető, eladói végzettséget is megjelöltek, és előfordult vállalkozói, vállalkozás ügyintézői, számviteli, vagy pénztárosi végzettség is, és voltak, akik a szakképesítést az OKJ szerint már beazonosítani nem tudták, mert az előző szakképesítési rendszernek megfelelő végzettséget kaptak.

A megadott válaszokból látható, hogy a kereskedelmi végzettség palettája igen színes, gyakorlatilag többfajta szakképesítés elég volt ahhoz, hogy egy boltot irányítson.

Külön rákérdeztek a kérdezőbiztosok a szakmai tapasztalatra. A teljes megkérdezettek esetében az átlagos szakmai tapasztalat 18 év, de e mögött az átlag mögött a legalacsonyabb 1 év, a legmagasabb pedig 44 év szakmai tapasztalat, ezért ezt külön a szakértők elemzésre méltónak nem találták.

4. A vállalkozásban foglalkoztatott alkalmazottak száma

A korábbiakban már az anyag tartalmazta, hogy a bolti kiskereskedők esetében nem csak a lakossági ellátásban való felelősség értékelhető, hanem a helyi lakossággal szembeni foglalkoztatási képesség is, és ezt kívánta ellenőrizni a feltett kérdés. Ehhez képest a program végrehajtását előkészítő megvalósíthatósági tanulmány korábban azt tartalmazta, hogy ha a kereskedelmi szektort, benne a nagyvárosokat és a nagy hálózatokat is nézzük, akkor még a vállalkozók véleménye szerint is átlagban 8-10 fő alatt kereskedelmi bolt nem üzemeltethető. Ehhez képest a legkisebb településeken alig néhány személyes a kereskedelmi bolt, és a ténylegesen ott dolgozók közé bele kell számítani a vállalkozás tulajdonosát, hiszen a boltot személyesen irányítja, valamint a segítő családtagokat, rokonokat is, ezért nem meglepő, hogy átlagosan a megkérdezett vállalkozásoknál 2,22 fő/vállalkozás szám jön a tulajdonosi körön kívüli alkalmazottak esetében is. Ebbe beletartozik az is, hogy van olyan egyéni vállalkozás formájában működő kiskereskedelmi bolt, amelyet kizárólag a tulajdonos és családja személyes közreműködésével működtet, azaz rajtuk kívül alkalmazotti létszám nincs, a legnagyobb létszám pedig egy bolt esetében a megkérdezetteknel 9 fő volt, amely némileg a megvalósíthatósági tanulmányban szereplő mértéket visszatükrözi. Mindenesetre a kiskereskedelmi boltok támogatása során figyelembe kell venni, hogy a település nagysága és a bolt nagysága jelentősen alacsonyabb foglalkoztatást tesz lehetővé, mint általában a kereskedelmi szektor városias környezetben vagy nagyobb településeken.

2,22 fő/vállalkozás

56

5. A kereskedelmi bolt munkaszervezetében dolgozók a településen, vagy közvetlen szomszéd településen laknak-e

A településhez való kötődés, illetve a helyi foglalkoztatóképesség felméréséhez szolgált a szakértők számára ez a kérdés, hiszen arra voltak kíváncsiak, hogy a kereskedelmi bolt a helyi foglalkoztatást segíti-e elő, és ezt nagy mértékben a megkérdezettek visszaigazolták, hiszen a megkérdezettek 96%-a azt válaszolta, hogy a település, vagy közvetlen szomszédságából lakó alkalmazott dolgozik a boltban, és mindössze 4%-a esetében tapasztalták a

kérdőbiztosok, hogy nem helyi az alkalmazott. Így a számok visszaigazolják, hogy bár a korábbiak miatt sokkal alacsonyabb mértékben történik foglalkoztatás, de döntően helyi lakosokból.

57

6. A boltban alkalmazott foglalkoztatási formák (több kategória is megjelölhető)

A kiskereskedelmi boltokban foglalkoztatott alkalmazottak esetében a szakértők arra is kíváncsiak voltak, hogy milyen foglalkoztatási jogviszony keretében történik az eladók, dolgozók foglalkoztatása, azaz a foglalkoztatóképesség mennyire stabil és kiszámítható az adott kistépülésen, és ehhez milyen jogi eszközöket alkalmaznak a vállalkozások. Tekintettel arra, hogy a nyitvatartási idő alatt folyamatosan szükség van eladókra, kereskedelmi alkalmazottakra, a szakértők arra készültek, hogy az ideiglenes, vagy eseti jellegű, vagy atipikus foglalkoztatás igen ritka lehet a kistépüléseken, ehhez képest elég nagy szórás volt a válaszokban.

A válaszadók esetében 5,7% volt olyan vállalkozás, amelyik a kérdezőbiztosnak nem adott határozott választ a foglalkoztatási formákról, illetve ezek közé tartozik az is, aki egyéni vállalkozóként kizárólag családon belüli munkaerővel oldotta meg a nyitvatartási időn belüli kiszolgálást.

Ahogy a szakértők várták, a legnagyobb arányt a határozatlan idejű munkaviszony jelenti 31,1%-ban, ennél a szakértők magasabb arányra számítottak.

Bár a kereskedelem nem jellemző, de ezt kiegészíti 6,87%-kal a határozott idejű munkaviszony, amely általában a munkavállaló helyzetével, vagy a vállalkozás jövőbeni sorsának

megítélésével függ össze. Jelentős mértékű a részmunkaidős foglalkoztatás 20%-kal.

Itt meg kell jegyezni a korábban már említett kötelező bérek nagyságának előírásait is, hiszen jeleztük, hogy a gazdasági növekedést jelentősen meghaladó mértékű minimálbér és szakképesített bérminimum emelés sok esetben kitermelhetetlen olyan kistelepusi boltok esetében, ahol a lakossági ellátás a forgalom bővítését, és ezáltal a többletjövedelem biztosítását nem teszi lehetővé. Így a kereskedőnek nem marad más lehetősége, mint a bérköltségek korlátok között tartása érdekében részmunkaidős munkaviszony alkalmazása egyes dolgozók esteében, és ez nem csak kistelepusi probléma, hanem a szakmában az erőltetett béremelés időszakában jelentősen megugrott az alkalmazása.

58

Ez a probléma egyébként visszaköszön másik oldalról a nyitvatartási idős szabályozásával, illetve korlátozásával még ott is, ahol a nyitvatartási időt, a munkaszervezést a családtagok jelentősebb bevonásával oldják meg a munkaidő elején vagy végén.

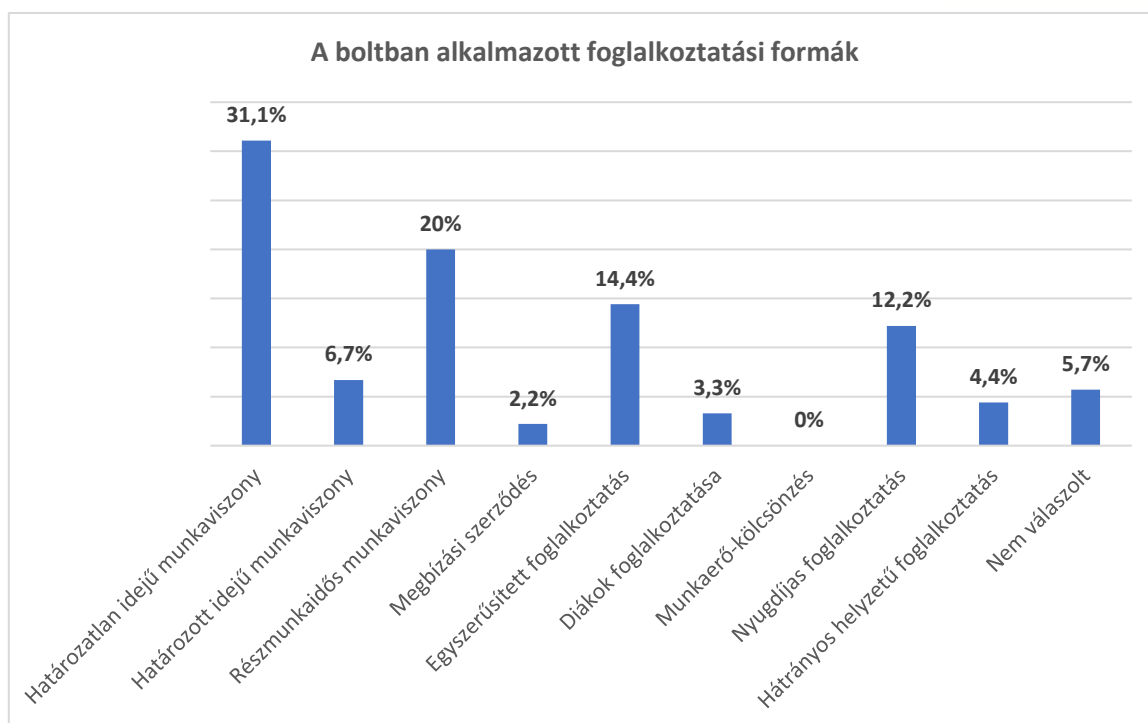
Elenyésző a megbízási szerződés 2,2%-kal, a diákok foglalkoztatása 3,3%-kal, bár megjegyzendő az is, hogy a diákmunka a szakmai utánpótláshoz, annak előkészítéséhez és a diákjövedelmekhez hozzájárul.

Tekintettel arra, hogy a kereskedelemben a bolti dolgozók fizikai munkaerejére is szükség van az áruk kipakolása, elhelyezése és mozgatása során, így mindössze 4,4%-ot képvisel a hátrányos helyzetű, vagy megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatása.

Két jelentősebb foglalkoztatási forma merül még fel, az egyik 14,4%-kal az egyszerűsített foglalkoztatás, azaz alkalmi munkavállalás, ami a szakértőket meglepte, mert ennél ebben a szektorban jelentősen alacsonyabbra számítottak.

A kistelepusi lakosság elöregedése miatt nem meglepő módon magas, 12,2%-kal a nyugdíjas foglalkoztatás, ez viszont helyben a kistelepusi lakosság megélhetését segíti. A kérdés értékelése során megállapítható, hogy a Magyar Falu Programban kiírt pályázat esetében jó iránynak mutatkozik a bértámogatás, illetve a különböző korcsoportú, vagy helyzetű emberek foglalkoztatásának támogatása is.

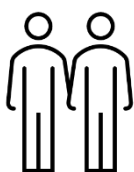

7. A kereskedelmi boltban alkalmazottak korösszetétele jelenleg

Az előző kérdés kifejezetten a foglalkoztatási jogviszony alapján közelítette meg az alkalmazottak kérdését, ebben a kérdésben a korcsoporti meghatározásra voltak kíváncsiak a szakértők, hogy a település foglalkoztatóképességében betöltött szerepet elemezni lehessen.

A válaszok alapján megállapították, hogy az aktív munkaképes korú foglalkoztatottak száma az összes jogviszony figyelembevételével 2,06 fő/vállalkozás, azaz a korábbi kérdés részletezésének minősülő válasz jelzi, hogy a döntő többség ebbe a korosztályba tartozik. A nyugdíjkorhatárt elért munkavállaló alkalmazása bármilyen jogviszony keretében 0,22 fő/vállalkozás, a diákok, tanulók foglalkoztatása pedig elenyésző, 0,04 fő/vállalkozás.

Aktív munkaképes korúak:

2,06 fő/vállalkozás

Tanuló foglalkoztatás:
fő/vállalkozás

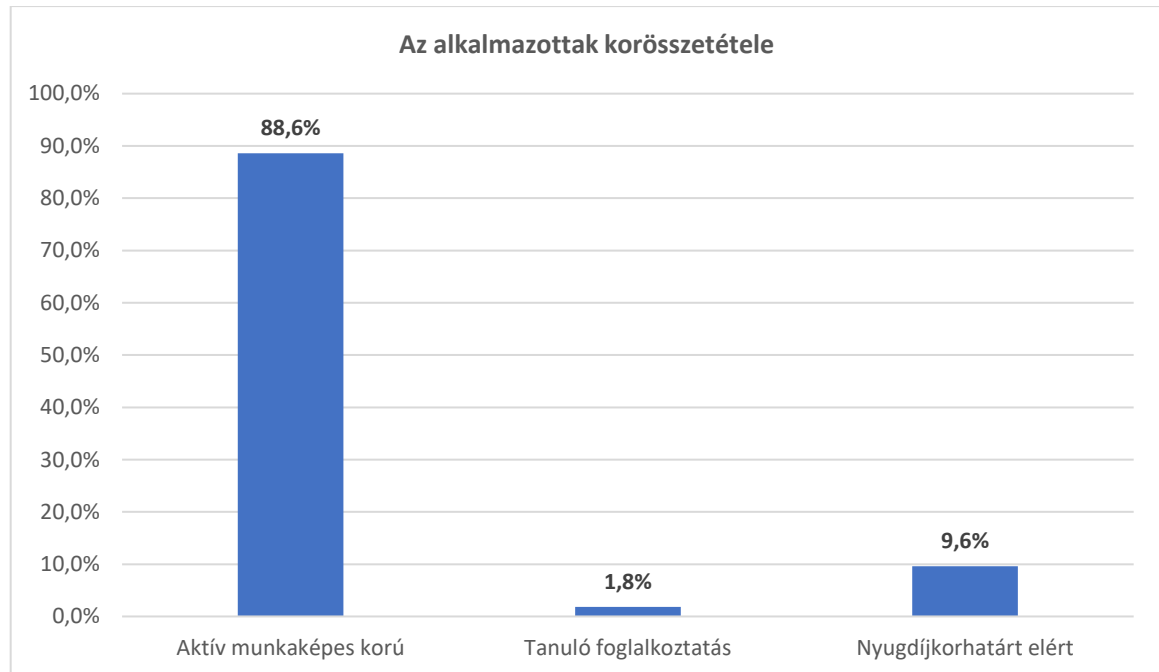

0,22

Nyugdíjkorhatárt elért:

0,04 fő/vállalkozás

60

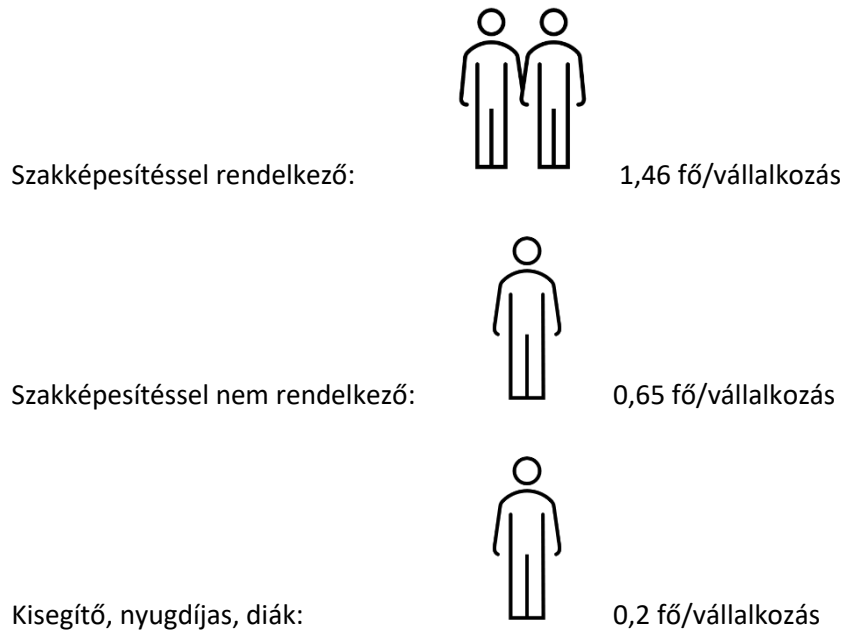
8. A boltban alkalmazott dolgozók szakképesítésére vonatkozó létszámadat

Az alkalmazotti létszám összetételével kapcsolatos következő kérdés a szakképesítésre vonatzott, amelynek részben az az oka, hogy a támogatási programban külön elemként igényelhető összeg a vállalkozói és dolgozói szakmai továbbképzésre, másrésztől visszajelzés az alkalmazottak képzettségénél a további szakmai továbbképzés szükségességéről.

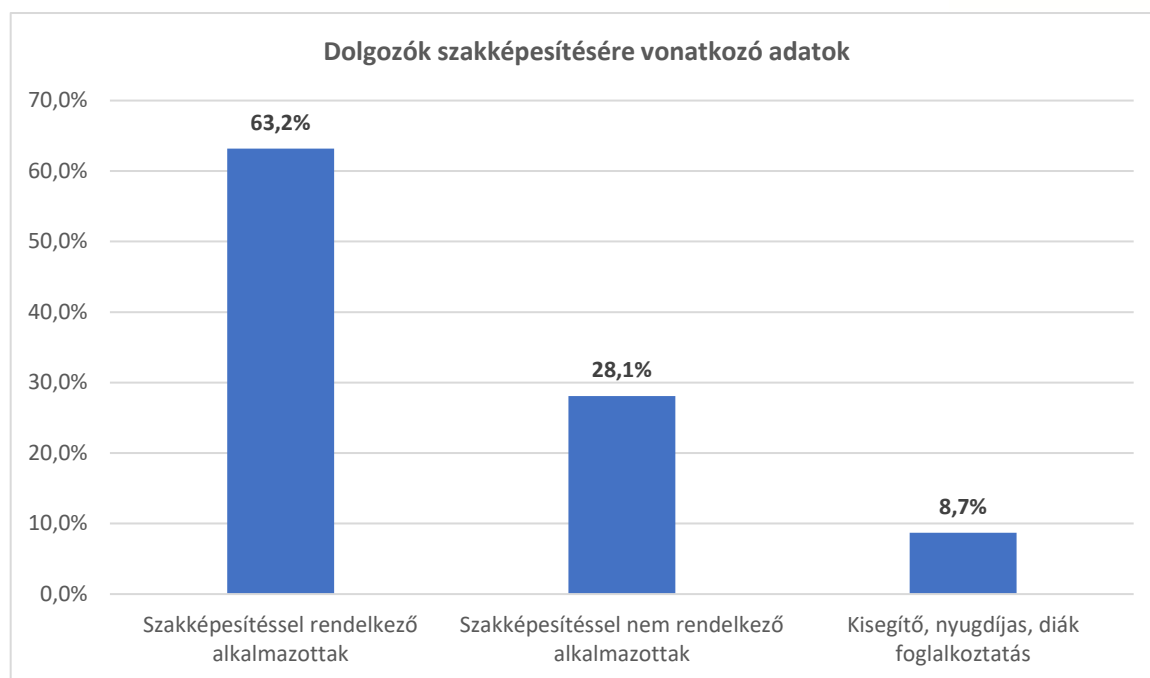
A megkérdezettek legnagyobb arányát a szakképesítéssel rendelkező alkalmazottak képviselik, ez 1,46 fő/vállalkozás, azaz a legnagyobb aránynak tekinthető, és ezt kell figyelembe venni akkor, amikor a legkisebb boltok esetében a foglalkoztatóképességet figyeljük. A kistelepülési boltokban nagyon gyakori a legkisebb béreken történő foglalkoztatás, ezért ez az arány egyben jelzi a minimálbér és a kötelező szakképesítéshez kötött bérminimum kitermelés kötelező arányát is. Szakképesítéssel nem rendelkező dolgozók száma átlagosan 0,65 fő/vállalkozás, azaz majdnem háromszor annyian rendelkeznek szakképesítéssel, mint anélkül, és ettől a megkérdezettek egy része 0,2

fő/vállalkozás elhatárolták a képesítéssel még értelemszerűen nem rendelkező kiegészítő, vagy tanuló, diák foglalkoztatást önálló kategóriaként. Az érdekképviseltek számára a szakképesítési kérdések elsősorban a bértárgyalásokhoz nyújtanak számítási alapot, miközben jelzés értékűek a kiskereskedelmi boltok támogatásának során is a feltételek meghatározásában.

61

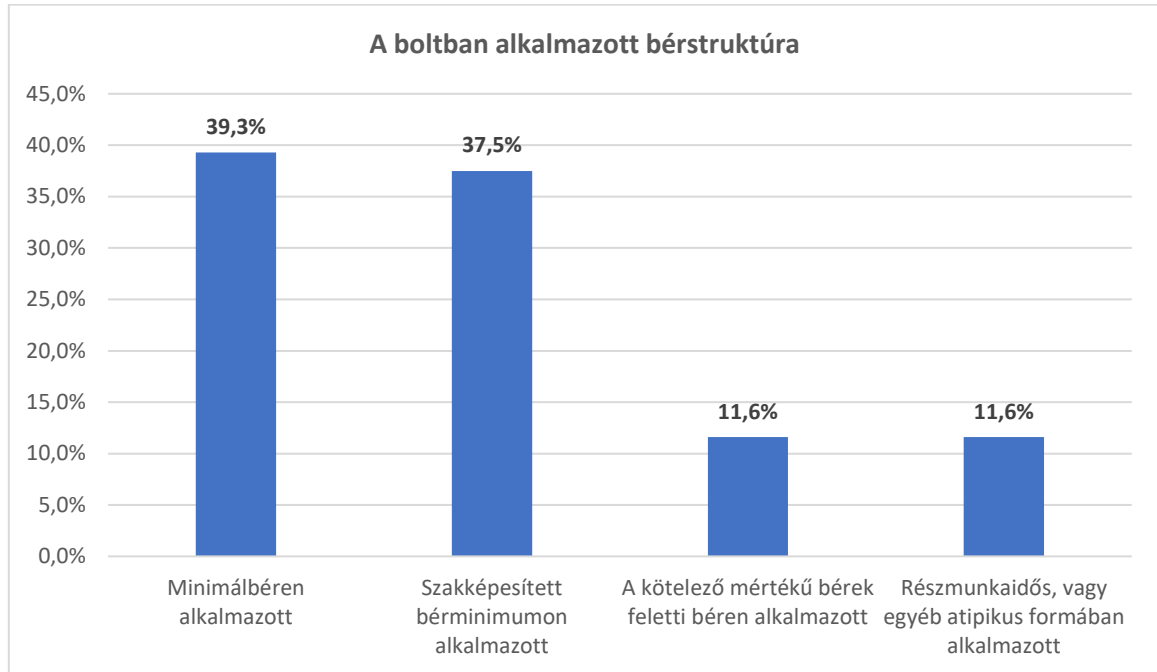
9. A kereskedelmi boltban alkalmazott bérstruktúra

Az előző kérdésben már érintettük a foglalkozási jogviszonyt, a dolgozók korösszetételét és a szakképesítést is, és minden esetben megjegyeztük, hogy összefüggésben állnak a bérköltségek kitermelésével azáltal, hogy meghatározzák az adott boltban érvényes alkalmazotti bérstruktúrát is. Tekintettel arra, hogy már a bevezetőben is leírtuk, hogy a konzorciumi partner érdekképviseltek részt vesznek az országos bértárgyalásokon, így ezeknek a boltoknak az esetében különös súlya van annak, hogy a legkisebb bérek folyamatos emelése gazdasági teljesítmény nélkül milyen mértékű többletköltséget okozhat, és mit kell a vállalkozásoknak megoldani a kereskedelmi bolt gazdálkodásában és pénzügyi finanszírozásában. Nem véletlen, hogy a konzorciumi partnereket alkotó érdekképviseltek most már több évre visszamenőleg jelzik a kistépülési boltok problémakörét, és konkrétan felmerült a bolt nagysághoz, vagy a település nagysághoz kötött járulékkedvezmény, adókedvezmény lehetősége is.

A megkérdezett vállalkozások esetében átlagosan 0,89 fő/vállalkozás volt a minimálbéren történő foglalkoztatás, 0,85 fő/vállalkozás, azaz majdnem azonos szinten a szakképesített bérminimumon történő alkalmazás, és elenyésző mértékű, 0,26 fő/vállalkozás az, ahol a kötelező mértékű bérek felett történik a bérek meghatározása, azaz nem a legkisebb bérekkel érintettek. A három bérelem mellett önálló kategóriaként jelent meg a részmunkaidős, vagy egyéb

atipikus formában alkalmazott dolgozó utáni bér 0,26 fő/vállalkozás mértékben.

A kereskedelmi boltokban alkalmazott bérstruktúrát nem csak a vállalkozásra eső létszámmal tudjuk meghatározni, mert az arányokat kevésbé mutatja, hanem a kategóriák összes dolgozóhoz való százalékos arányát is, mert így a bérstruktúra jobban látható.

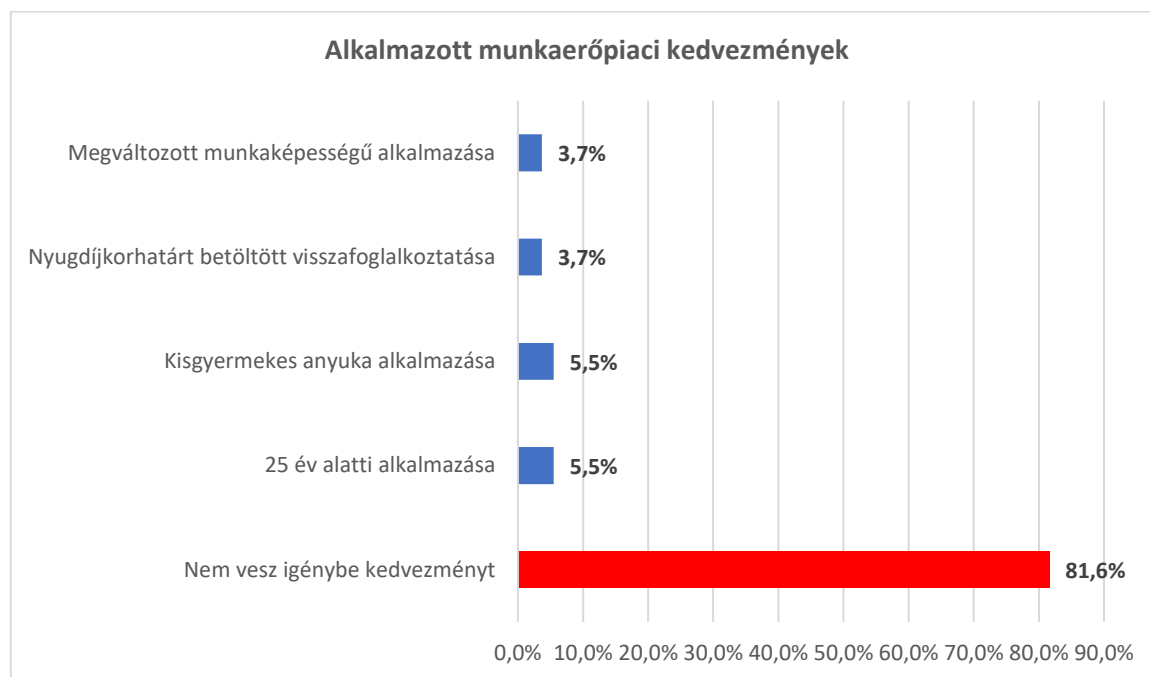

10. A foglalkoztatottak után igénybe vesz-e a vállalkozás munkaerőpiaci kedvezményeket, támogatásokat

A foglalkoztatottak alkalmazása során a szakértők kíváncsiak voltak arra is, hogy a vállalkozás igénybe vesz-e munkaerőpiaci kedvezményeket, támogatásokat, különös tekintettel arra, hogy a támogatási programban is szerepelnek ilyen kategóriák, ezért felmérhető, hogy milyen vállalászási igény van ezekre.

Megállapítható a válaszokból, hogy a kistéleplési bolti kereskedők nagy része semmiféle munkaerőpiaci vagy foglalkoztatási kedvezményt nem vesz igénybe, mert a válaszadók 81,6%-a erre nemleges választ adott. Az érdemi válaszadók közül a legnagyobb mértékűt a kisgyermekes anyukák munkába állása, illetve a 25 év alatti fiatal munkavállalók alkalmazása jelentette 5,5-5,5%-kal, illetve felmerült még az 50 feletti adókedvezménye és a nyugdíjas korhatárt elérték visszafoglalkoztatása egyaránt 3,7-3,7%-kal.

A válaszokból alapvetően megállapítható, hogy a kiskereskedelmi boltok esetében a munkaerőpiaci kedvezmények nem jellemzőek, az alkalmazás célja az aktív korú, jó erőben lévő, nem támogatott munkavállalói kör alkalmazása.

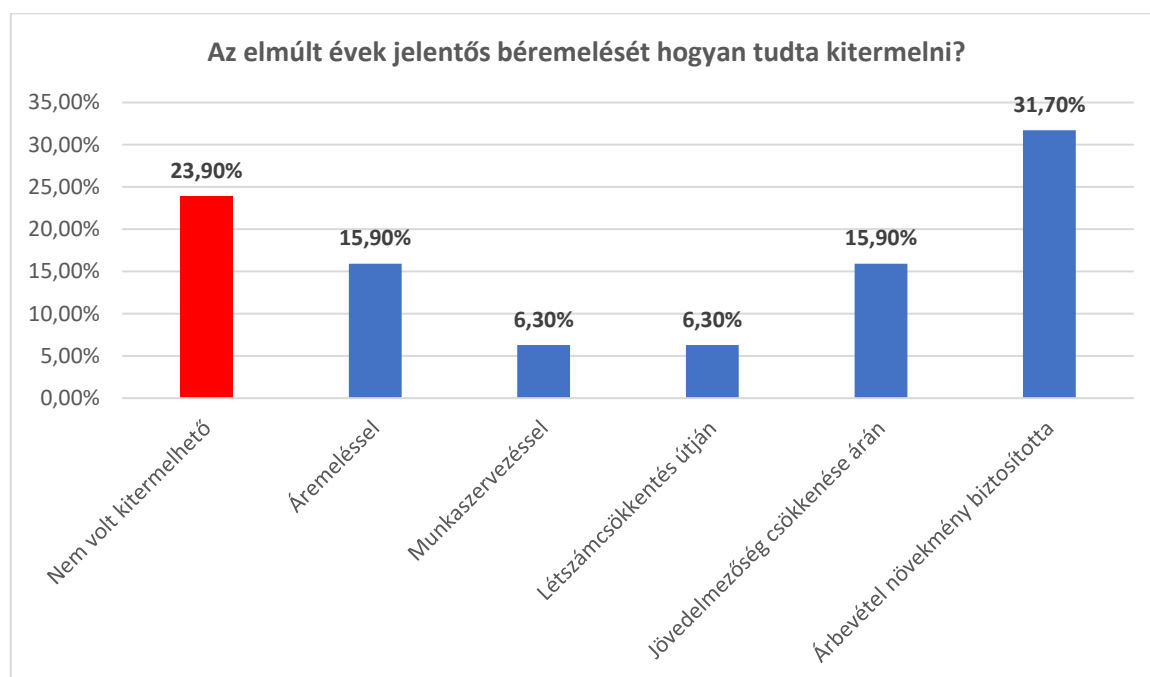

64

11. Az elmúlt évek jelentős mértékű kötelező béremelése a minimálbér és szakképesítéshez kötött bérminimum esetén kitermelhető volt-e, és milyen eszközökkel

Az anyag több helyen tartalmazza a problémakör összefüggését a minimálbér és szakképesítéshez kötött bérminimum megállapításával, ebben a kérdésben a szakértők arra voltak kíváncsiak, hogy a forgalmat, nyereséget jelentősen meghaladó arányú bérfejlesztést a megkérdezett kistéleplési bolti kiskereskedők hogyan tudták biztosítani. A szakértőket is meglepte, hogy a vásárlóerő növekedése milyen sokat számított annak ellenére, hogy a lakossági létszám nem változott, csak a jövedelmek emelkedtek. Ehhez természetesen hozzátartozik a lakossági pénzügyi magatartás változása is, a járványhelyzet alatt sokat jelentett a lakosság számára a hitelmoratórium bevezetése, és a munkahelyek elvesztésétől való félelem miatt a megtakarítások növekedése, az így megmaradó pénzeszközökből a napi megélhetést lehetett biztosítani, amely az alapvető élelemiszer jellegű forgalomban kereskedelmi növekményként mutatkozott meg. Így a bolti kiskereskedőknél az árbevétel növekmény biztosította a többletbér kitermelését a válaszadók 31,7%-ánál. Külön közgazdasági elemzést érne meg, hogy az elmúlt másfél-két évben a korábbi időszakot meghaladó infláció milyen

mértékben járult hozzá ehhez az árbevétel növekedéshez, azaz érdemes lenne adott esetben a termékekre vonatkozó volument is elemezni, azonban a kérdőíves felmérés erre keretet nem biztosított. Ez a problémakör visszaköszön a válaszokban is, hiszen a megkérdezettek 15,9%-a jelezte, hogy árat kellett emelni, illetve további 15,9%-a, hogy a kereskedelmi vállalkozás jövedelmezőségének csökkenését okozta a bérfeljlesztés. Így megállapítható ezeknél a számoknál, hogy a vállalkozások közel egyharmadánál az árbevétel növekmény biztosított fedezetet, másik egyharmada pedig vagy az árakat növelte, vagy jövedelmezősége csökkent. A fő irányvonalhoz képest sajnos foglalkoztatotti elbocsátásra is sor került, a válaszadók 6,3%-a jelezte, hogy az erőltetett bérfeljlesztést miatt létszámcsökkentésre kényszerült, illetve ugyancsak 6,3%-a oldotta meg a problémát munkaszervezéssel. Ebben szerepelt a munkaidőalap hatékonyságának növelése, osztott munkakör ellátás, illetve rugalmas foglalkoztatás is, azaz a vállalkozók és dolgozók közösen kreatív megoldásokat találtak a problémákra. Külön kategóriát képezett a válaszadók között 23,9%-kal, akik egyszerűen azt nyilatkozták, hogy ez a bérfeljlesztés számukra semmilyen eszközzel nem volt kompenzálható, azaz a korábbi évek eredménytartaléka, és saját vagyon terhére lehetett az intézkedéseket végrehajtani.

12. A foglalkoztatóképesség megtartásának és a bolt fenntartásának érdekében milyen állami intézkedésekkel értene egyet

A problémák elemzése és az erre vonatkozó válaszok összegyűjtése után a kérdőív lehetőséget biztosított a válaszadóknak arra, hogy meghatározott kategóriák közül választva saját kezdeményezéseket fogalmazzanak meg, hogy milyen további intézkedéseket látnak szükségesnek. A szakértők nem akartak parttalan és az érdekképviseltek számára a munkában a felhasználhatatlan javaslatcsomagot lehetővé tenni, ezért került sor arra, hogy a javaslatok irányait, mint választási lehetőségeket előre definiálták.

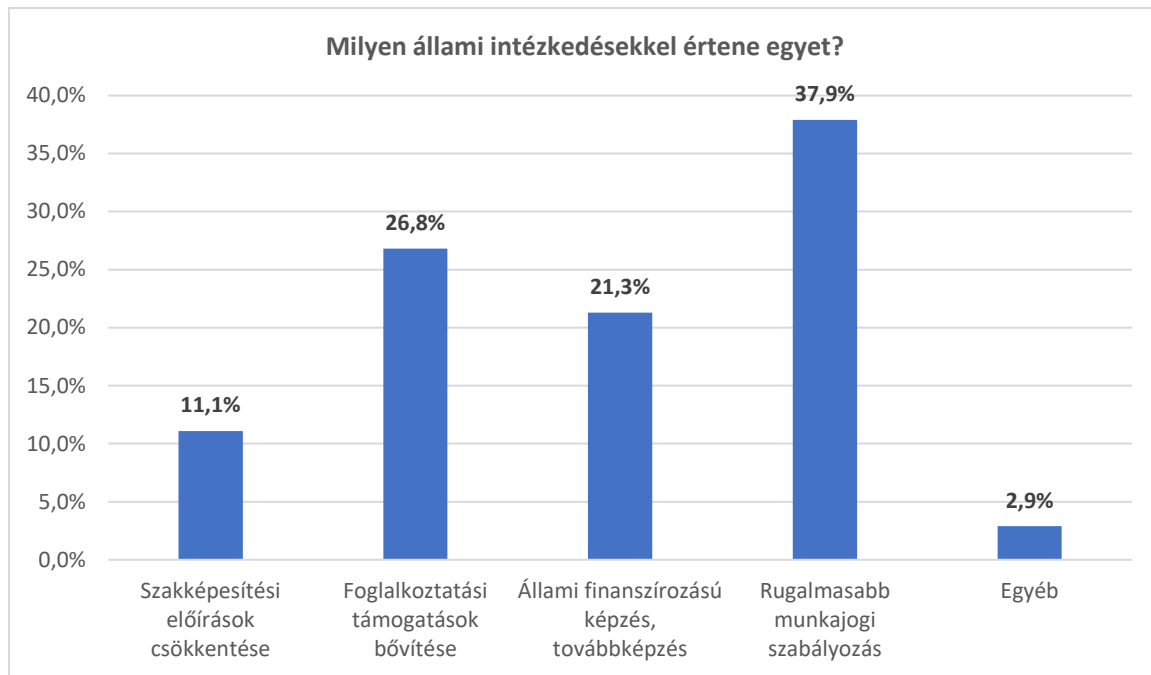
Az így kialakított kategóriák közül a legnagyobb arányt, 37,9%-kal a rugalmasabb munkajogi szabályozás biztosításának igénye jelentette, és ehhez a kérdéshez érdemes megjegyezni azt is, hogy a válaszadásokra már a járványhelyzet miatt bevezetett intézkedések mellett került sor, azaz a járványhelyzet alapján elrendelt munkajogi szabályok mellett is megmaradt ez a javaslat.

A második legnagyobb arányt a foglalkoztatási támogatások további bővítése jelentette, hiszen a jelenlegi lehetőségekkel a vállalkozások zöme a korábban bemutatott kérdések alapján nem tudott élni, így a megkérdezettek 26,8%-a kezdeményezte ezt a javaslatot.

A szakképzési kérdések szükségessége nem véletlenül merült fel, különösen most, hogy a hagyományos régi OKJ és a szakképesítési rendszer átalakítása után sokszor még maguk a vállalkozások sem tudják, hogy egyes kereskedelmi tevékenységekhez kell-e és milyen szakképesítés, és erre egyébként példákat is hoztak. Az állami finanszírozású szakmai képzés és továbbképzés igényét a megkérdezettek 21,3%-a jelezte.

Ezzel a válasszal összefügg, hogy sokan támogatják a kötelező szakképesítési előírások további csökkentését is, hiszen ennek folyamata már megindult, ezt a megkérdezettek 11,1%-a javasolta, és ez vélhetően összefüggésben áll a kötelező legkisebb bérek közötti különbségtétellel.

Végül meg kell jegyezni, hogy voltak egyéb javaslatok is, 2,9%-kal, többen is felvetették a vállalkozások „hőskorában” alkalmazott segítő családtag könnyebb, egyszerűsített foglalkoztathatóságát is megfelelő kedvezményekkel együtt.

III. A KERESKEDELMI BOLT INFRASTRUKTURÁLIS ÉS FEJLESZTÉSI KÉRDÉSEI

1. Az elmúlt években végzett-e fejlesztési, beruházási korszerűsítési tevékenységet a boltban

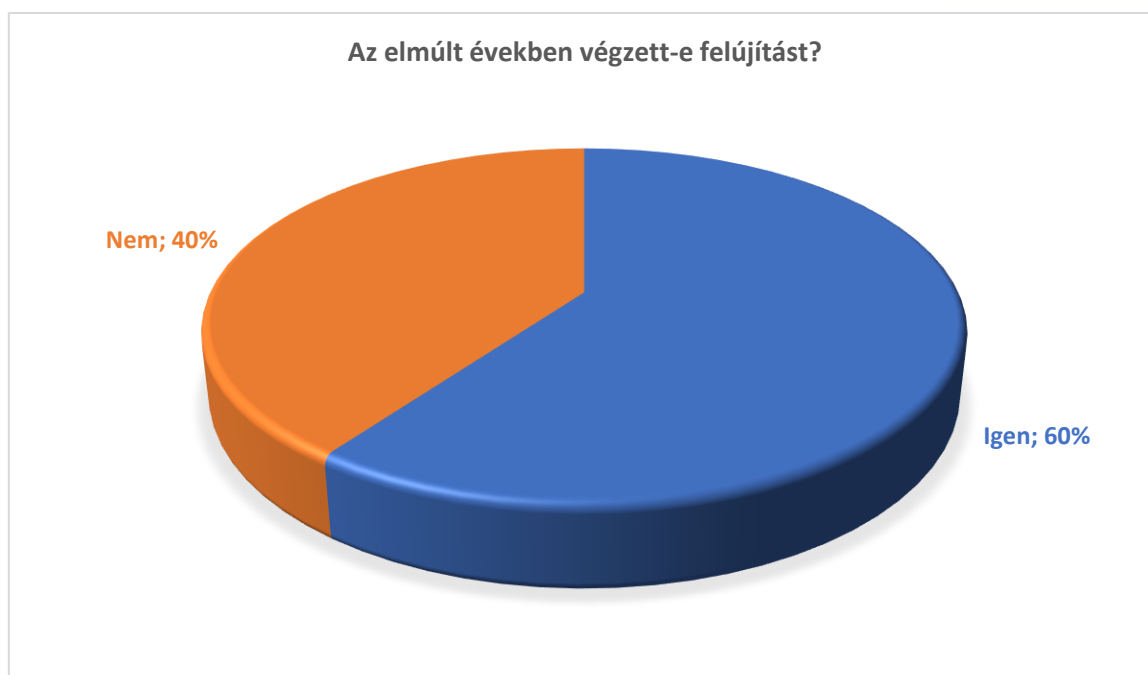
A kistelepülési boltokat vidéken járva megállapítható, hogy azok felszereltsége, hűtőkapacitása és belső bútorzata sok esetben elavultnak tűnik a nagyvárosi boltokhoz képest, illetve különösen a nagy hálózatok egységeihez képest.

A fejlesztésekben egy bizonyos mértékű lemaradás természetesnek tűnik, hiszen ehhez tőkeerős és jövedelemtermelő képességet biztosító vállalkozásra van szükség, de ezt a kérdést másik oldalról is meg lehet közelíteni, azaz kitermelhető-e ennek forrása a kistelepüléseken, és van-e igény a bolt fejlesztésére. A kérdés azért is életszerű a jelenlegi helyzetben, mert a Magyar Falu Program keretében kiírt támogatási területek egy része a bolt külső és belső megjelenésének felújítására, berendezések cseréjére, illetve általában a bolt belső designjának korszerűsítésére vonatkozik.

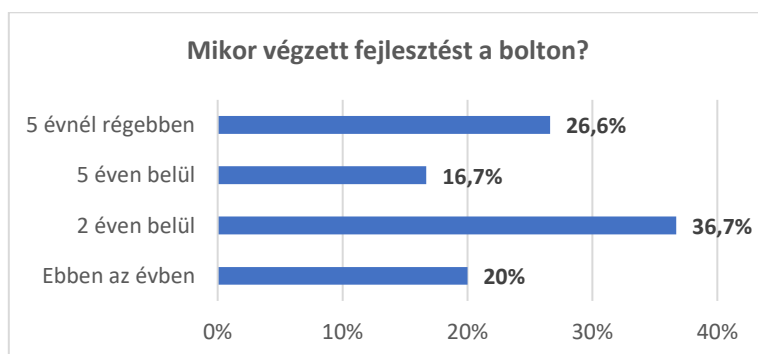
A vállalalkozási igények felmérése céljából is célszerű megvizsgálni, hogy az elmúlt időszakban történt-e és milyen mértékű fejlesztés vagy korszerűsítés. Az új eszközök beszerzését az is indokolja, hogy a pályázati program lebonyolításával egyidejűleg új környezetvédelmi kategóriákat hoztak létre a különböző elektromos készülékek tekintetében, és ezek minősítésének alapja, hogy mennyire környezetbarát a fogyasztása. Így nem csak a kereskedelmi boltok fejlesztésére kiírt támogatás terhére, hanem a klímavédelem keretében környezetbarát eszközök támogatott cseréjére is volt lehetőség.

A kereskedők egyébként rendkívül fontosnak tartják, hogy a bolt külső és belső megjelenése és eszközparkja fejlődjön, ezt igazolja vissza, hogy a megkérdezett vállalkozások 60%-a adott pozitív választ arra, hogy az elmúlt években valamilyen szintű beruházást vagy fejlesztést hajtott végre.

Ugyanakkor a támogatási rendszer kialakítását visszaigazolja, hogy főleg a kisebb településeken működő boltok esetében 40% azoknak az aránya, akik az elmúlt években az általuk működtetett kereskedelmi egységekhez hozzá sem nyúltak.

A fentiek előre bocsátásával a kérdéshez kapcsolódott kizárólag a pozitív választ adott vállalkozások részére egy kiegészítő elem, ennek során a szakértők rákérdeztek arra, hogy ez a fejlesztés vagy beruházás milyen időtávban történt. A válaszok közül megállapítható, hogy 20%-uk által végzett fejlesztés friss, azaz a megkérdezés évében történt. A válaszadók 36,7%-a két éven belüli fejlesztést, beruházást jelzett, ezért megállapítható, hogy a pozitív választ adó vállalkozók több, mint a fele az elmúlt két éven belül valamilyen szintű fejlesztést vagy beruházást hajtott végre. Ennél sokkal kevesebben, 16,7% jelölte meg, hogy két éven túli, de öt éven belüli az általa végzett fejlesztés, és szintén a támogatási lehetőség biztosítását indokolja, hogy több, mint egynegyedük, 26,6%-uk esetében a fejlesztés öt évnél régebben történt. Ebből az adatsorból megállapítható az is, hogy még azok a vállalkozások is, amelyek hajtottak végre beruházásokat, fejlesztéseket, jövedelemtermelő képességük alacsony volta miatt jelentős versenyhátrányba vannak a nagy hálózatokhoz vagy városias környezethez képest.

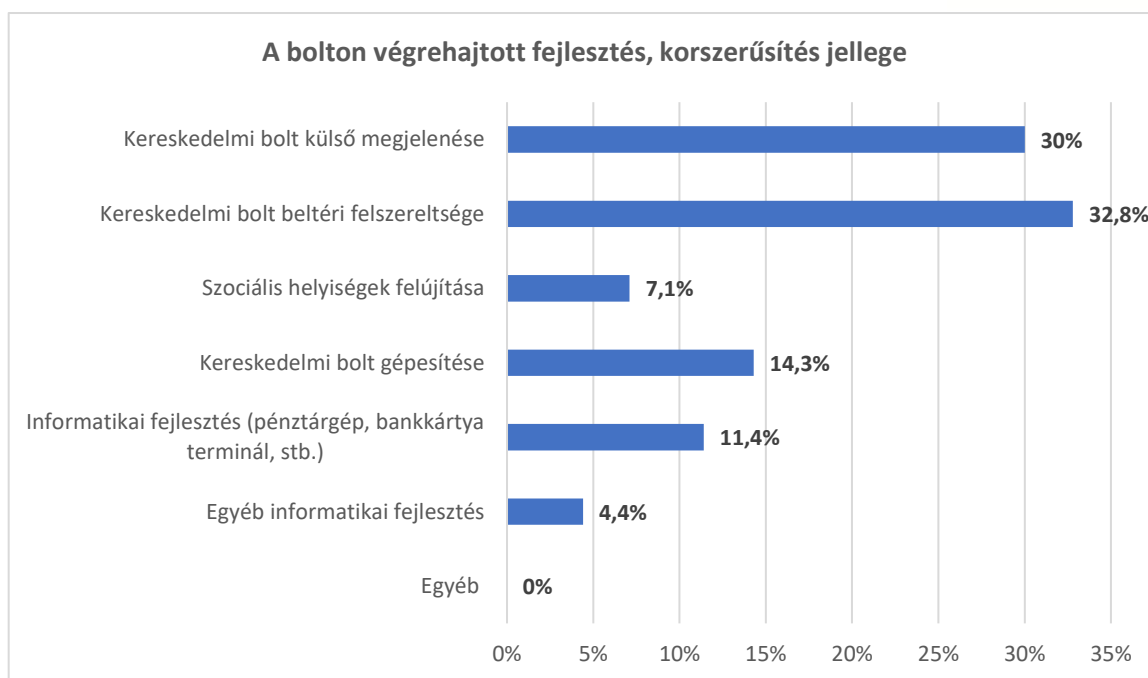

2. A bolton végrehajtott fejlesztés, korszerűsítés jellege

Az első kérdéshez kapcsolódóan ebben a kérdésben kizárólag azoknak a válaszai szerepelnek, akik az elmúlt években végeztek korszerűsítést vagy beruházást, és a szakértők az általuk végzett tevékenység jellegére voltak kíváncsiak. Ennek egyik oka az, hogy a Magyar Falu Programban meghirdetett támogatási lehetőségek is eltérő intenzitással biztosítanak forrásokat az egyes részterületekre, másrésztől tekinthetjük egy igényfelmérésnek is a fejlesztési jellegű támogatásokhoz, hogy milyen tevékenységre van a leginkább igény ezeknél a kereskedelmi egységeknél. A könnyebb válaszadás lehetősége miatt a szakértők előzetesen felállították azokat a kategóriákat, amelyeket a vállalkozások választhattak, és ezek a kategóriák a támogatási programban is beazonosítható tevékenységek.

A megkérdezett boltokban végrehajtott fejlesztések és korszerűsítések közül közel egyharmad arányt képviselnek a beltéri felszereltségben megmutatkozó eszközök, így 32,8% jelölte meg a pultok, polcok és tároló szekrények cseréjét vagy felújítását. A vásárlói igények bővítéséhez és a vásárlói bizalom növeléséhez rendkívül fontos a bolt külső megjelenése, így közel egyharmaduk, 30% jelölte meg a kereskedelmi egység külső homlokzatának és állagának javításában megnyilvánuló beruházási tevékenységet. A válaszok közül harmadik helyen 14,3%-kal a kereskedelmi bolt gépesítése szerepelt, így a hűtőpultok, pékárú sütődék, klíma és egyéb gépek cseréje, vagy új eszközök beszerzése. Valamivel kevesebb arányban jelentkezik a kereskedelmi boltok informatikai rendszerével kapcsolatos fejlesztés 11,4%-kal, de itt meg kell jegyezni, hogy ezek egy része jogszabályi előírásból keletkezett, hiszen kötelező jellegű költség volt az adóhatósághoz bekötött online pénztárgép és kapcsolódó eszközeinek beszerzése, valamint az idei évtől az elektronikus fizetést lehetővé tevő bankkártya terminál üzembe állítása, és az árukezelést, leltározást segítette elő a vonalkód leolvasók nagytömegű üzembe állítása. Ezeknél az eszközöknél meg kell állapítani azt is, hogy miután egy részük kötelező előírás teljesítéseként történt meg, a beszerzés összegei nem voltak olyan jelentős mértékűek, mint egy általános beruházás. Önálló költségelemként szerepeltek a kereskedelmi boltban a kiegészítő helyiségek felújításával, karbantartásával kapcsolatos kérdések, a szociális helyiségek felújítása 7,1%-nál történt meg. Végül a legalacsonyabb mértékű a kötelező informatikai eszközök mellett az egyéb informatikai fejlesztés, amely a kereskedelmi áru nyilvántartásához, a forgalom méréséhez, a termékek árazásához, és árváltozás esetén átárazásához kapcsolódik 4,4%-kal.

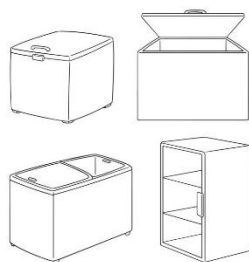
A megadott válaszok egyben jelzik azokat a területeket, ahol fejlesztési igények várhatóak az elkövetkező időszakban is.

1. A kereskedelmi boltban alkalmazott gépállomány (különösen hűtőgép kapacitás) átlagéletkora

A szakértők a fentiekén túl konkrétan kíváncsiak voltak arra, hogy a kereskedelmi boltban alkalmazott gépállomány mennyire korszerű, illetve hogyan biztosítja az élelmiszer jellegű termékek minőségének megőrzését. Az ezzel kapcsolatos bizonytalanságot jól mutatja, hogy a megkérdezettek 22%-a erre választ nem adott, többen azzal hárították el a kérdést, hogy már nem tudják pontosan, illetve volt, aki a gépállományról nem kívánt tájékoztatást adni.

Így az érdemi válaszok 78%-ot kitevő válaszadókra terjednek ki, itt megállapítható, hogy a vállalkozói körben a jelenleg működő gépállomány átlagéletkora 8,38 év, de ezek szélsőséges határok között mozognak, a legrégebbi gépek 25-30 évesek. A kérdésre adott válaszokból az következik, hogy saját forrásból a megkérdezett bolti kiskereskedők jelentős része nem tudja az eszközeit folyamatosan korszerűsíteni, és az egyszer beszerzett gépeket a lehető legtovább próbálja üzemben tartani. Ez azonban a kereskedőknek csak további többletköltséget jelent, hiszen a 15-20 évnél idősebb gépek elektromos fogyasztása a mai korszerű gépekét többszörösen meghaladja, azaz az üzemeltetési veszteségből további versenyhátrány következik.

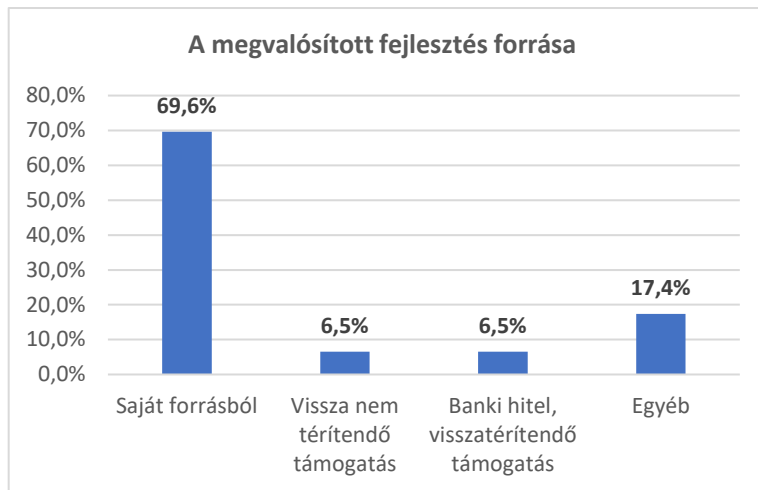

8.38 év

2. A kereskedelmi boltban megvalósított fejlesztés finanszírozását hogyan sikerült megoldani

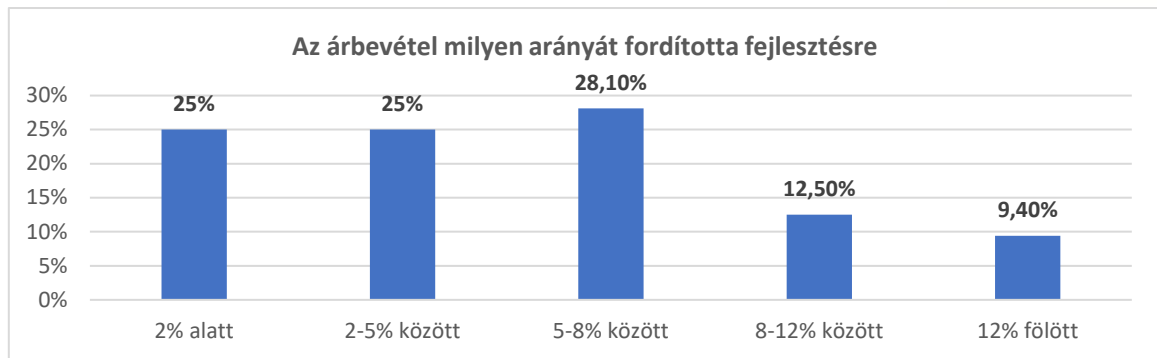
Ennél a kérdésnél a szakértők szintén a korszerűsítést, fejlesztést, beruházást végrehajtott vállalkozások válaszait várták, és a válaszok belső aránya kizárólag az ilyen tevékenységet végzett bolti kereskedőket ölelik fel. Már korábban is leírtuk, hogy a kistélepülési boltok fejlesztésre fordítható forrásai erősen korlátozottak, a versenyhátrány ebben is megmutatkozik, ezért nagyon fontos a támogatásukra, korszerűsítésükre meghirdetett támogatási program. E vállalkozásokra az is jellemző, hogy hiába látják a korszerűsítés szükségességét, külső forrásokhoz vállalkozásként nem sokan jutnak hozzá, a válaszadók a kérdezőbiztosnak több esetben jelezték, hogy amennyiben eszközbeszerzéshez külső segítséget vesznek igénybe, úgy magánszemélyként a hamarabb jutnak hitellehetőséghez, mint vállalkozóként. Különösen igaz ez a bérleményben működő kereskedelmi egységek esetén, ahol megterhelhető vagyon a bankok szempontjából nincs. Ennek megfelelően nem véletlen, hogy a válaszadók 69,6%-a azt jelölte meg, hogy nehezen dönti el az esetleges beruházást, vagy korszerűsítést, mert azt saját forrásból kell megvalósítani. Mindössze a válaszadók 6,5%-a jutott hozzá hazai vagy uniós forrású vissza nem térítendő támogatáshoz, és ugyancsak 6,5%-uk kapott banki hitelt, vagy egy visszatérítendő hazai vagy uniós támogatást. E két utóbbi kategóriát is jelentősen meghaladta a válaszadók 14,7%-a, akik egyéb úton jutottak forráshoz a legváltozatosabb módon, ebben szerepelt családon belüli kölcsön, magánszemélyként szülői támogatás, illetve egy-két esetben a helyi önkormányzat támogatása. Ez utóbbi a szakértők szempontjából azért is érdekes, mert azt mutatja, hogy most már az önkormányzatok is felelősséget éreznek azért, hogy a kistélepülésen legalább egy kiskereskedelmi egység működjön a lakossági ellátás biztosítása érdekében, ezért tárgyalóképesek akár a bérleti díj vonatkozásában, akár egyéb gazdaságfejlesztési helyi támogatás kérdésében.

3. Amennyiben a kereskedelmi bolt fejlesztését saját forrásból biztosította, akkor az éves árbevétel milyen arányát kellett erre fordítani

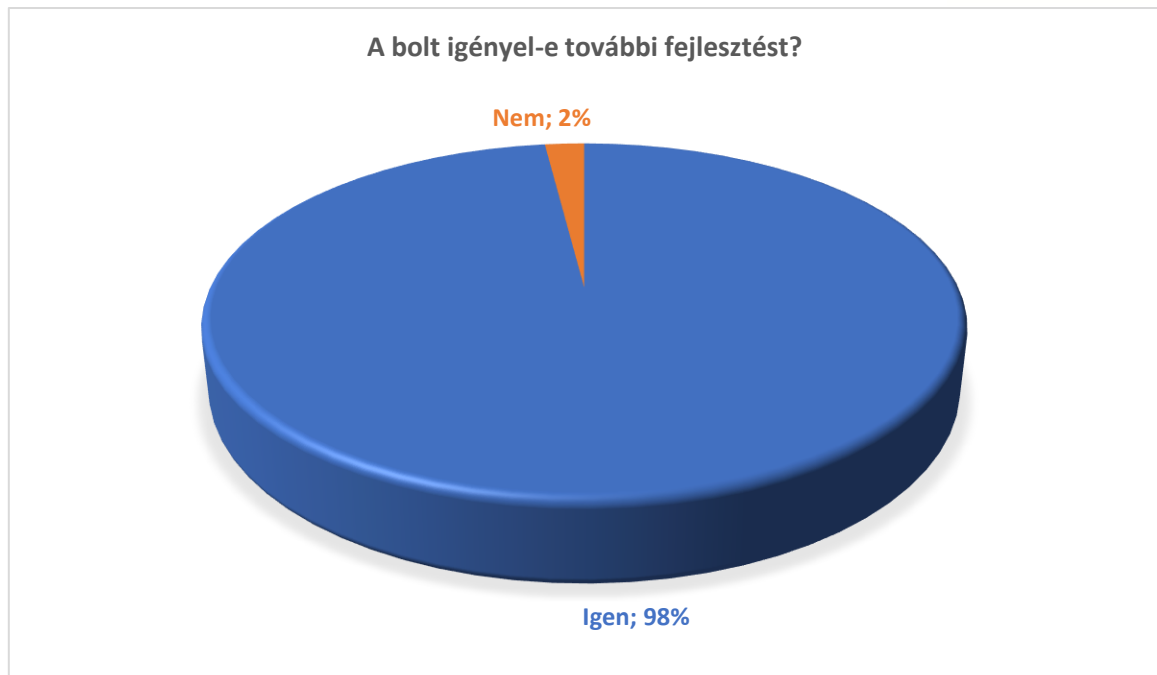
A fenti kérdést követően a szakértők arra voltak kíváncsiak, hogy az árbevételhez viszonyított milyen arányban tudtak fejlesztésre, korszerűsítésre, beruházásra fordítani összeget a kereskedelmi vállalkozások. Közülük a három legnagyobb érték a rendkívül alacsony arányhoz kapcsolódott, így az éves árbevétel 2%-a alatti forrásbiztosítást jelölte meg a válaszadók 25%-a, és 2-5% közötti arányt a másik 25%, azaz a megkérdezett vállalkozások fele 5% alatti összeget tudott egyszerre korszerűsítésre, beruházásra fordítani. Tekintettel arra, hogy ez egy átlagosan 5 éves fejlesztési folyamatot takar, így az egy évre eső árbevétel százalékát korrigálni kell az évek számával, ebből láthatóan a vidéki kistépelölések fejlesztési forrásai a napi árbevételből és nyereségből rendkívül alacsonyak és legfeljebb szinten tartáshoz és nem a fejlődéshez elegendőek. Ennél jobb a helyzet a válaszadók 28,1%-ánál, amelyek 5-8% közötti mértéket jelölt meg, de hozzátették azt is, hogy e tekintetben nem szabad döntésük volt, hanem a szükséges beruházás nagysága ezt a mértéket érte el, amihez egyébként alacsony árbevétel kapcsolódott. Ennél is magasabb 8-12% közötti árbevételi arányt jelölt meg a válaszadók 12,5%-a, és 12% fölöttit a válaszadók 9,4%-a. Ez az utóbbi két kategória nem csak azt jelzi, hogy a beruházás jelentős összegeket kívánt meg, hanem az arányszámok alapján az is következik, hogy a drága beruházásokhoz egy relatíve alacsony árbevétel tartozik, ezért itt érdemes megvizsgálni, hogy milyen eszközökkel, milyen támogatások útján és milyen időtávon tartható fenn az önálló kereskedelmi tevékenység úgy, hogy a vállalkozásoknak és az alkalmazottaknak megfelelő jövedelmet biztosítson.

4. Megítélése szerint a kereskedelmi bolt igényel-e további fejlesztéseket és korszerűsítéseket

A szakértők az előzőek után rákérdeztek a vállalkozásokról arra is, hogy az eddig elvégzett vagy el nem végzett beruházások után a bolt megfelel-e a korszerű igényeknek, illetve a vállalkozó saját elvárásainak, vagy igényel-e további fejlesztéseket és korszerűsítéseket.

A kérdésre adott válaszok teljesen egyértelműek, azaz hiába történt az elmúlt időszakban akármilyen fejlesztés, a megkérdezett vállalkozók 98%-a úgy látja, hogy további korszerűsítésekre lenne szükség, csak nincs hozzá forrása, és mindössze 2%-a mondta azt, hogy a bolt jelenlegi formájában további korszerűsítést a közeljövőben nem igényel. A válaszok aránya egyértelműen visszajelzi, hogy szükség van a Magyar Falu Program keretében a kereskedelmi boltok további támogatására.

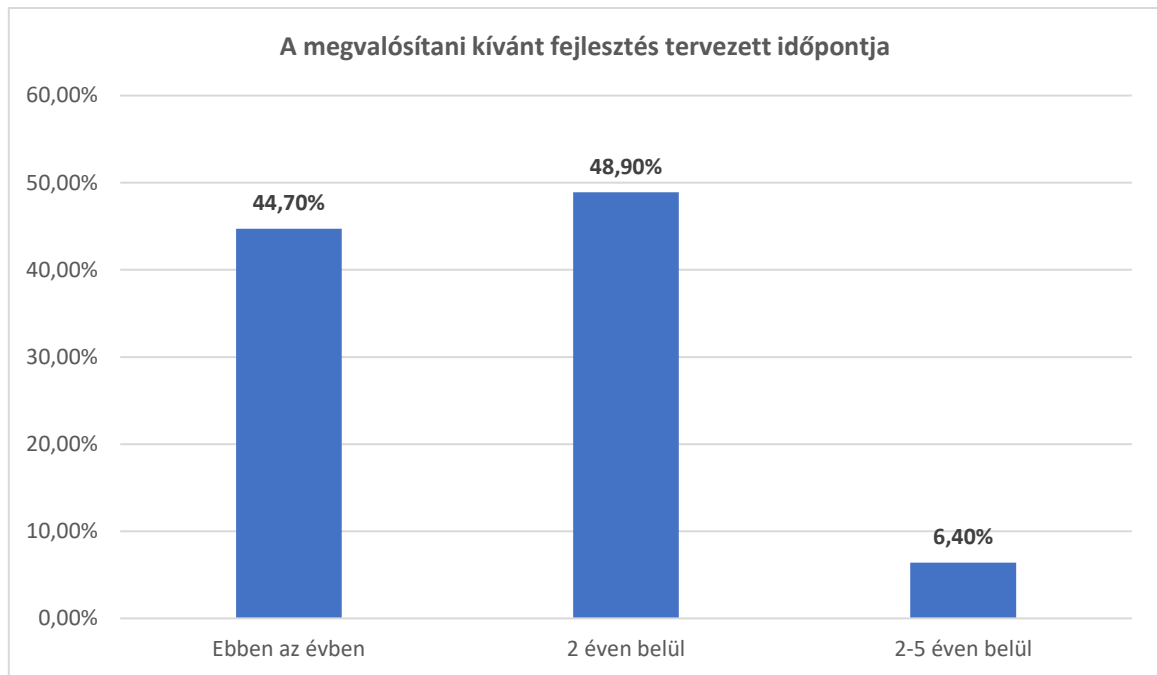

75

A szakértők arra is rákérdeztek, hogy a korszerűsítési, beruházási problémák mennyire égetőek, azaz milyen időtávon belül szeretnék ezeket végrehajtani, ha a forrás oldalt biztosítani tudják.

Gyakorlatilag a bolti kiskereskedők ezeken a kistelepüléseken látják a versenyhátrányukat, ezért 44,7%-uk azt jelezte, hogy amennyiben külső forrással ki tudják egészíteni a saját anyagi lehetőségeiket, akkor legszívesebben még ebben az évben sor kerülne a korszerűsítések folytatására, a beruházások kiegészítésére, további 48,9%-a azt mondta, hogy legfeljebb két éven belül hajtaná végre ezeket a felújításokat, és a maradék 6,4% jelölte meg azt, hogy 2-5 éven belül lenne szükség a beruházásra.

A fenti adatok teljesen egyértelműen jelzik a vállalkozások igényét arra, hogy a problémáikra rövid távon várnak segítséget, bár ehhez feltehetően hozzájárult a Magyar Falu Program és az ehhez kapcsolódó kormányprogram meghirdetése, ezért a támogatási lehetőségek nyilvánosságra kerülésével a vállalkozói gondolkodás és beruházási szemlélet megindult. A kérdésekből láthatóan ez a támogatási program sikerre lesz ítélve.

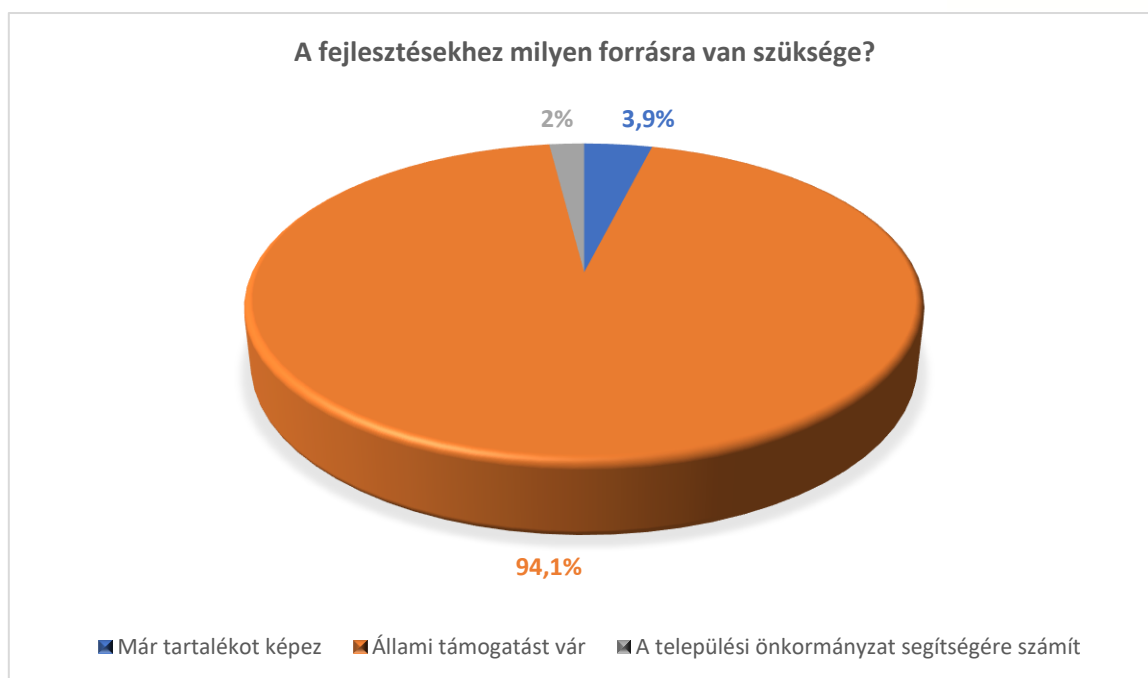
5. A fejlesztéshez milyen forrásra van szüksége

Az előzőekhez kapcsolódik, hogy a fejlesztésekhez a forrásigényt is megjelölték különböző alternatívákkal a szakértők, és itt a korábbi válaszadók 94%-a jelezte, hogy valamilyen szintű állami támogatást vár ahhoz, hogy a kereskedelmi egységét korszerűsítse, a gépállományt kicserélje.

4%-uk külön megemlítette, hogy már képez tartalékokat arra, hogy az állami támogatás intenzitásától függően a saját erőt biztosítani tudja, ez különösen azokra a válaszadókra érvényes, akik az elmúlt egy-két évben ilyen jellegű fejlesztéseket nem végeztek, hanem a tartalékolással előkészítették.

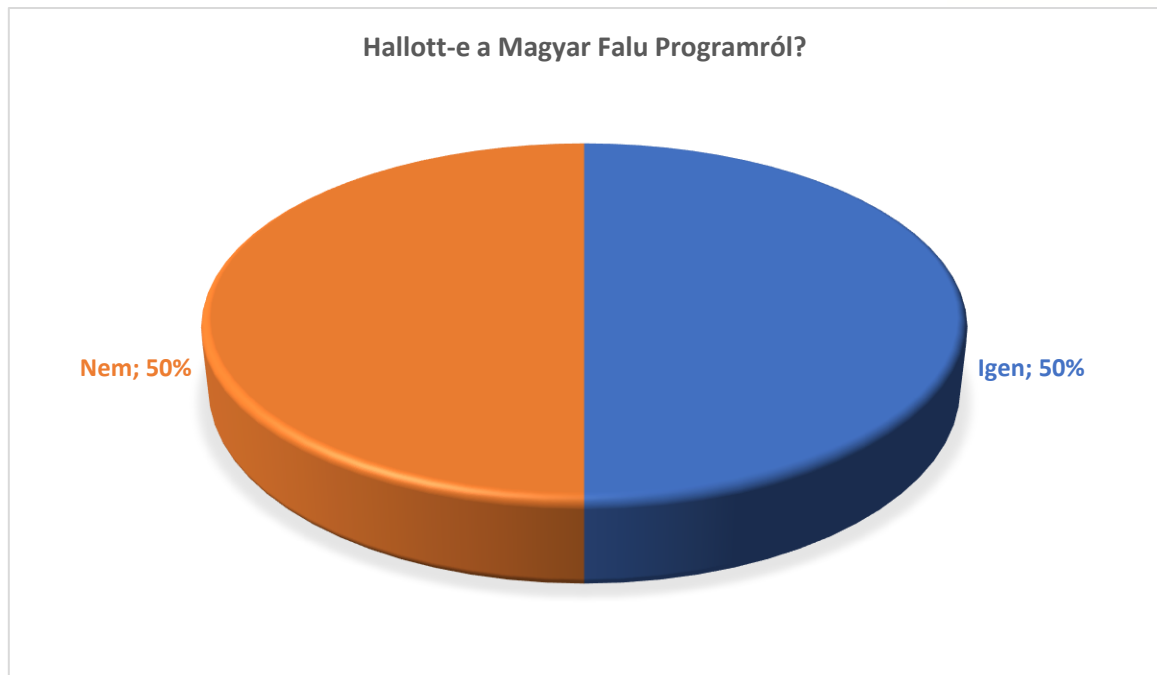
A válaszadók 2%-a egyébként a települési önkormányzat segítségére is számít valamilyen gazdaságfejlesztési program keretében, hiszen az önkormányzatok is jutottak olyan forrásokhoz, amellyel az adott településen a gazdaságfejlesztéseket elősegíthetik, és ez nem csak az iparűzési adó arányos részére terjed ki, hanem közvetlen uniós forrású vagy egyéb kormányzati támogatások felhasználására is.

A külső forrásként alternatívaként felvetett banki hitelre, vagy visszatérítendő eszközökre a megkérdezett vállalkozások negatív választ adtak, mert elmondásuk szerint eladósodni nem kívánnak, ez a kistépülési kereskedelmi bolt tevékenységéből nem kitermelhető.

6. A Magyar Falu Program keretében hazai forrású állami támogatási lehetőségekről a Gazdaság-újraindítási Akcióterv keretében a kistéleplési üzletek támogatásáról szóló ismeretek

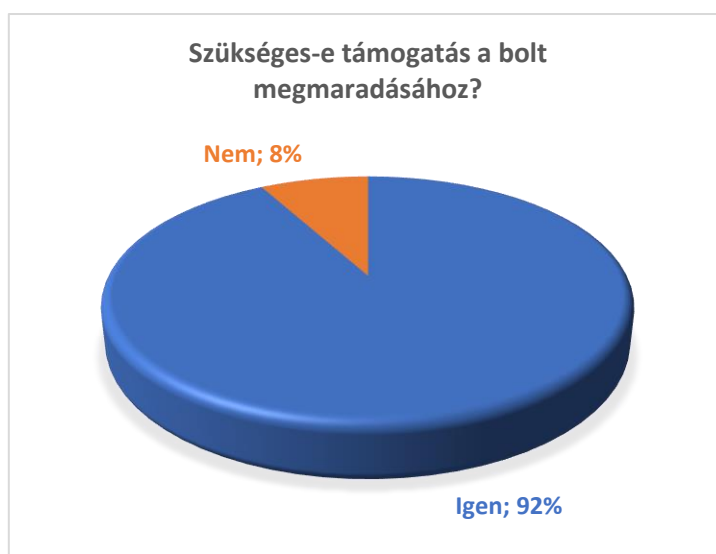
A szakértők már a személyes interjúk során felmérték, hogy a vállalkozások egy része különböző mértékben, de rendelkezik ismeretekkel az állami támogatási lehetőségekről, ezért külön rákérdeztek arra, hogy a vállalkozó hallott-e a Magyar Falu Program keretében a Gazdaság-újraindítási Akcióterv részeként meghirdetett támogatási lehetőségekről a kistéleplési üzletek vonatkozásában. Így az előző kérdésekben adott fejlesztési támogatások kérdéskörében született válaszoknál értékelni kell, hogy a megkérdezett vállalkozók fele, azaz 50%-uk a programról hallott és készül rá, a másik 50%-uk viszont a jelen érdekképviseleti program keretében hallott először a támogatási lehetőségről, és a programról, egyúttal többen jelezték, hogy a támogatási, illetve pályázati lehetőséggel a jövőben élni kívánnak, és ehhez érdekképviseleti segítségre is számítanak.

78

7. Szükségesnek tartja-e támogatás igénybevételét a kereskedelmi bolt megmaradásához

Az előző kérdésekből nem meglepő, hogy a válaszadók 92%-a egyértelműen jelezte, hogy a kereskedelmi bolt fennmaradásához szükségesnek tartja az állami támogatás igénybevételét, anélkül hosszú távon nem képes fejleszteni. Mindössze a megkérdezett vállalkozók 8%-a igazolta vissza, hogy állami támogatás nélkül is változatlan formában fenn tudja tartani a kikereskedelmi boltját, a jelentős különbség a már említett Magyar Falu Program meghirdetését és a támogatás folyósítását különösen indokoltá teszi.

8. A kereskedelmi bolt működésében milyen területekhez igényelne állami támogatást?

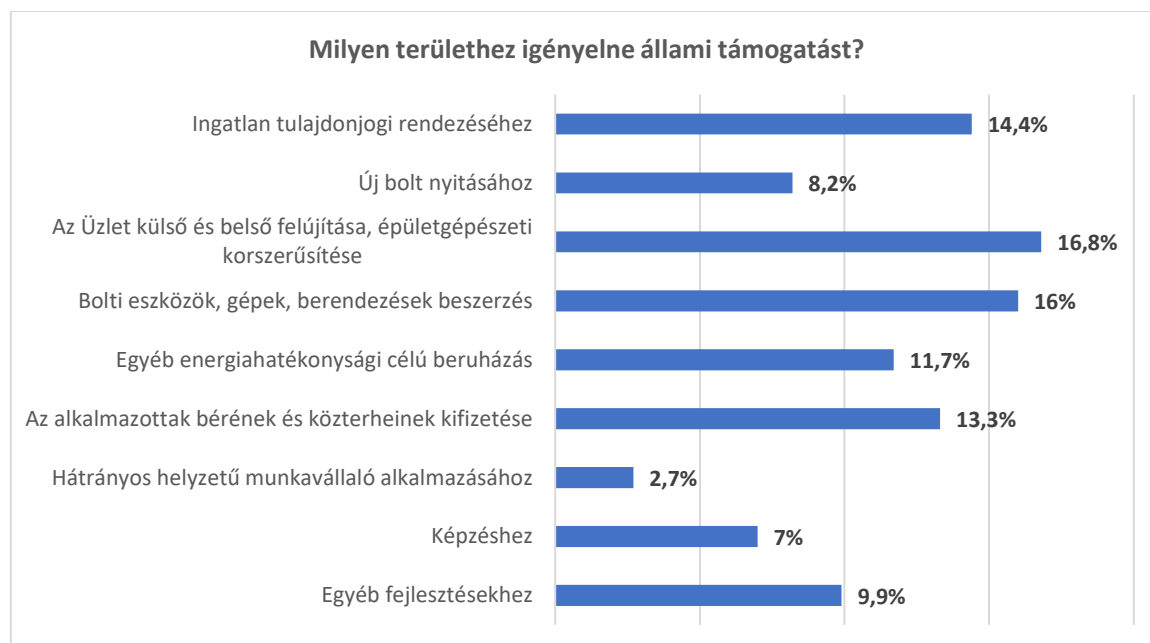
Az általános elvárásokon túl a szakértők megpróbálták feltérképezni azt is, hogy a megkérdezett vállalkozások milyen területen vennék igénybe az állami támogatást, és a kérdések, mint válaszadási alternatívák összeállításához figyelembe vették a Magyar Falu Program keretében meghirdetett és már ismertté vált lehetőségeket is. Így a jelen program keretében a kérdőíves felmérés során válaszadó vállalkozásoknál a korábbiakhoz hasonlóan egyfajta igényfelmérésnek is tekinthető válaszokat kaptak, amely elősegítheti a program tervezését, a források allokációját és a vállalkozói pályázatok várható beltartalmát.

A legmagasabb mértékben a vállalkozások 16,8%-a jelezte, hogy a kereskedelmi egység üzletének külső és belső felújítására, épületgépészeti korszerűsítésére vennének igénybe állami támogatást, ez azt jelzi vissza, hogy jelenleg a kereskedelmi boltok használt épületek korszerűsítése kiemelt igény a vállalkozói körben, sok esetben régi és lerobbant épületekben helyezkednek el a boltok. A legnagyobb problémát itt az jelenti, hogy többen is jelezték, hogy bérleményben dolgoznak, és így várják, hogy ez kizáró tényező lesz-e, illetve, hogy a bérbeadó hozzájárulására, vagy vele kötött szerződésre milyen mértékben lesz igény.

Majdnem hasonló mértéket értek el 16%-kal azok a vállalkozások, amelyek a kiskereskedelmi bolti eszközök, gépek berendezések cseréjét tervezik egy korszerűsítési folyamat keretében, vagy az eszközök bővítése körében. Az ilyen jellegű igény összefügg a klímaváltozással is, hiszen egyre több bolti kiskereskedő jelzi, hogy a meleg időszakok elhúzódása és az átlaghőmérséklet emelkedése miatt folyamatosan bővíteni kell a hűtőkapacitást, illetve az új környezetvédelmi előírások miatt korszerűbb fogyasztású hűtőgépekre van szükség. Így itt a támogatás nem csak a kiskereskedelmi tevékenységet segíti elő, hanem az általános klímavédelmi tervekhez is hozzájárul.

A vállalkozók 14,4%-a, azaz jelentős száma jelezte, hogy támogatásból a kiskereskedelmi bolt elhelyezkedését biztosító ingatlan tulajdonjogi rendezéséhez használná fel a támogatást, azaz visszaigazolódnak az a korábban már többször jelzett probléma, hogy a boltok jelentős hányada tradicionálisan nem saját tulajdonú, hanem bérleményben dolgoznak. Az anyag korábban többször foglalkozott az elmúlt évek bérfejlesztési kérdéseivel, amelyek kitermelése ebben a körben a korlátozott keresletet mutató forgalom miatt egyre nehezebbé vált, ezért nem meglepő módon a vállalkozások 13,3%-a igazolta vissza, hogy támogatást vár az alkalmazottak megemelkedett bérének és az ezzel kapcsolatos közterheknek a kifizetéséhez. Az anyag a vállalkozások adatai alapján

többször foglalkozott ebben a szektorban és a kistelepüléseken a legkisebb kötelező bérek problémakörével. A válaszadók 11,7%-a a hűtőkapacitáson túlmenően egyéb energiahatékonysági célú beruházáshoz venne igénybe támogatást, azaz foglalkozna a bolt fűtésének és energiaellátásnak kérdésével is, és ez a cél a klímavédelem miatt önálló területként is megjelenik a pályázati kiírásban. Tekintettel arra, hogy a program célja az is, hogy olyan településeken új kiskereskedelmi boltok jöjjenek létre, ahol eddig a település üzlettel ellátatlan volt, ezt észlve a megkérdezett vállalkozók 8,2%-a igényelne támogatást ilyen területeken új bolt nyitásához. Az anyagban az alkalmazotti létszám szakképesítésének körében már foglalkoztunk a képzési szükségekkel is, így azok a vállalkozók, amelyek a Magyar Falu Programot valamennyire ismerik, felhasználnák ennek forrását a dolgozói továbbképzésekhez is 7%-ban. Csekély mértékű, de a vállalkozók 2,7%-a venne igénybe támogatást hátrányos helyzetű, vagy megváltozott munkaképességű munkavállaló alkalmazásához. Végül önálló kategóriaként a szakértők hagytak egy egyéb fejlesztési lehetőséget, ebben benne volt a készpénzkímélő fizetési módok elterjesztéséhez szükséges technikai eszközök, az üzletvitelt elősegítő informatikai fejlesztések, de volt olyan vállalkozó, aki itt említette azt, hogy végre fejlett riasztó rendszerrel védené a bolt árukészletét, az ilyen válaszok a megkérdezett vállalkozások 9,9%-ánál születtek.

A fenti felsorolás és grafikon jól mutatja a vállalkozók széleskörű igényét fejlesztéseik támogatására.

9. A fejlesztésekhez rendelkezik-e az előírt önerő biztosításához saját forrással (ingatlan 50%, eszközbeszerzés, képzés 25%, külső-belső felújítás, épületgépészet 20%)

A kérdezőbiztosok a támogatási igényhez szükséges saját forrás biztosításáról is kérdezték a vállalkozókat, akik közül sokan a kérdőíves felmérés során kaptak először információkat arról, hogy milyen típusú fejlesztésekhez milyen támogatási intenzitás jár, azaz milyen mértékű saját forrást kell biztosítani. Ennek ismeretében a megkérdezett vállalkozók 26%-a egyértelműen visszaigazolta, hogy a fejlesztésekhez támogatás során előírt kötelező önerővel rendelkezik, többen azt választották, hogy biztosítani fogják, de még nem áll rendelkezésre, de ezek a vállalkozások abba a 64%-os körbe kerültek bele, amelyek jelenleg megfelelő saját forrással az önerőhöz még nem rendelkeznek. Ez egy fontos mutató lehet a program megfogalmazása és a bírálatok során a megkérdezett vagy érintett vállalkozások tőkeellátottságáról.

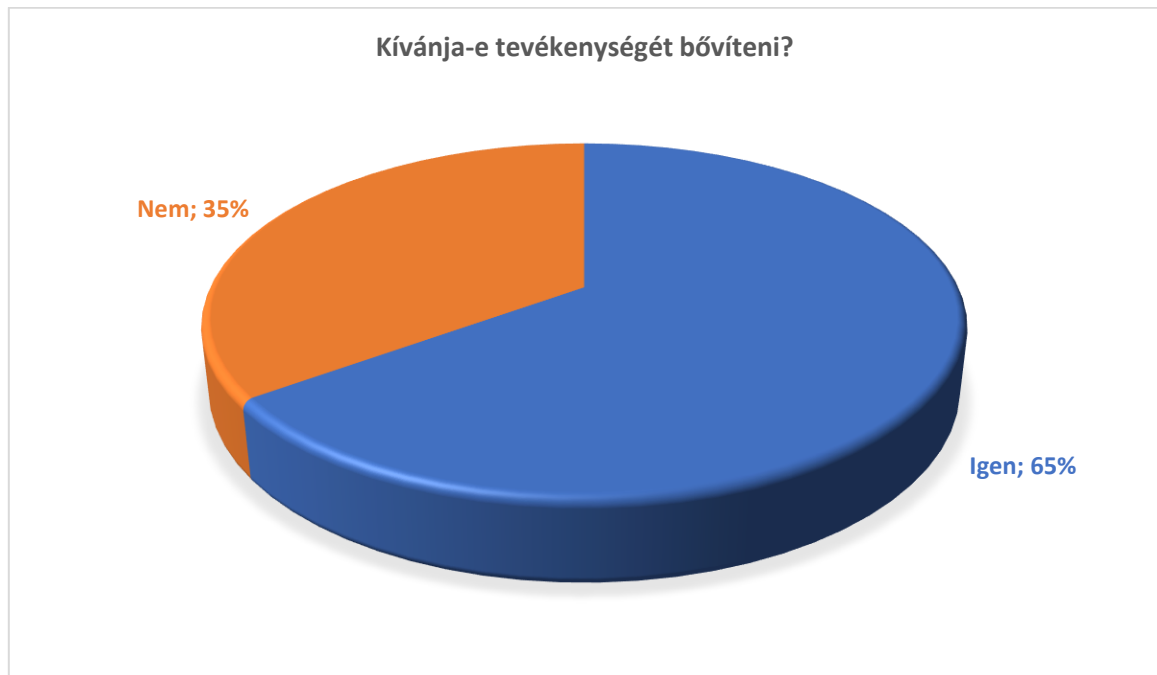
81

10. A kiskereskedelmi bolt jövedelemtermelő képességének fenntartásához kívánja-e tevékenységét bővíteni

A pályázati programban szerepelnek olyan tevékenységek, amelyek beletartoznak a kiírás szerint a településen élők szolgáltatási csomagjához, de jelen pillanatban sok területen nem megoldott a biztosításuk, ezért a szakértők feltették a vállalkozóknak azt a kérdést, hogy a jövedelemtermelő képesség fenntartásához várható-e szándékaik szerint a tevékenység bővítése. A válaszokból egyértelműen következik, hogy a

kereskedők a jövőképük biztosítása érdekében több területen gondolkoznak a tevékenység bővítésén, és ez pozitív jel, mert azt jelenti, hogy az ellátás a területen tartósan fennmaradhat. A pozitív választ adók aránya 65%, azaz ezeknek a vállalkozásoknak érdemes újabb területeket találni, vagy lehetőségeket biztosítani. Nemleges választ adott a vállalkozók 35%-a, álláspontjuk szerint a kereskedelmi tevékenység a vállalkozási energiájukat felemészti és bővíteni nem kívánnak.

82

A bővítés irányával kapcsolatban a kérdezőbiztosok rögzítettek pár olyan lehetőséget, amelyre a vállalkozók készülnek, így a pályázati kiírásnak megfelelően felmerült a nem vényköteles gyógyszerek árusítása, de olyan új terület is, mint a virágok forgalmazása önálló sarokban, vagy külön hűtőkamra létesítése fagyasztott készételek részére.

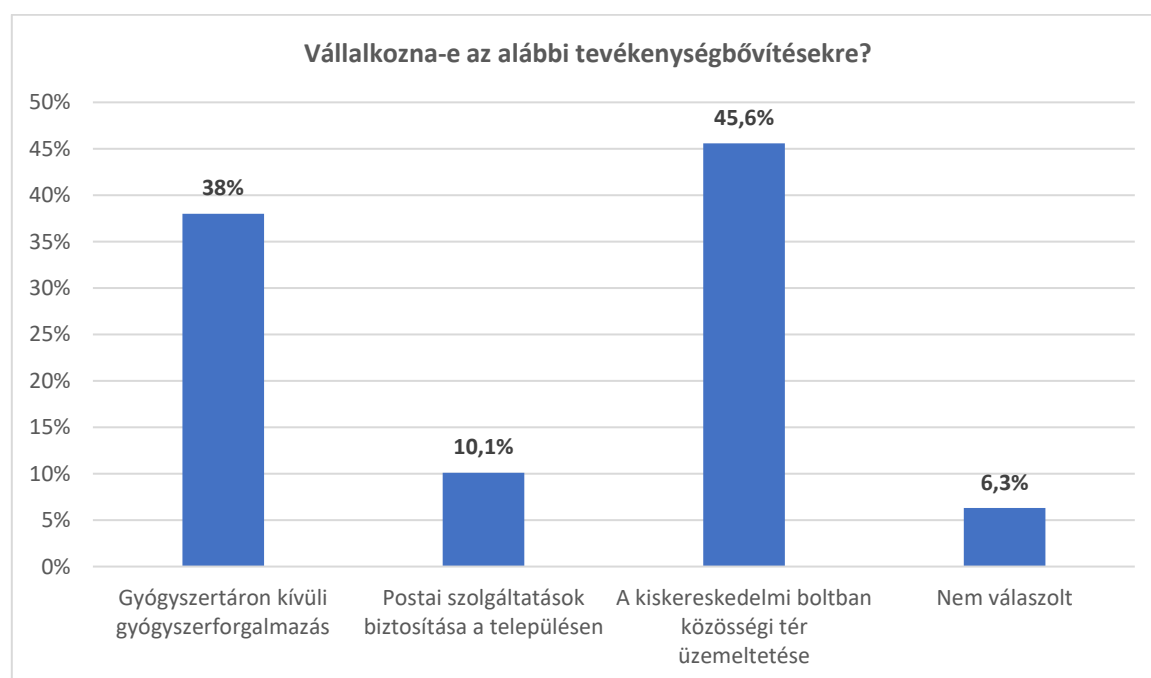
Ugyancsak fejlesztésnek értékelték, hogy a településen megnövelnék a nyitvatartást, volt, aki akár non-stop élelmiszerboltként üzemelne tovább, de többen megjelölték az árukiszállítás feltételeinek megteremtését, vagy kávézó, teázó működtetését, illetve az egészséges életmóddal kapcsolatos termékek elkülönített szakmai árusítását. A legérdekesebb vállalkozói vállalásnak a kérdezőbiztosok a kereskedelmi bolt mellett a helyi őstermelőknek húsfeldolgozó üzem létesítését találták.

A fentiek azt mutatják, hogy vállalkozó szellem kérdéseivel nincs probléma, a megvalósításhoz viszont sok szakmai segítség kell.

11. Az állami támogatási program által nevesített tevékenységbővítés közül vállalkozna-e a következőkre

Az előző kérdéshez kapcsolódóan a kérdezőbiztosok feltettek konkrét tevékenység fejlesztési vagy kiegészítési alternatívákat is a megkérdezett vállalkozásoknak, amelyre a megkérdezettek 6,3%-a nem válaszolt, de a többiek pozitív választ adtak. A pozitív válaszok esetében 45,6%-ot képviselnek azok a vállalkozók, akik érdekesnek tartják, és egyébként egyetértenek a kiskereskedelmi boltban közösségi tér üzemeltetésével, és itt változatos javaslatok hangzottak el, kávézó, teázó, cukrászda és nem melegkonyha vendéglátó tevékenység területéről is. A válaszolók 38%-a jelölte meg a gyógyszerháron kívüli gyógyszerforgalmazást, és 10,1%-a a postai szolgáltatások biztosítását a településen, de érdekes módon itt a vállalkozók kérdései a szerencsejáték termékek értékesítésére vonatkoztak, amennyiben ezek a postai szolgáltatásba beletartoznak.

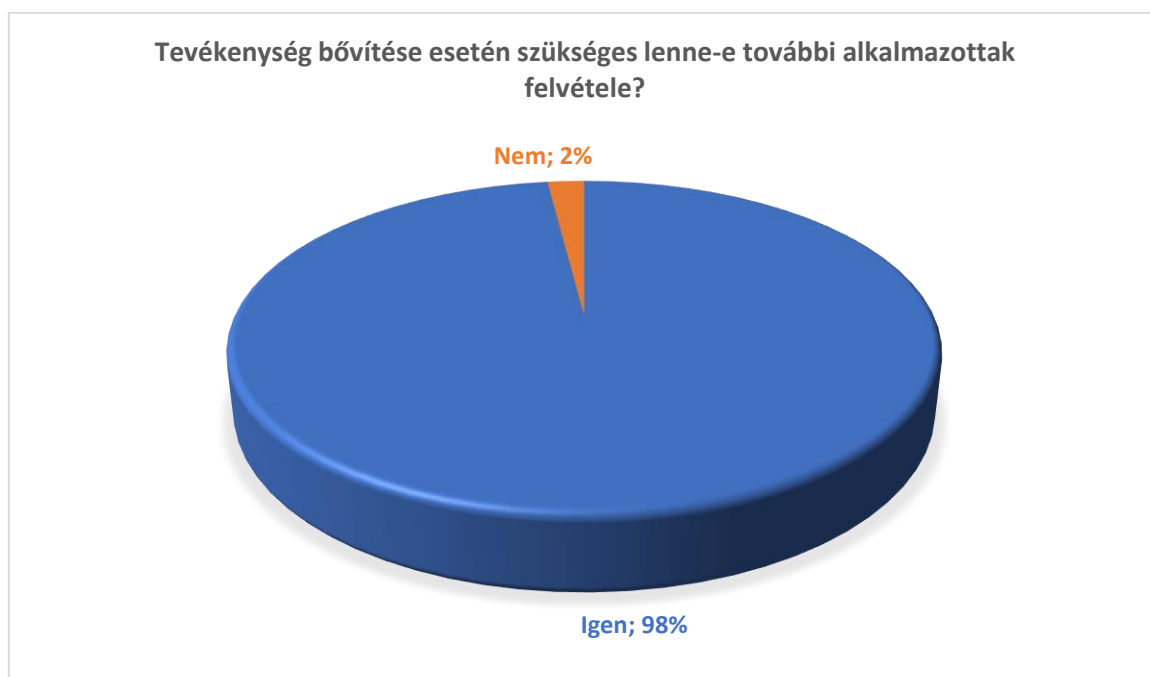
A válaszokból megállapítható, hogy érdemes önálló új tevékenységi lehetőségeket biztosítani a bolti kiskereskedők részére azért, hogy a talpon maradásukat, illetve jövedelemtermelő képességüket biztosítani lehessen.

12. A tevékenység fejlesztése és bővítése esetén szüksége lenne-e további helyi alkalmazottak felvételére

A tevékenység bővítése kérdéskörében a szakértők számítanak még egy pozitív fejleményre, ez pedig a helyi foglalkoztatóképesség bővítése, ezért külön is

rákérdeztek az érintett vállalkozói körben, hogy amennyiben a tevékenységét bővíti, fejleszti, ezzel hozzájárulna-e a helyi foglalkoztatás bővítéséhez is. A vállalkozóik 98%-a erre pozitív választ adott, azaz amennyiben kiegészítő tevékenységre kapnak jogosultságot és lehetőséget, úgy azzal a helyi foglalkoztatóképességet is növelik, amely csökkentheti a kistelepülésről az elvándorlást és segíthet nem csak a helyi szolgáltatások körének bővítésében, hanem új munkahelyek teremtésében is.

84

Mindezek alapján a javaslatok foglalkoztatáspolitikai szempontból is eredményesek lehetnek.

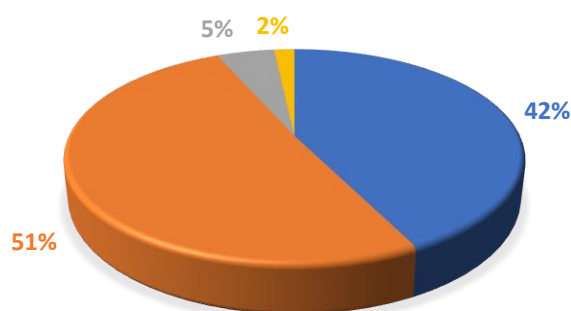
13. A falusi kisboltok támogatási programjában igénybe vehető pályázati lehetőségek célja kereskedelmi boltja esetében

A szakértők a falusi kisboltok támogatásával kapcsolatban arra vártak vállalkozói véleményeket, hogy a fejlesztések, beruházások eredményeképpen milyen változás várható a kistelepülések ellátásában, ugyanis a program megfogalmazása során a konzorciumot alkotó érdekképviseletek alapvetően e vállalkozások talpon maradását, és mellette a kistelepülési lakosság ellátását célozták meg. Ezzel párhuzamosan azonban a megkérdezett vállalkozások vállalkozói múltja a kereskedelmi tevékenység időtartama és a fejlesztési célok azt mutatják, hogy a talpon maradáson túl a továbblépés, a szolgáltatások fejlesztése és ezzel párhuzamosan a foglalkoztatóképesség növelése is önálló cél lehet. Ezért a vállalkozóktól arra vártak véleményt, hogy amennyiben a támogatási programban

részt vehetnek, és segítséget kapnak, az a program eredeti céljához képest milyen területen segít a kistelepülések közszolgáltatásnak tekintett ellátásán, vagy a vállalkozások magasabb szintre lépésében. Hozzá kell tenni, hogy mind a kettő deklarált kormányzati cél, így a Magyar Falu Program alapvetően a vidéki lakosság megélhetési körülményeinek javítását, benne a biztosított szolgáltatásokat is érinti, míg a kiskereskedelemben deklarált cél a hazai tulajdonú mikro- és kisvállalkozások súlyának és szerepének erősítése.

Az eddigi kérdések alapján érdekesnek tűnt a vállalkozói helyzetértékelésekre való rákérdezés, ahol az érintettek 1,7%-a a kérdésre nem válaszolt, némelyek a két célt nem tudták egymástól elválasztani, érdekes alternatívaként a vállalkozók 4,9%-a pedig az új kereskedelmi bolt nyitását jelölte meg egyértelmű célként a már meglévő talpon maradását, vagy bővítését helyett. A vállalkozások majdnem fele 42,6%-a igazolta vissza, hogy az igénybevehető támogatások alapján biztosítani tudja a jelenlegi kiskereskedelmi bolt talpon maradását, és működőképességének folyamatosságát. Ezzel a válasszal ezek a vállalkozók tulajdonképpen teljesítik azokat az elvárásokat, amelyek egy adott kistelepülés lakosságának ellátásával és megélhetésével kapcsolatosak. A megkérdezett vállalkozások 50,8%-a válaszolta azt, hogy a támogatások útján a jelenlegi kiskereskedelmi bolt bővítése és fejlesztése valósul meg, azaz véleményük szerint javul a hazai tulajdonú családi jellegű kereskedelmi egységek versenyképessége, beleértve a foglalkoztatóképességet is.

Az igénybevehető pályázati lehetőségek célja a kereskedelmi bolt
estében

■ Jelenlegi bolt talpon maradása ■ Jelenlegi bolt fejlesztése, bővítése ■ Új bolt nyitása ■ Nem válaszolt

14. A kiskereskedelmi bolt tevékenységének fejlesztéséhez rendelkezik-e megfelelő korábbi években képzett eredménytartalékkal, vagy egyéb forgótőkével

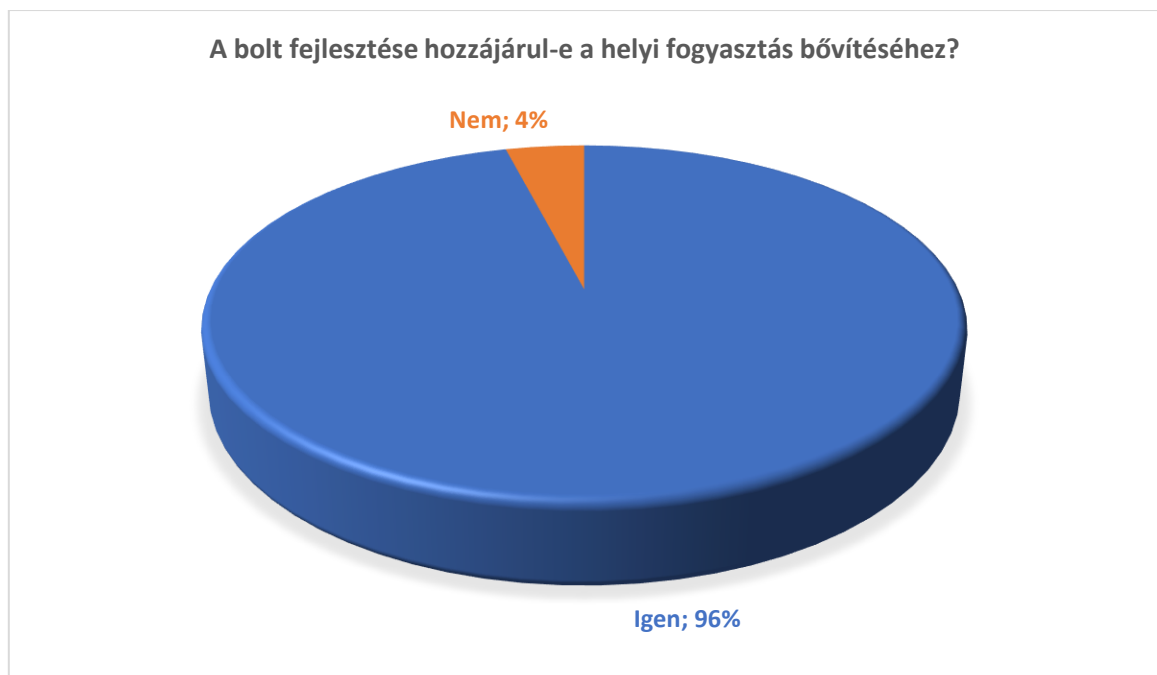
A szakértők a fejlesztésekhez konkrétan a Magyar Falu Program támogatási lehetőségeinek elemzésénél rákérdeztek arra, hogy a vállalkozások a szükséges önerőt tudják-e biztosítani, és itt annak forrására már nem voltak kíváncsiak hiszen a támogatás igénybevételéhez teljesen mindegy, hogy a vállalkozás az előírt önerőt milyen formában és hogyan tudja biztosítani. Ehhez képest látszólag hasonló a jelenlegi kérdés, mert tényleg a vállalkozói tartalékokkal foglalkozik, azonban a jelentős különbség, hogy az erre a kérdésre adott válaszokkal prognosztizálható, hogy a kereskedelmi tevékenység eredményéből lehet-e folyamatosan korszerűsítést és apró fejlesztéseket végezni, ezért arra voltak kíváncsiak, hogy a kiskereskedelmi bolt vállalkozási tevékenysége biztosított-e nyereséget, és ebből a nyereségből a vállalkozások tudtak-e eredménytartalékot képezni. Alapesetben az a jellemző, és ezt a válaszadók visszaigazolták, hogy közel 72%-ban a kistelepüléseken a vállalkozások eredményessége kizárólag arra biztosít forrást, hogy a vállalkozásban dolgozók részére megfelelő bérezést biztosítsanak, és maguk a vállalkozás tulajdonosai is jövedelmet tudjanak maguknak és családtagjaiknak a vállalkozásból kiszedni. Ez azt is mutatja a támogatók részére, illetve a kormányzatnak, hogy amennyiben egy alacsony lakossági létszámú kistelepülésen a szolgáltatás fenntartása érdekében kereskedelmi boltot üzemeltetnek, úgy azok nagy része a jövőben sem fogja kitermelni a folyamatos korszerűsítés és gépcserék költségeit. Az eredménytartalékkal rendelkező kereskedelmi vállalkozások aránya tehát a fentiek szerint kevesebb, mint a megkérdezettek egyharmada, azaz 28%.

15. A kiskereskedelmi bolt tevékenységének esetleges bővítésével megítélése szerint javul-e a település ellátottsága, hozzájárul-e a helyi fogyasztás bővítéséhez

A szakértők ennek a kérdésnek a föltételével arra vártak választ, hogy a vállalkozások saját megítélése szerint a támogatott fejlesztések hozzájárulnak-e a lakóhelyük szerinti kistelepülés ellátási színvonalához, azaz a támogatási rendszer hatékonyságára vártak prognózist. A várakozásoknak megfelelően a megkérdezettek 96%-a igazolta vissza, hogy amennyiben a program keretében megfelelő támogatáshoz jutnak, az a helyi fogyasztást bővíteni fogja, és a lakosság ellátását jobban biztosítja.

87

16. A kistelepülési üzletek támogatási programjához szükséges pályázatok összeállításához igényli-e a szakmai érdekképviseltek segítségét

Tekintettel arra, hogy a jelen pályázati programot a konzorciumi partnerek, mint érdekképviseltek állították össze, nem tudtak elvonatkoztatni attól, hogy a tagi szolgáltatásaik biztosításával hogyan tudják a vállalkozások fejlesztését segíteni, és erre a vállalkozások részéről mutatkozik-e igény. Az érdekképviseltek megfelelő szakértői apparátust működtetnek ahhoz, hogy minden megyeszékhelyen legyen olyan irodájuk, ahol akár uniós forrású, akár hazai forrású kormányzati támogatások esetén az összegek elnyeréséhez szükséges szakmai anyagokat segítsenek összeállítani, és magát a pályázatot megírni. Ezért a vállalkozások igényére kívántak rákérdezni, mert ez egyben visszajelzése annak, hogy a

támogatási rendszer pályázati kiírása mennyire bonyolult és mennyi munkát kíván, illetve ezzel párhuzamosan az érdekképviseltek fel tudnak készülni arra, hogy saját munkájukkal a támogatási program sikerességét elősegítsék. A vállalkozások részére a pályázati anyagok összeállításához igényelt segítséget a megkérdezettek 98%-a jelezte vissza, és mindössze 2%-a rendelkezik vagy saját kapacitással, vagy olyan szerződött partnerrel, amelyik az anyagok összeállításában segítséget nyújthat, de a döntő többség az érdekképviselési segítségre számít a pályázathoz.

17. Az érdekképviselési segítség igénybevétele során részt venne-e az ehhez szükséges érdekképviselési rendezvényeken, programokon

Az előző érdekképviselési szolgáltatási tevékenységhez kapcsolódó kérdés, hogy a programban való részvétel miatt a konzorciumot alkotó érdekképviseltek által szervezett programokon és rendezvényeken a vállalkozások ennyiben vennének részt. Ez azért is volt fontos, hiszen a komplex pályázati programban nem csak a kérdőíves felmérés szerepelt, hanem azt követően kerül sor vállalkozói rendezvények tartására, az érdeklődőknek ingyenes kompetenciafejlesztést biztosító képzések szervezésére, valamint 6 hónapon keresztül tanácsadási tevékenység biztosítására. Az ezekre való felkészülés és a vállalkozások értesítése, mozgósítása miatt nagyon fontosnak tartották az érdekképviseltek a vállalkozói igények felmérését és itt a válaszadók 100%-a jelezte vissza, hogy az érdekképviselési programokban a sikeres tevékenységükhöz a továbbiakban is részt kívánnak venni.

A VÁLLALKOZÓI KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS TAPASZTALATAI A PROGRAM SORÁN MEGFOGALMAZOTT CÉLOK TÜKRÉBEN

A konzorciumot alkotó érdekképviseltek a felmérés keretében a vállalkozói adatokat és helyzetelemzést felhasználva próbálták meg összeállítani a fejlesztési programhoz szükséges intézkedéseket, azok feltételeit. Ennek megfelelően a felmérésben résztvevő vállalkozásokkal kötött együttműködési megállapodások és a kérdezőbiztosoknak adott válaszok alapján kirajzolódott egy olyan kép, hogy az érintett kistéleplési bolti kereskedőknek milyen támogatási eszközökre van szükségük ahhoz, hogy részben talpon tudjanak maradni, részben tudják a szolgáltatásaikat fejleszteni és ezáltal a vidék lemaradását csökkenteni. A kistéleplések ellátási színvonalának javításával megállítható egyes területeken az elvándorlás, a kereskedelmi szakmában pedig a boltok számának folyamatos csökkenése és koncentrálódása.

A szakértők és a programot létrehozó érdekképviseltek a felmérés előkészítése során többször egyeztették, hogy a vizsgált területen milyen mértékben van szükség önálló boltok működtetésére, hiszen az uniós országokban eltérő bolti struktúrával találkozhatunk, és a lakosság mindegyik országban ellátja magát. Az északi országokra jellemző, hogy a boltok száma lakosság arányosan kevesebb, általában egy-egy nagy hálózati egység, áruház található egy 30-40 km²-es területen, ahol a közeli településekről a lakosság heti rendszerességgel bejár vásárolni. Meg kell azonban állapítani azt is, hogy ezekben az országokban és településeken is még a nyugdíjas korú lakosság esetében is nagy a társadalmi mobilitás, és megfelelő gépjárműpark áll rendelkezésre. Ezzel szemben a déli országokra az jellemző, hogy a legkisebb településeken is nem csak egy, hanem több kiskereskedelmi egység is található, és a lakosság helybeni vásárlásokkal látja el magát, jellemzően sokkal alacsonyabb mobilitási hajlandósággal, és elvárják a szolgáltatások helybehozását. Hazánkban a szakértők azt állapították meg, hogy nagyon sok a kistéleplés, amelyeknek a közlekedési infrastruktúra területén rossz az összeköttetése a környező városias településekkel, jellemző a sok aprófalvas tájegység, ott az egy útvonalas zsákfaluk számossága, és ehhez a tömegközlekedés ritka és egyes területeken alacsonyan szervezett, ezért főleg a nyugdíjas vagy idősebb korú lakosság mobilitása alacsony.

A problémára a magyar települések egy része úgy adott választ, hogy megindult a lakossági elvándorlás, mert a lakhatási körülmények mellett korábban a magas munkanélküliség miatt a munkahelyek hiánya is erre ösztönözte az embereket. Ez pedig generációs problémákat is felvetett, hiszen jellemzően a fiatalok vágta neki a világnak, akár külföldi

munkavégzés reményében, így a településen maradt az idősebb korosztály, így nem csak elvándorlás, de a falvak elöregedése is bekövetkezett. A Magyar Falu Program célja ezeknek a folyamatoknak a megállítása és a vidéki élet esélyeinek javítása a szolgáltatások biztosításával. A pályázati program időzítése a Magyar Falu Program megjelenésével nagyon időszerűvé vált, ezért maga az érdekképviselői program elősegítheti azt a folyamatot, hogy a kistelepülési boltok fejlesztésében a kormányzati szándékok teljesüljenek, és ehhez a vállalkozások szakmai és érdekképviselői segítséget kapjanak.

A kérdőíves felmérés lezárása után a konzorciumot alkotó érdekképviselők ingyenes kompetenciafejlesztő képzéseket biztosítanak az érdeklődők számára a következő kérdéskörben és tartalommal:

90

A benyújtott pályázatban a konzorciumi partnerek a célcsoport számára egy 60 órás ingyenes képzést terveztek, azonban a kérdőíves felmérés hatására ezt megbontották két 30 órás képzésre változtatlan személyi keretekkel. Így a két 30 órás képzés a következő:

1. Munkahelyi eredményesség fejlesztése – E-000097/2014/D085 30 órás engedélyezett képzés
2. Projekt fenntarthatósági ismeretek – E-000097/2014/D071 30 órás engedélyezett képzés

A két képzés együtt biztosítja a kiskereskedelmi boltok foglalkoztatási hatékonyságának javítását és egyben a fejlesztési projektek végrehajtását.

A munkahelyi eredményesség fejlesztése képzési program tartalma:

A képzés célja, hogy a résztvevők a munkavégzés során a munkahelyi eredményesség növeléséhez segítséget kapjanak, és elsajátítsák a közös cél érdekében végzett munkaszervezési és fejlesztési tevékenységükhöz szükséges kompetenciákat. Ennek részeként a következő kompetenciák megszerzésére kerül sor:

- Mentális készségfejlesztési technikák
- Prioritásképzés alapjainak megismerése
- Munkaszervezési technikák ismerete
- Képzési módszertan ismerete
- Csoportvezetési technikák

A szakmai jellegű kompetenciák mellett természetesen a személyes kompetenciák fejlesztésére is sor kerül, különös tekintettel a kommunikációs készség fejlesztésére, és a vállalkozás

fejlesztésével együtt járó stresszhelyzetek személyes kezelésére. Ennek társas kompetenciákat érintő részei:

- Munkaszervezés
- Rendszerszemlélet
- Helyzetfelismerő képesség
- Együttműködési készség
- Irányítási készség

A kompetenciafejlesztés a következő módszer kompetenciákra terjed ki:

- Problémaelemzés és feltárás
- Problémák toleráns kezelése
- Az ismeretke helyén való alkalmazása
- Új fejlesztésekhez nyitott hozzáállás

A képzés a felnőttképzési törvény előírásainak megfelelően a tudás ellenőrzésével és sikeres elvégzést követően tanúsítvány kiállításával jár.

A projekt fenntarthatósági ismeretek képzési program tartalma:

A képzés célja, hogy a bolti kiskereskedők fejlesztési programjára, mint projektre vonatkoztatva, a résztvevők megismerjék a fenntarthatóságával kapcsolatos ismereteket, és az ezzel járó követelményeket a bolt hosszútávú fennmaradása érdekében elsajátítsák. Ehhez megismerkednek a fenntarthatósági és horizontális szempontokkal is. Ennek részeként a következő kompetenciák megszerzésére kerül sor:

- A bolt fejlesztésre vonatkozó projektmenedzsment ismeretek
- A fejlesztés hatására hosszútávú működtetéshez szükséges fenntarthatóságra vonatkozó ismeretek
- A fenntartható fejlődés és vállalkozói jövőkép alapjai
- Kapcsolódó jogszabályi és pályázati program előírások ismerete

A szakmai jellegű kompetenciák mellett természetesen a személyes kompetenciák fejlesztésére is sor kerül, különös tekintettel a helyzetfelismerő képességre, a kereskedelmi bolt fejlesztése során rendszerszemléletre, és a fejlesztés és munkavégzés

összehangolásához szükséges toleranciára. Ennek társas kompetenciákat érintő részei:

- Egyéni felelősségtudat a fejlesztési folyamatokban
- Kapcsolatteremtési készség új munkavállalók esetében és a külső partnerekkel
- Együttműködési készség
- Befolyásolási készség a folyamatok hatékony megvalósítására

A projekt fenntarthatósági ismeretek során az általános módszertani kompetenciák fejlesztésére kerül sor.

A képzés a felnőttképzési törvény előírásainak megfelelően a tudás ellenőrzésével és sikeres elvégzést követően tanúsítvány kiállításával jár.

92

Melléklet: Vállalkozói kérdőív

Budapest, 2021. június 25.

NEODUO CONSULTING KFT.
1162 Budapest, Diófa utca 114.
Bszsz.: K&H 10409015-50526649-84891009
Adósz.: 24789970-2-42
Neoduo Consulting Kft.

GINOP-5.3.5-18-2020-00184

„Program a falusi kisboltok megmaradásáért”

Vállalkozói kérdőív

Tisztelt Vállalkozó!

A Kereskedők és Vendéglátók Országos Érdekképviseleti Szövetsége KISOSZ és COOP Bács-Kiskun Megyei Szövetsége, mint az Általános Fogyasztási Szövetkezetek és Kereskedelmi Társaságok Országos Szövetsége (ÁFEOSZ-COOP Szövetség) tagszervezete, a Dél-Alföldi régióban érintett kiskereskedelmi vállalkozások bevonásával egy tematikus programot dolgozott ki a falusi kisboltok talpon maradása érdekében. A konzorciumi partner érdekképviseletek az NGTT Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács és a Vállalkozásfejlesztési Tanács keretén belül együtt képviselik a kereskedelmi területen működő szövetkezeti, családi jellegű társas kisvállalkozásokat, és az egyéni vállalkozókat, így az érdekképviseleti tevékenységük kiemelt célja a kereskedelmi boltok további működésének elősegítése.

94

Magyarországon az elmúlt időszakban megállapítható, hogy nagyon sok kistelepülésen sor került a fiatalok elvándorlására és ezáltal a települési lakosság elöregedésére, ez pedig a helyi munkahelyek számának csökkenésével, az ilyen településeken igénybe vehető szolgáltatások csökkenését is magával hozta. Így megállapítható, hogy a falusi kisboltok kereskedelmi árbevétele, forgalma az elmúlt időszakban csökkent, az országban végbement általános béremelések hatására a kereslet részben növekedni tudott, de ezzel egyidejűleg a vállalkozások működési költségeiben kiemelt szerepet játszó bérköltség ezzel együtt járó növekedése miatt a jövedelemtermelő képesség csökkent. A folyamat eredménye, hogy a kistelepüléseken működő boltok száma az elmúlt időszakban csökkent, miközben a vidék fejlesztésének egyik legfontosabb területe az lenne, hogy a településeken a megélhetési körülményeket, a szolgáltatás színvonalának emelésével biztosítani lehessen. A pályázati program Európai Uniós és hazai forrásból támogatásban részesül, és a kérdés súlyát jól mutatja, hogy a program lebonyolításának időszakában adta ki a Kormány a Gazdaság-újraindítási Akcióterv keretében a kistelepülési üzletek támogatásáról szóló 62/2021. (II.12.) Kormányrendeletet, amelynek célja közvetlen támogatásban részesíteni a nehéz helyzetbe kerülő helyi kereskedelmi vállalkozásokat.

A program működését a konzorciumi partnerek támogatni kívánják az általuk már korábban megfogalmazott projekttel, amelybe bevonják az érintett vállalkozói kört annak érdekében, hogy fel lehessen mérni a gazdasági működést, a jövedelemtermelő képességet és a talpon maradást befolyásoló körülményeket, és olyan megoldásokat javasoljanak az érdekképviseletek a kormányzat részére, amelyek a Magyar Falu program keretében megfogalmazott célokat elősegíthetik. A program részét képezi az érintett vállalkozói kör megkeresése, a vállalkozások véleménye és helyzete alapján a kérdőíves felmérés tapasztalatainak és javaslatainak feldolgozása, majd ezt követően kereskedelmi ágazati szakmai rendezvények tartása, ingyenes kompetenciafejlesztő továbbképzés, szakmai jegyzetek készítése, és 6 hónapon keresztül egy tanácsadói szolgáltatás működtetése.

A program sikeréhez nélkülözhetetlen, hogy a falusi kisboltok szakmai helyzetét, önértékelését és javaslatait megismerjük, ezért kérjük a mellékelt kérdőív kitöltését a közös munka sikere érdekében. Kérjük a válaszlehetőségek közül a megfelelőt (megfelelőket) aláhúzással kiválasztani, a javaslatoknál, véleményeknél igény szerint kitölteni.

Közreműködésüket előre is köszönjük.

Tisztelettel

**Kereskedők és Vendéglátók
Országos Érdekképviseleti
Szövetsége KISOSZ**

**COOP Bács-Kiskun
Megyei Szövetsége**

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

I. A VÁLLALKOZÁS KÖRNYEZETE ÉS JELLEMZŐI

31. A vállalkozás székhelye és a kiskereskedelmi bolt azonos településen helyezkedik el?

igen

nem

32. A vállalkozás által működtetett kiskereskedelmi boltok száma:

1

2

3

3-nál több

95

33. A kiskereskedelmi bolt szerinti település nagysága a település létszáma szerint:

500 fő alatt

500-1000 fő

1000-2000 fő

2000-5000 fő

5000 fő felett

34. A kiskereskedelmi bolt által érintett településen jellemző-e az elvándorlás, a település lakosságának létszáma az elmúlt 5 évben:

nagyjából változatlan

csökkent

nőtt

35. A településen vagy szomszédos településeken van-e állandó munkalehetőséget biztosító helyi vállalkozás, vagy vállalkozás telephelye?

igen

nem

36. Van-e a településhez közel olyan másik település, ahonnan kiskereskedelmi bolt hiányában rendszeresen átjárnak vásárolni?

igen

nem

37. Van-e a közelben olyan kisváros vagy nagyobb település, ahová a település lakói rendszeresen átjárhatnak

nagyobb bevásárlásaikat intézni, és ezért a települési forgalmat csökkentik?

- igen nem

38. A település korösszetételének becsült vizsgálatához kérjük határozza meg a lakossághoz képest a településen élő nyugdíjasok arányát:

_____ %

39. A kereskedelmi forgalom keresleti oldalának értékeléséhez kérjük becsülje meg a településen élők közül a munkanélküliek arányát:

_____ %

96

40. A településen van-e másik olyan kereskedelmi egység, amelyik bolti értékesítést végez, és így kereskedelmi vetélytársként működik?

- igen nem

41. Van-e a településen rendszeresen megjelenő mozgó árusítás?

- igen nem

Amennyiben igen, úgy az értékesítés gyakorisága a településen:

- napi
 kétnapi
 heti kettő
 heti
 ritkább

42. A vállalkozás mérete és formája:

- egyéni vállalkozás/egyéni cég
 társas vállalkozás 10 fő alatti alkalmazotti létszámmal
 szövetkezeti forma
 kisvállalkozás 10-49 fő alkalmazotti létszámmal
 egyéb: _____

43. A vállalkozás tulajdonosi struktúrája és döntési mechanizmusa:

- önálló tulajdonú vállalkozás

- családi vállalkozás
- társtulajdonosok közös vállalkozása
- szövetkezeti tulajdonosi vállalkozás

44. A vállalkozás működési időtartama:

- több mint 15 éves
- 10-15 éves
- 5-10 éves
- 1-5 éves
- új, éven belüli

97

45. A kiskereskedelmi bolt (üzlethelyiség) tulajdonosi helyzete:

- saját tulajdon
- szövetkezeti tulajdon
- közös tulajdon
- bérlemény

46. A kereskedelmi bolt nagysága a következő alapterületek figyelembevételével:

- 100 m² alatti
- 100-200 m²
- 200-300 m²
- 300 m² feletti

47. A kereskedelmi bolt tartozik-e valamilyen hazai hálózathoz, vagy beszerzési közösséghez, esetleg franchise hálózathoz?

- igen nem

48. A településen működik-e önálló, vagy időszakos postai szolgáltatás?

- igen nem

49. A településen működik-e önálló gyógyszertár?

- igen nem

50. A kereskedelmi bolt az élelmiszer kínálatában rendelkezik-e a következő kiegészítő szolgáltatásokkal?

- helyben pékáru sütés

- pékáru, cukrászati rendszeres beszerzési kapcsolat
- a boltban biztosított kávézó, büfé, vagy egyéb vendéglátó tevékenység
- a település részére kölcsönző biztosítása
- újság, hírlap árusítás
- kávé, üdítő automata
- egyéb: _____

51. A kiskereskedelmi bolt forgalomnövelésének érdekében a rászorultaknak, illetve azt igénylőknek végez-e helyi árukiszállítást?

- igen nem

98

52. A településen működik-e olyan magán, vagy közintézmény (bölcsőde, óvoda, nyugdíjas otthon, stb.) amellyel rendszeres beszállítói kapcsolattal, vagy akár szerződéssel rendelkezik?

- igen nem

53. A településen működik-e olyan vállalkozás, munkahely, amely részére egyedi igényeknek megfelelő árubeszerzést, beszállítási tevékenységet végez?

- igen nem

54. A kiskereskedelmi bolt nyitvatartási ideje:

- csak meghatározott napokon történő nyitvatartás
- csak hétköznapi nyitvatartás
- hétköznapi és szombati nyitvatartás
- mindennapi nyitvatartás

55. A nyitva tartás felméréseivel kapcsolatban a heti nyitvatartási idő a fentiek alapján:

- heti 40 óra fölött
- heti 30-40 óra között
- heti 30 óra alatt

56. A kereskedelmi boltot működtető vállalkozásnak van-e kereskedelemtől független egyéb jövedelemszerző vagy vállalkozási tevékenysége, amely a megélhetéshez hozzájárul?

- igen nem

57. Rendelkezik-e a vállalkozás dohány-kiskereskedelmi jogosultsággal?

igen

nem

58. Szerepelnek-e a környéken élő őstermelők termékei a bolt kínálatában?

igen

nem

59. Van-e kiskereskedelmi telephely 15 méteres körzetében távolsági buszmegálló?

igen

nem

99

60. Található-e a település vonzáskörzetében turisztikai célpont, műemlék vagy természetvédelmi terület:

igen

nem

II. A KERESKEDELMI BOLT FOGLALKOZTATÁSI HELYZETE

13. A kereskedelmi vállalkozás munkaszervezetét vezetőként, tulajdonosként személyesen irányítja-e?

igen nem

14. A kereskedelmi bolt irányítását megosztja-e tulajdonostárssal, vagy alkalmazottal?

igen nem

100

Ha igen, akkor kivel?

- tulajdonostárs
- családtag, házastárs, gyerek, rokon
- munkaviszonyban álló üzletvezető
- egyéb külső személy

15. A kiskereskedelmi bolt irányításához rendelkezik-e szakmai végzettséggel?

igen, végzettség, szakképesítés neve: _____

nem

szakmai tapasztalat, gyakorlat: _____ év

16. A vállalkozásban foglalkoztatott alkalmazottak száma: _____ fő

17. A kereskedelmi bolt munkaszervezetében dolgozók a településen, vagy közvetlen szomszéd településen laknak-e?

igen nem

18. A boltban alkalmazott foglalkoztatási formák (több kategória is megjelölhető):

- határozatlan idejű munkaviszony
- határozott idejű munkaviszony
- részmunkaidős munkaviszony
- megbízási jogviszony
- egyszerűsített foglalkoztatás (alkalmi munkavállalás)
- diákok foglalkoztatása

- munkaerő-kölcsönzés
- nyugdíjas foglalkoztatás
- hátrányos helyzetű, vagy megváltozott munkaképességű személy foglalkoztatása

19. A kereskedelmi boltban alkalmazottak korösszetétele jelenleg:

- aktív munkaképes korú: _____ fő
- tanuló foglalkoztatás, diák: _____ fő
- nyugdíjkorhatárt elért: _____ fő

101

20. A boltban alkalmazott dolgozók szakképesítésére vonatkozó létszámadat:

- szakképesítéssel rendelkező alkalmazottak száma: _____ fő
- szakképesítéssel nem rendelkező alkalmazottak száma: _____ fő
- kisegítő, nyugdíjas, vagy diák foglalkoztatás: _____ fő

21. A kereskedelmi boltban alkalmazott bérstruktúra:

- minimálbéren alkalmazott: _____ fő
- szakképesített bérminimumon alkalmazott: _____ fő
- a kötelező mértékű bérek feletti béren alkalmazott: _____ fő
- részmunkaidős, vagy egyéb atipikus formában alkalmazott: _____ fő

22. A foglalkoztatottak után igénybe vesz-e a vállalkozás munkaerőpiaci kedvezményeket, támogatásokat?

- 25 év alatti munkavállaló
- kisgyermekes anyuka munkába állása
- 50 év feletti adókedvezménye
- nyugdíjas korhatárt elérték visszafoglalkoztatása
- megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatása
- nem

23. Az elmúlt évek jelentős mértékű kötelező béremelése a minimálbér és szakképesítéshez kötött bérminimum esetén kitermelhető volt-e?

- árbevétel növekmény biztosította
- jövedelmezőség csökkenése árán
- létszámcsökkentés útján
- munkaszervezéssel (rugalmas foglalkoztatás, osztott munkakör ellátás, munkaidő alap hatékonyság)
- áremeléssel
- nem

24. A foglalkoztatóképesség megtartásának és a bolt fenntartásának érdekében milyen állami intézkedésekkel értene egyet? (több válasz is megjelölhető)

- szakképesítési előírások további csökkentése
 - foglalkoztatási támogatások további bővítése
 - állami finanszírozású szakmai képzés, vagy továbbképzés
 - rugalmasabb munkajogi szabályozás biztosítása
 - egyéb: _____
-

III. A KERESKEDELMI BOLT INFRASTRUKTURÁLIS ÉS FEJLESZTÉSI KÉRDÉSEI

18. Az elmúlt években végzett-e fejlesztési, beruházási korszerűsítési tevékenységet a boltban?

- igen nem

Ha igen:

- ebben az évben
 2 éven belül
 5 éven belül
 5 évnél régebben

103

19. A boltban végrehajtott fejlesztés, korszerűsítés jellege:

- kereskedelmi bolt külső megjelenése, homlokzata, állaga
 a kereskedelmi bolt beltéri felszereltsége, pultok, polcok és tároló szekrények
 a kereskedelmi boltban a szociális helyiségek felújítása, felszereltsége, karbantartása
 a kereskedelmi bolt gépesítése (hűtőpultok, pékáru sütődék, klíma, ventiláció)
 a kereskedelmi bolt informatikai rendszere (pénztárgép, vonalkód leolvasó, bankkártya terminál, stb.)
 a kereskedelmi áru nyilvántartásához, forgalmának méréséhez, leltározásához egyéb informatikai fejlesztés
 egyéb: _____

20. A kereskedelmi boltban alkalmazott gépállomány (különösen hűtőgép kapacitás) átlagéletkora:

_____ év

21. A kereskedelmi boltban megvalósított fejlesztés finanszírozását hogyan sikerült megoldani?

- saját forrásból
 vissza nem térítendő állami támogatásból
 banki hitelből, visszatérítendő támogatásból
 egyéb úton, éspedig _____

22. Amennyiben a kereskedelmi bolt fejlesztését saját forrásból biztosította, akkor az éves árbevétel milyen arányát kellett erre fordítani?

- 2% alatt
 2-5%
 5-8%
 8-12%

- 12% fölött

23. Megítélése szerint a kereskedelmi bolt igényel-e további fejlesztéseket és korszerűsítéseket?

- igen nem

Amennyiben igen, úgy ennek tervezett időpontja:

- ebben az évben
 2 éven belül
 2-5 éven belül

104

24. A fejlesztéshez milyen forrásra van szüksége?

- már tartalékokat képez
 állami támogatást vár
 a települési önkormányzat segítségére számít
 külső forrásként banki hitelre vagy visszatérítendő támogatásra van szüksége

25. Hallott-e a Magyar Falu program keretében hazai forrású állami támogatási lehetőségekről a Gazdaság-újraindítási Akcióterv keretében a kistelepülési üzletek támogatásáról?

- igen nem

26. Szükségesnek tartja-e támogatás igénybevételét a kereskedelmi bolt megmaradásához?

- igen nem

27. A kereskedelmi bolt működésében milyen területekhez igényelne állami támogatást?

- a kiskereskedelmi bolt ingatlanának tulajdonjogi rendezéséhez
 új bolt nyitásához
 az üzlet külső és belső felújítása, épületgépészeti korszerűsítése
 kiskereskedelmi bolti eszközök, gépek, berendezések beszerzése
 egyéb energiahatékonysági célú beruházás
 az alkalmazottak bérének és közterheinek kifizetéséhez
 hátrányos helyzetű, vagy megváltozott munkaképességű munkavállaló alkalmazásához
 képzéshez
 egyéb fejlesztésekhez (pl.: informatika, bankkártya elfogadó terminál, stb.)

28. A fejlesztésekhez rendelkezik-e az előírt önerő biztosításához saját forrással? (ingatlan 50%, eszközbeszerzés, képzés 25%, külső-belső felújítás, épületgépészet 20%)

igen

nem

29. A kiskereskedelmi bolt jövedelemtermelő képességének fenntartásához kívánja-e tevékenységét bővíteni?

igen

nem

Ha igen, milyen tevékenységgel?

105

30. Az állami támogatási program által nevesített tevékenységbővítés közül vállalkozna-e a következőkre?

- gyógyszertáron kívüli gyógyszerforgalmazás
- postai szolgáltatások biztosítása a településen
- a kiskereskedelmi boltban közösségi tér üzemeltetése (kávézó, cukrászda, nem melegkonyhás vendéglátó tevékenység)

31. A tevékenység fejlesztése és bővítése esetén szüksége lenne-e további helyi alkalmazottak felvételére?

igen

nem

32. A falusi kisboltok támogatási programjában igénybe vehető pályázati lehetőségek célja kereskedelmi boltja esetében:

- a jelenlegi kiskereskedelmi bolt talpon maradása és működésének biztosítása
- a jelenlegi kiskereskedelmi bolt fejlesztése és bővítése

33. A kiskereskedelmi bolt tevékenységének fejlesztéséhez rendelkezik-e megfelelő korábbi években képzett eredménytartalékkal, vagy egyéb forgótőkével?

igen

nem

34. A kiskereskedelmi bolt tevékenységének esetleges bővítésével megítélése szerint javul-e a település ellátottsága, hozzájárul-e a helyi fogyasztás bővítéséhez?

igen

nem

35. A kistélepülési üzletek támogatási programjához szükséges pályázatok összeállításához igényli-e a szakmai érdekképviseltek segítségét?

igen

nem

36. Az érdekképviselési segítség igénybevétele során részt venne-e az ehhez szükséges érdekképviselési rendezvényeken, programokon?

igen

nem

